

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETMENLERİN
KARŞILAŞTIKLARI DİSİPLİN SORUNLARI VE BAŞETME YOLLARI**

Esra SATOĞLU

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

İstanbul-2008

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETMENLERİN
KARŞILAŞTIKLARI DİSİPLİN SORUNLARI VE BAŞETME YOLLARI**

Esra SATOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

Danışman
Yrd.Doç.Dr.Füsun AKDAĞ AYCIBİN

İstanbul-2008

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

Ortaöğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Karşılıklıları,
Disiplin Sorunları ve Başetme Yolları

Esra SAROĞLU

ONAY

Jüri:

Yrd. Doç. Dr. Füsün Aycibin AKOAO
Tez Danışmanı

Dr. Mustafa Farsokogly
Üye

Prof. Dr. Adil CAĞLAR
Üye

F. Alida

M. K.

A. C.

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 29.../05/2008

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
I. EĞİTİM VE DİSİPLİN KAVRAMLARININ İÇERİĞİ	3
1. Eğitim Kavramı	3
2. Disiplin Kavramı ve Başlıca Disiplin Anlayışları	4
2.1 Disiplin Kavramı	4
2.2 Başlıca Disiplin Teorileri	5
2.2.1. Yönetme Teorileri	6
2.2.2. Davranışçılık Teorisi	6
2.2.3. Yönlendirmeyen Müdahale/Karışma Teorileri	10
2.2.4. Liderlik Teorisi	11
2.2.5. Seçme Teorisi	11
2.3. Modern Disiplin Anlayışı	12
2.4. Disiplinin İşlevleri	19
II. ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN	20
1. Okulda Disiplin Kavramı	20
2. Sınıf İçinde Disiplin Kavramı ve Sınıfta Uygun Olmayan Öğrenci Davranışı	23
2.1. Sınıfta Disiplin	23
2.2. Sınıfta Uygun Olmayan Öğrenci Davranışı	34
3. Ortaöğretim Kurumlarında Etkili Disiplin	54
4. Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Olaylarının Ortaya Çıkmasının Nedenleri	65
4.1. Program ile İlgili Nedenler	65
4.2. Çevre ile İlgili Nedenler	66

	Sayfa No.
4.3. Öğretmen ile İlgili Nedenler	67
4.4. Eğitim ve Öğretim Ortamı ile İlgili Nedenler	68
4.5. Sağlıkla ilgili Nedenler	69
4.6. Sosyal Nedenler	70
4.7. Öğrencinin Kişiliği ile İlgili Nedenler	71
 III. ARAŞTIRMA	 74
1. Araştırmanın Amacı	74
2. Araştırmanın Temel Soruları	74
3. Araştırmanın Sınırlılıkları	75
4. Araştırmanın Yöntemi	75
5. Örneklem	76
6. Verilerin Toplanması	76
7. Verilerin Analizi	77
8. Bulgular	77
8.1. Örneklemen Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular	77
8.2. Ölçeğin Faktör ve İç Güvenirlilik Analizi	78
8.3. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışların Yapıldığı Durumlar ve Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	80
8.4. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumları ve Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	83
8.5. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışların Yapıldığı Durumlar ve Öğretmenlerin Medeni Durum, Okul Türü ve Yaş Değişkenlerine İlişkin Bulgular	84
8.6. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumu ve Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülte Değişkenine İlişkin Bulgular	89

	Sayfa No.
IV. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	91
V. SONUÇ VE ÖNERİLER	93
KAYNAKLAR	96
EKLER	100
EK-1 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU	103
EK.2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTA ÖĞRETİM KURUMLARI ÖDÜL VE DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ	110

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özellikleri	78
Tablo 2. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumu Ölçeğinin Faktör Yapısı	79
Tablo 3. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Cinsiyetler Arasındaki T-Testi Sonuçları	80
Tablo 4. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Cinsiyetler Arasındaki T-Testi Sonuçları	83
Tablo 5. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Cinsiyetler Arasındaki T-Testi Sonuçları	84
Tablo 6. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Okul Türleri Arasındaki T-Testi Sonuçları	85
Tablo 7. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Yaş Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları	86
Tablo 8. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Mezun Oldukları Fakülte Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları	89

ÖZET

Bireylerin uyumlu ve sağlıklı bir biçimde gelişmelerinde yaşamlarının ilk yıllarında başlayan eğitim, öğretim ve disiplin kavramları ve uygulamaları önemli birer konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretim hizmetlerinin önemli bir sürecinde orta dereceli okullar hizmet vermektedir. Orta dereceli okullar, öğrencileri hem mesleğe hem de yüksek öğrenime hazırlayan Eğitim ve Öğretim kurumlarıdır. Bu aşamada ortaöğretim kurumları, bireylerin uyumlu bir kişi olarak topluma kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır.

Eğitim bir sistem olarak ele alındığında en temel öğeleri öğretmen, öğrenci ve öğrenmedir. Okulda gençlerin uyumlu bireyler olarak gelişmelerini sağlamada ve okul ve sınıf ortamında belirlenmiş olan kural ve davranış biçimlerine uyulmasını sağlamada izlenen yaklaşım ise disiplin uygulamaları olmaktadır.

Öğretmenler ise sahip olduğu kişisel ve mesleki özellikleri ile bağlantılı olarak farklı disiplin anlayışlarına sahip olabilmektedirler. Norm dışı davranışlar gösteren ve sınıf içerisinde uygun olmayan davranışlarda bulunan öğrenciye karşı sınıf öğretmenin nasıl bir tutum geliştirdiği ve ne tür bir disiplin anlayışı ile yaklaştığı, öğretmenlerin sahip olduğu kişisel faktörlere göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın konusu “Orta öğretim kurumlarında öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yolları” dır. Bu konu ışığında çalışmanın amacı, orta öğretim kurumlarında eğitim ve disiplin anlayışını irdelemek, sınıf içinde disiplin kavramını çeşitli yönleri ile incelemek, farklı disiplin anlayışlarını kuramsal çerçeve ile ele almak ve öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunlarına karşı gösterdikleri tutum ve yaklaşımların neler olduğunu yapılan araştırma ile incelenmiştir.

ABSTRACT

The individuals learn the education and discipline concepts at the beginning of their educational life and these concepts have crucial importance in individuals' life long education and personal maturity. The secondary schools have an important place within the educational system and these schools prepare the students for specific occupations and high level education periods. In this respect, the secondary schools play an important role to enhance the students to be responsive and harmonized in the community.

When the education system is examined with a system approach, it is seen that the fundamental elements are the teacher, student, and learning. In such a system, the approach used for enhancing the students to be coherent and to enhance them to obey the rules and behavior patterns is the discipline implementations and enforcements.

This study is made up of three parts, including the conceptual framework for education and discipline concepts, the discipline concept in secondary school institutions, and a research methodology consisting the identification of the procedures and the sample and the evaluation of the research findings. In the conclusion part, general evaluations were made and suggestions for the relevant subject were tried to be presented.

GİRİŞ

İnsan doğduğu andan itibaren yaşamı boyunca sürekli bir değişme ve gelişme içerisinde. Bireyin uyumlu bir kişi olarak gelişiminde, yaşamın ilk yıllarından başlayan disiplin uygulamaları önem kazanmaktadır.

İnsan küçük yaşlardan itibaren yetişkinliğe kadar iyi davranışlar yapmayı öğrenir. Gelişme süreci boyunca bireyin davranışları, ailesinin, okulun ve toplumun denetimi altında gelişir. Eğitim; bireyin kendi davranışlarını kendisinin denetleme yeteneğine ulaşmasındaki psiko-sosyal bir etkidir. Öğrencilerin küçük yaşlardan beri kendi davranışları üzerinde yapılan denetimi giderek devralması ve erinlik çağına doğru davranışlarını vicdanın denetimine alarak bağımsızlaştırması, eğitimin asıl amacı olmaktadır. (Binbaşioğlu, 1990, s.300)

Bireyin ön bilgileri, karşılıklı beklentileri, öğrenmeye yaklaşımı, kültürel yargı ve değerlerinin göz önüne alınarak gerçekleştirilen öğrencinin öğrenmesine yönelik planlı yaşantılar öğretim hizmetleridir. (Özden, 1998, s.2)

Öğretim hizmetlerinin önemli bir sürecinde orta dereceli okullar hizmet vermektedir. Orta dereceli okullar, öğrencileri hem mesleğe hem de yüksek öğrenime hazırlayan Eğitim ve Öğretim kurumlarıdır. Bu aşamada bireylerin uyumlu bir kişi olarak topluma kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır.

Birey kalıtımla getirdiği gizli güçlerini kültürel bir çevre içinde geliştirerek kişiliğini kazanır. Öğrenme bir çevrede olur. Birey ihtiyaçlarını doyurması sırasında çoğu kez çevreden gelen engellerle karşılaşır. Bireyin bu ihtiyaçları doyurup dengeye ulaşması için engelleri yenmesi gerekir. Bu süreç bireyin çevreye uyum çabasıdır. Gelişimin bir ürünüdür. (Başaran, 1998, s.25-26)

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin genel olarak 14-19 yaşları arasında olduğu, dolayısıyla ergenlik döneminde bulunduğu dikkate alındığında, bunların uyumlu

bireyler olarak yetiştirilmelerinde büyük problemler ortaya çıkacağı açıktır. Çünkü ergenlik çağı hayatın fırtınalı ve karışık dönemlerinin en yüksek noktasına ulaştığı çağdır. (Jenkins, 1997)

Eğitim bir sistem olarak ele alındığında en temel öğeleri Öğretmen, Öğrenci ve Öğrenmedir. Bu temel öğeler birbiri ile çok ilişkili ve birbirlerinden etkilenme oranı en yüksek gruptur. Eğitim sisteminin amacına uygun öğrenciler yetiştirmesi, yani hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip, bağımsız, araştırmacı, yapıcı, üretken, çağdaş ve vatandaşlık bilinci kazandırılmış demokratik insanların var olması mesleğinde iyi yetişmiş, söz sahibi öğretmenlere bağlıdır. (Gözütok, 1993, s.2)

Okulda gençlerin uyumlu bireyler olarak gelişmelerini sağlamada izlenen yaklaşım disiplin uygulamalarıdır.

Bir öğretmen sahip olduğu kişisel ve mesleki özellikleri ile bağlantılı olarak farklı disiplin anlayışlarına sahip olabilir. Öğretmen yetiştirme sürecinin belki de en zayıf boyutu; okul veya sınıf disiplinine uymayan davranışların düzeltilmesi için gerekli eğitim yöntem ve uygulamaların programa daha yeni yerleşiyor olmasıdır. Norm dışı davranışlar gösteren öğrenciye, öğretmenin nasıl davranması gerektiği, öğretmen yetiştirme süreci içinde yeterince öğretilmediği için, öğretmenler farklı tutumlar sergileyebilirler. (Bilgen, 1994, s.5)

Görüldüğü gibi, öğretmenin sosyo-ekonomik ve kültürel yaşamı, öğrencinin uygun olmayan davranışlara karşı gösterdiği tutum ve davranışları etkilemektedir. Ortaöğretim kurumlarında disiplin sorunlarının nasıl değerlendirildiğinin bilinmesi önemlidir. Bu çalışmada; eğitim, disiplin, sınıfta ve ortaöğretim kurumlarında disiplin kavramları çeşitli boyutları ile incelenmiş ve ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yollarının neler olduğu araştırılmıştır.

I. EĞİTİM VE DİSİPLİN KAVRAMLARININ İÇERİĞİ

1. Eğitim Kavramı

Bir toplumun uygarlık düzeyi ne olursa olsun, kendi varlığını sürdürebilmek için üyelerini yetiştirmek durumundadır. İnsanlardan meydana gelen toplumların değişmesi ve gelişmesini sağlayan bilgi ve dolayısıyla eğitimidir. Bu bağlamda, toplum ve eğitim iç içedir. Toplumun varlığı eğitime bağlıdır. Eğitimin hedefi ise toplumun yaşaması ve mutlu olmasıdır. Toplumun genç üyelerinin giderek karmaşıklaşan toplum çalışmalarına uyum sağlamak için kendi aileleri dışındaki insanlardan destek almalarıyla eğitsel ilişkiler meydana gelir. Eğitsel ilişkileri düzenleyen ve genelde okul olarak adlandırılan toplumsal birimler, toplumların eğitim sistemlerini oluşturur. Eğitim sisteminin var oluş nedeni insanların bilgiye ulaşmasına yardımcı olması ve bilgiyi yaratmada gerekli araçları sunmasıdır (Başaran, 1994, s.11; Bozbura, 1998, ; Glasser,1999,s.9; Hesapçıoğlu, 1998, s.40; Özyurt,1999,ss.78-79).

Eğitim sisteminin başlangıcını oluşturan okullar 17. yüzyıldan itibaren görülür (Başaran,1994, s.12; Özyurt,1999,s.142). Bu dönemde eğitim evlerden okullara taşınırken eş zamanlı olarak imalat da ev içinden atölyelere taşınır. Genel olarak eğitim kurumlarındaki değişme ve gelişme, ekonomik faaliyetlerin ve bu faaliyetleri gerçekleştirecek insan gücü niteliğinin değişmesinden etkilenir. Eğitim kurumları da yetiştirdikleri insan gücü ile ekonominin gelişmesine katkıda bulunurlar (Özyurt, 1999, s.84; Taşçı,1995,s.255).

17. yüzyılda okullarda gözlem ve deneye dayalı yöntemler etkin olur. 18. yüzyıl 'Aydınlanma Çağı'nda eğitimin amaçları, öbür dünya değil, bu dünya için hazırlanmak üzere belirlenir (Özyurt, 1999, ss.142-145).

19. yüzyıl bilim ve teknikteki gelişmelere bağlı olarak endüstride, demokraside ve eğitimde gelişmelerin olduğu dönemdir. Eğitim sistemindeki değişmeler sonucunda

okullardan herkesin yararlanması görüşü ortaya çıkar. İlköğretimin zorunlu ve parasız olması, eğitimde fırsat eşitliği aynı dönemin sonucudur (Özyurt,1999, ss.152-153; Taşçı,1995, s.256). Eğitim sistemleri, endüstrileşmeyi izleyen dönemde ortaya çıkan değişimlere belki de bütün sektörlerden önce cevap vermişlerdir (Taşçı,1995, s.255; Türk,1999s.2).

2. Disiplin Kavramı ve Başlıca Disiplin Anlayışları

2.1. Disiplin Kavramı

Disiplin sözlük anlamı itibariyle; yasalara, konan kurallara uygun davranış, kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak için alınan önlemlerin tümü, öğrenim dalı gibi anlamlar ifade etmektedir.(Demiray, 1980.)

Disiplin kavramı, günlük yaşamımızda düzen, intizam anlamında kullanılmaktadır. En genel anlamıyla, bir insan topluluğunun düzen içinde yaşamasını sağlamak amacıyla konulan kurallara ve hükümlere ve bunların yerine getirilmesi için alınan önlemlere disiplin adı verilir. (Aytuna,1963,s.274)

Disiplin kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamalardan birkaç örnek verecek olursak;

Eğitimde ise disiplin en geniş anlamıyla, çocuğun gelişiminde büyükler tarafından örgütlenen bir yaşam düzenini ifade eder.(Onur,1979,s.9)

Disiplin genellikle, öğretmenler tarafından yanlış anlaşılan bir kavramdır. Disiplin kavramı toplumumuzca çoğu kez baskı, otorite, cezalandırma, itaat ettirme, sert kurallar anlamında kullanılır. Dar anlamda disiplin, istenmeyen davranış için ceza uygulama hareketini kapsar. Oysa geniş ve doğru anlamı ile disiplin, çocuğa istenen davranışın öğretilmesi anlamındadır. (Başaran, 1989,s.158.)

Başaran disiplini şu şekilde tanımlamıştır: "'Disiplin, insana içten denetim kazandırmak için yapılan eğitimidir."

Pedagojide disiplin; bir çocuğun yaptığı ve yapacağı hareketleri hem kendisinin ve hemde başkalarının durumları ve yararları açısından değerlendirip, kontrol edebilmek bilinç ve alışkanlığını kazanmış olması; insanlarla ilişkilerinde ve onlara karşı davranışlarında ölçülü, saygılı görünmesi, içi ile dış görünüşü arasında uyum bulunması, ahlak ve karakter olgunluğuna ulaşması anlamlarında kullanılmaktadır ki, bu anlam; bir disiplin olmaktan çok, bir "ahlak eğitimi" sayılmaktadır. (Aytuna,1963,s.274)

Eren disiplinle ilgili şunları belirtmiştir. “Disiplin tamamıyla cezalandırma sistemi değildir, asıl anlamıyla disiplin bireyin kendi içinde oluşan ve kendi isteğiyle meydana getirilen bir düzendir.”(Eren, 1989,s.299.)

Oktay ise, disiplinin aslında bir düzeltme olduğunu, korkutucu değil eğitici olması gerektiğini ve bu tür bir anlayışta cezaların yerini kişinin kendi kendini kontrol etmesinin ve kendini eleştirmesinin aldığını belirtir. (Oktay, 1976,s.75.)

Bingöl'ün tanımında, disiplinin cezalandırıcı özelliğinden çok, düzeltici olmasının üzerinde durularak yapılan yanlışlıklardan ders almayı sağlaması gerektiği belirtilmiştir (Bingöl,1990,s.33.)

Tüm bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi, disiplin sadece bir cezalandırma değildir. Disiplinin, öğretme, eğitme, yol gösterme ve içten denetim kazandırma gibi işlevleri vardır. Bütün bu tanımlardan şu şekilde bir disiplin tanımına ulaşılabilmektedir:

Disiplin, bireyin toplumsal kurallara uyumunun veya ideal bir değere ulaşmasının sağlanması amacı ile, bazı ilgi, istek ve tepkilerinin yönlendirilmesi, olumsuz görülen davranışlarının önlenmesi ve bireye kendi iç tepkilerini kontrol etme ve yönlendirme alışkanlığının kazandırılması sürecidir.

2.2. Başlıca Disiplin Teorileri

Farklı eğitim felsefeleri, farklı okul amaçları ortaya koyarlar. Eğitim felsefeleri çok çeşitli şekillerde sınıflandırılabilirler. Çoğunlukla da öğretmenler ve öğrenciler tarafından

uygulanan denetim ve özgürlük miktarına göre sınıflandırılırlar. Bu felsefeler, öğretmenin bilgi ve kültürü düzenli ve denetimli bir biçimde öğrencilerin aktarmasını ya da öğrencilerin neyin önemli olduğunu öğretmenden öğrenerek kendilerin yönlendirmeleri vurgularlar. Çocuk geliştirme ve disiplin teorileri aynı kalıbı izlerler. Bütün teoriler, düzenli bir öğrenme ortamı yaratarak öğrencilerin okuldaki başarılarını arttırmayı amaçlarlar (Edwards, 1993, s.16; Porter, 1996, s.11)

Başlıca disiplin teorileri aşağıda incelenmektedir.

2.2.1. Yönetme Teorileri

Bu teorilere göre; çocuğun gelişimi ve büyümesi çok az kontrol edebileceğimiz dış koşulların sonucudur. İnsan gelişimi temel olarak, gözlenebilen insan davranışları ve bu davranışları pekiştiren veya ilerleten çevresel etkilere göre açıklanabilir. Yönetme teorileri çocuklara çok az otonomi verirler. Öğretmenlerin, öğrencilerin davranışlarını dikkatle izlemesi ve kontrol etmesine dayanırlar.

Bu teorileri kullanan öğretmenler; öğrencilerin davranışlarının kontrol edilebileceğine inanırlar. Çünkü öğrenciler yeterince izlenmez, kontrol edilmez veya denetlenmezlerse, öğrencilerin davranışlarının düzensiz ve yıkıcı olacağına inanırlar.

2.2.2. Davranışçılık Teorisi

Sadece gözlenebilen davranışların psikolojinin alanına dahil edilmesi gerektiğini, bu biçimde insan davranışlarının hem daha iyi anlaşılabilceğini hem de istenilen yönde daha kolay değiştirilebileceğini iddia eden davranışçı yaklaşım, bu sayede bilimlerin alanında psikolojinin hak ettiği saygınlığa kavuşabileceği umudundaydı. Psikanalize karşı olmasına rağmen, onunla en belirgin ortak yanı deterministik bir yaklaşımı benimsemesi olan davranışçı yaklaşım bu iddiasında daha ileri gitmektir. Davranışçılara göre tüm davranışlar çevresel uyarıcılar aracılığıyla biçimlenir ve aynı biçimde yeni uyarıcıların verilmesi yoluyla değiştirilebilir. Davranışçı yaklaşımın ilke ve tekniklerinin disiplin problemlerine

uygulanması oldukça kolay görünmektedir, çünkü doğrudan davranış üzerinde odaklanmaktadır.

Skinner (1968), öğrencinin eğitilmesinde klasik koşullanmanın kullanılmasının, otomatik davranışlara ve dolayısıyla özgür olamayan bireyler yetiştirmeye neden olduğunu belirterek, sorumlu davranışın önemini vurgulamış, bunun yerine ödül ve cezanın, sosyal davranışların kazandırılmasında daha etkili olduğunu belirtmektedir. Ancak cezanın aşın düzeyde ve sıklıkta kullanımının şüpheli, çekingen ve tepkisiz bir kişilik gelişimine yol açabileceğini belirten Skinner, sorumlu davranışın geliştirilmesinde, öğretmenin daha çok olumlu duygular hissedebilme kapasitesini geliştirmesinin önemini vurgulamaktadır. (Skinner, 1968)

Madsen ve Stephens (1983), davranışçı yaklaşımın sınıf ve okul disiplinini sağlamak amacıyla başarılı bir biçimde kullanılabileceğini iddia etmekte ve davranışçı yaklaşımın bakış açısından iyi disipline olmuş bir çocuğun tanımını yaparak böylesi bir hedefe ulaşmada dikkate alınacak ilke ve yöntemleri tanımlamaktadırlar: buna göre disiplinli bir çocuk, sosyal açıdan kabul gören ve uygun biçimde davranmayı öğrenmiş, ailesi, arkadaşları ve öğretmenleri ile anlaşılabilen birisidir. Böyle birisi, eğitim süreçlerinden yarar sağlamasına yardımcı olacak uygun akademik davranış örüntülerini kazanmıştır ve yetişkin yaşamında topluma olumlu katkılar yapabilecek bir biçimde kendisini geliştirmektedir. Davranışsal yöntemlerin amacı, çocuğun öz-disiplin kazanmasına yardımcı olmaktadır, ki bu gerçek dünyanın ne olduğuna ilişkin bir duyarlılık ve kişinin davranışlarını gerçekliğe ve kendi amaç ve isteklerine uygun hale getirmektir.

Madsen ve Stephens'in (1983), davranışsal yöntemlerin disiplin amacıyla kullanılmasına ilişkin ilkeleri ise şu biçimde özetlenebilir :

1- Davranışsal yaklaşım, hiçbir zaman geçmişteki davranışlarla ilgilenmez, çünkü geçmişteki davranışları değiştirmek imkansızdır. Onun konusu şimdiki ve

gelecekteki davranışlardır. Davranış değişimini amaçlayan kişi, değiştirilmek istenen davranışı bir biçimde inceler ve analiz eder.

2- Sorun davranış ya da davranışlar, çok açık ve işe vuruk biçimde tanımlanmalıdır. Özellikle öğrenciyle iletişim durumlarında, sorun yaratan davranış ya da alternatif olumlu davranış son derece açık bir biçimde belirtilmelidir.

3- Bir davranışın devam etmesine ya da ortadan kalkmasına neden olan, o davranışın sonuçlandır. Bu nedenle, her türlü davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesinde, kullanılacak olumlu ya da olumsuz pekiştirenlerin neler olması gerektiğine karar verilmelidir.

4- Davranış değişiminin gerçekleştirilmesinde, olumlu davranışların vurgulanmasının büyük önemi vardır.

5- Davranış değişikliğini gerçekleştirirken, pekiştirmenin zamanlaması oldukça önemlidir. Özellikle küçük çocuklarla çalışırken, pekiştirmenin davranışın hemen arkasından gelmesi, davranışın istenen ya da istenmeyen bir davranış olduğu konusunda çocuğa gereksinme duyduğu ipucunu verir.

Davranışın denetim altına alınmasında oldukça güçlü olabilmesine ve yaygın olarak kullanılmasına rağmen, davranışçı yaklaşım oldukça fazla eleştiriye hedef olmuştur. Charles (1996), davranışçı yaklaşımın, önerdiği yöntemlerin iç güdülenmeyi engellediği ve bireyi dış kaynaklara bağımlı kıldığı ve basit davranış problemleri ile başa çıkmada etkili olabilirken karmaşık ve ciddi davranış sorunları söz konusu olduğunda etkisiz kaldığı şeklinde eleştirilere maruz kaldığını bildirmektedir. (Charles ,1996)

Hail, Axelrod, Fondopulos ve Shellman (1986) ise davranışçı yaklaşımın kullandığı ödül ve ceza uygulamalarından özellikle cezaya yönelik olarak, istenmeyen davranışı ortadan kaldırmaktan çok yavaşlattığı, istenen davranışın ne olduğunun ifade edilmesine olanak tanımadığı, kaçma ve kaçınma davranışlarına neden olduğu, kişisel

kendiliğindenliği (personel spontaneity) ve esnekliği engellediği ve istenmeyen davranışını değiştirmesinde çocuğu istenmeyen yönle (örn. Yalan söylemek) sevk ettiği şeklinde eleştirilerde bulunmuşlardır.

Bununla birlikte istenmeyen sonuçların, bu tür hatalı uygulamalardan kaynaklandığını belirtmektedirler. Aslında etkili bir biçimde kullanılabildiğinde, cezanın etkilerine ilişkin bulguların tutarsız olduğunu belirtmektedirler.

Cameron (1998), oldukça geniş çaplı bir araştırma sonucunda, davranışsal yöntemlerin, çok sık kullanılması gerektiğini bildirmekle birlikte, bu yöntemlerin, uzun dönemli bir disiplin sürecinde, anlık sorunları ortadan kaldırmak amacıyla etkili öğretmenler tarafından kullanıldığını belirtmektedirler.

Disipline insancıl bir açıdan bakıldığında, ödül ve ceza yöntemleri, öğrencinin / çocuğun davranışlarının değiştirilmesinde en etkili yollar olarak görünse de, daha çok "otorite karşısında bağımlı bir birey" anlayışını güçlendirdiği, bağımsız bir ahlak anlayışına sahip olmayı engellediği ve insanın doğasına yönelik olumsuz bir bakışı gerisinde getirdiği için savunulabilir uygulamalar olarak görülemez. Ancak bu yöntemlerin davranış dağarcığımızdan silinebilmesi, yine çocuğun davranışlarının olumsuz olduğunu anlayabilmesine yarayabilecek ipuçlarını vermekle birlikte, istenmeyen yan etkileri üretmeyen yeni yöntemlerin ve yaklaşımların bulunması zorunluluğunu getirmiştir.

Sonuç olarak, davranışçı teorisinin yaklaşımları (Fontana, 1994, s.64-65)

1. Gözlenebilen davranış, objektif kavramlarla tanımlanabilir.
2. Davranış öğrenilir.
3. Etki yasası vardır. Ödüllendirilen davranış tekrarlanır, ödüllendirilmeyen ise ortadan kalkar.
4. Beklenmedik olaylar değiştirilebilir.

Öğretmenler, öğrencileri yanlış yaparken değil, iyi eylemler yaparken yakalayıp ödüllendirmeye daha çok zaman ve enerji harcamalıdır. Öğretmen, yanlış yapan çocukla ilgilendiğinde, çocuğun yanlış davranışı pekiştirilmiş olur. Oysa yanlış davranış görmezden gelinirse gözden kaybolabilir. Ayrıca bu durum yumuşak bir ceza sayılır. Öğretmenler öğrencilerin davranışlarını değiştirmek için dört tip pekiştireç kullanırlar. Sosyal, sembolik, faaliyet, somut (Stere, 1988, s.37-39). Eğer öğretmen istenen pekiştirmeleri verirse, o zaman öğrenciler hem yüksek akademik performansa ulaşacaklardır, hem de sınıfta çok yüksek saygıya sahip olacaklardır (Edward, 1993, s.26)

Bu yaklaşıma göre disiplinin amacı ise, davranışçılar disiplinin temel amacının yönetsel olduğunu belirtirler. Düzeni kurmada ve korumada kullanılan yönetsel işlev; öğrencilerin, öğrenmede başarılı olmalarını sağlayabilir. Teori, düzeni korumak için kullanılabilir, ama daha çok düzeni sağlamak için kullanılır. Bu da teorinin amacını önleyici olmaktan çok müdahale edici yapar (Porter, 1996, s.31).

2.2.3. Yönlendirmeyen Müdahale / Karışma Teorileri

Bu teorilerin temelindeki varsayım; çocukların içsel gelişikleridir. Çocuklar kendi yönlerini bulmalarına izin verildiği zaman en üst gelişimlerine ulaşırlar. Bu bakış açısından, çocuklar öğrenmek için, kendilerini yönlendirmek ve kendilerini gerçekleştirmek için doğal bir eğitime sahiptirler Bu teoriler çocuklara hemen hemen sınırsız özgürlük verilmesinden yanadır.

Bu süreçte öğretmenin rolü; kişisel gelişimi arttıracak ve bireysel yaşam tecrübelerin netleştirmeye yardım edecek koşulları sağlamaktır.

Bu teorinin içinde yer alan insancıl anlayışa göre, öğrencilerin başarıları ve uyumlu davranışları, öğretmenler ve öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarını ve öğrenme meraklarını giderebildikleri zaman artacaktır (Porter, 1996, s.108)

Sonuç olarak, sözkonusu teoriye göre disiplinin yönetsel işlevi çok azdır. Temel hedefi eğitimsel işlevin alanlarıdır: öz-disiplini öğretme, grupta işbirliğine katılımı ilerletme, sorumlu vatandaşlığı teşvik etme / desteklemedir. Öğrencilere kritik sosyal konulara çözümler üretmeleri için yeterli bilgi ve deneyim sunulur. Okuldaki disiplin sosyal amacı, çocukları uygarlaştırmaktır. Bu eğitimsel gelişim için özgürlük ister. Kişi, duygusal, bilişsel ve yaratıcı olacağı bütün alanlarda kendini açıklama özgürlüğüne ihtiyaç duyar. Çünkü kişi, rehberlik yapıldığı zaman, kendini gerçekleştirme denilen bu amaca ulaşacaktır. Bu nedenle dışarıdan düzen empoze etmek gereksizdir (Porter, 1996, s.110).

2.2.4. Liderlik Teorileri

Bu teorilerin dayandıkları varsayıma göre; çocuklar hem içsel hem de dışsal etkilerin etkileşimiyle gelişirler. Bu açıdan davranış; her biri yaşamsal önemdeki pek çok faktörün ürünüdür. Büyüme; çocuklar ve onların sosyal deneyimleri arasındaki sürekli karşılıklı iletişiminden kaynaklanır.

Öğretmenin rolü liderliktir. Öğretmenler uygun müdahale / karışma tekniklerini kullanırlarsa çocuklar kendilerini yönlendirme sorumluluğunu başarıyla yapabilirler. Öğretmenler ve diğer yetişkinler çocuklara nasıl yapılacağını öğrettiklerinde, çocuklar kendi hayatlarını kontrol etmek isterler ve sorumluluk duyarak bunu yapabilirler. Liderlik teorileri çocuklara, sorumlulukla kullanabildikleri takdirde önemli ölçüde özgürlük verir.

2.2.5. Seçme Teorisi

Bu teoriye göre, ceza yalnızca isyan yaratmaktadır ve çocuklar kendilerin buldukları ve çeşitli durumları başkaları değil kendileri kontrol ettiklerinde kendilerini güvende hissetmektedirler. (Edwards, 1993, s.26; Porter, 1996, s.5-6). Teoriye göre disiplinin amacı ise; başkalarının ihtiyaçlarına zarar vermeden kendi ihtiyaçlarını karşılama konusunda duygusal değil mantıklı kararlar vermeleri için, bireylere güç vermektir. Sözkonusu teoriye göre disiplinin 2 işlevi vardır (Porter, 1996, s.131):

1. **Yönetmel İşlevi:** Öğrenmenin yalnızca olası değil, aynı zamanda mümkün olabileceği bir çevre yaratmaktır.

2. **Eğitimsel İşlevi:** Bu işlevin 3 düzeyi vardır:

A. Öğrencilere mantıklı kuralları benimseyerek, sorumluluk almayı böylece öz-disiplini kazanmayı öğretmektir. Amacı: öğrencilere kendi sorumluluğunu uygulatmaktır.

B. Öğrencilere grup içinde uyumlu çalışmayı öğretmek, ibirliği becerilerini geliştirmeyi öğretmektir. Amacı; öğrencileri hem zorla gelen kontrolden koruma, hem de kendini yönetme gücü vermektir.

C. Öğrencileri hayatları boyunca demokratik süreçlere bağlanacak şekilde vatandaşlığa hazırlamaktır. Amacı; öğrencilere okuldaki ararlara katılma gücü vermektir. Öyle ki öğrenciler, yetişkin vatandaşlar olarak uygulamaya ihtiyaç duydukları demokratik sorumluluklarını yalnızca öğrenmez, ayrıca da uygularlar.

2.3. Modern Disiplin Anlayışı

Günümüzün modern disiplin anlayışı önleyici disiplin anlayışıdır: Önleyici disiplin, öğrencilerin dışardan baskı ve otoriteyle kurallara uymalarını değil, iç-kontrol yoluyla davranışlarının sorumluluklarını almaları ve çevreye uyumlarını ifade eder. Öğrencilerin demokratik bir toplum içinde yaşamaya hazırlanmalarını sağlar. Önleyici disiplin anlayışının amacı, çocuğun gönlünü kazanmak, kurallara katılımın öğretmektir. Bunun için de ceza korkusuna değil, iyi niyete başvurulur. Fakat iyilik her olguğu oluruna bırakan gevşek bir iyilik değil; cesur öngörölü ve kararlı bir iyiliktir. Öğrencileri demokratik toplumda yurttaş olmaya en iyi hazırlayacak olan da budur (Hesapçioğlu, 1998, s.341).

Disipline konu olan uygun olmayan davranış; herhangi bir öğrencinin öğrenme ve öğretmeyi bozma hareketidir. Belirli bir davranışın huzur bozucu ve uygunsuz olması onun bulunduğu ortama (amacına, kiminle ilgili olduğuna, gün içindeki zamanına, yapılan

faaliyetlere) bağlıdır. Örn: Çılgınca alkışlamak, takımınız kazanırsa uygundur, fakat sınıfta ve ders sırasında yaparsanız, huzur bozucu olur (Porter, 1996, s.6)

Yöneticiler ve öğretmenler uygun olmayan davranışların özürleriyle ilgilenirler. Bu özürleri sorarak araştırırlar. Öğrenciler, her öğretmeni inceler ve özürlerini kabul edip etmeyeceğini belirlemeye çalışırlar. Uygun olmayan davranışla ilgili özürleri kabul etmenin gerçek tehlikesi, öğrencilere böyle davranışların kabul edilebileceği mesajını vermesidir. Öğretmenin “sen değersizsin” mesajını vermek isterken, öğrenci bunu “sen dikkat etmiyorsun” olarak alabilir. Özürleri kabul etmeyen öğretmen ise öğrenciye şu mesajı verir. “Sen değerli bir insansın, yapman gerekeni tamamlayana kadar bekliyorum”. (Crawford, Bodine & Hoglund, 1993, s.188)

Okulda ihtiyaçları karşılanmayan bazı öğrenciler, ödevi ve öğretmenleri ilköğretim 2. sınıftan itibaren nitelik dünyalarından çıkarırlar. 3. ve 4. sınıflara geldiklerinde ise derslerde arkadaşlarını konuşturmaya zorlayarak dikkat çekmeye çalışırlar, bunu başaramazlarsa onları rahatsız ederler. Bu öğrencilerin diğer öğrencilerden daha fazla sabır ve sevgiye ihtiyaçları vardır. Fakat bunu yaptıkları öğretmenlerinin sabrını taşırdığında ve arkadaşlarına da fazla yüklendiklerinde, bekledikleri ilgiyi görmezler. Bu da kendilerinden istenene dirençlerini artırır (Glasser, 1999b, s. 284). Onların dirençleri, bir disiplin sorunu olarak görülür. Okul yöneticileri disiplin sorunların düşük düzeydeki başarıları neden olduğunu düşünürler. Fakat karşılanmayan eğitim deneyimleri olduğunu düşünmezler. Bu açıklama, daha çok kontrol ve katı kurallara uymayı artırır. Sonuçta ilgili, sorgulayan, karşı çıkan, aktif öğrenciler değil, pasif öğrenciler “iyi öğrenciler” olarak tanımlanırlar (Glasser, 1990, s.430).

Eskiden başarısız öğrenciler cezalandırdıkları zaman ya kendileri okulu bırakırlardı ya da okumaları olanaksızlaşırdı. Bu öğrencilerin okuldan uzaklaşmalarıyla disiplin sorunlarının çözümlendiği varsayılırdı. Günümüzde çok fazla ceza ve tehditle

karşılaştan çalışmayan öğrenciler okulda kalmaya devam etmektedirler. Çünkü arkadaşlarının çoğu okuldadır. Bu çocuklar, çok genç ve çok güvenlidirler. Öğretmenlerinin kendilerini incitebileceğini ama eğitim olmadan hayatta kalamayacaklarını kabul etmektedirler. Okul; çalışmayanlar için iyi bir yer haline getirilirse, çalışanlar için daha iyi bir yer olacaktır (Glasser, 1998, s.89; Glasser 1999b, s.17).

Bir çocuğun okulda sorun yaşaması, ceza ve baskıyla dolu bir okulu kabul etmemesi, o çocuğun aklında ya da ailesinde bir sorun oluşunu değil, bir çocuklara göre daha hassas ve seçici olduğunu gösterebilir (Glasser, 1999b, s.293).

Ayrıca unutulmamalıdır ki, toplam kalite yönetimi gurularından Philip Crosb, örgütlerdeki sorunların %85'inin sistemden %15'inin ise örgütlerdeki insanlardan kaynaklandığını kural olarak ortaya koymuştur (Tribus, 1994, s.84).

Baskıya dayanan okul sisteminde yalnızca zayıf öğrenciler kötü bir çalışma sergilemez, pek çok iyi öğrenci de ellerinden gelen gayreti tümüyle ortaya koymazlar. Öğrencilerin başarısızlığı ya da yeterince gayret göstermemelerinin temelinde davranışçı teorisinin dış kontrol yaklaşımı yatar. Okulda öğretilenler doğrudur ve bunları öğrenmeyen öğrenciler cezalandırılmalıdır. Bu yanlış ve yıkıcı sonuçlar doğuran inanca, okul eğitimi denilir (Glasser, 1999a, s.272).

Geleneksel davranışçılık teorisinin merkezinde ödül ve ceza vardır. Okullarda disiplinde ödül-cezaya dayalı yönetimi kullanırlar. Çünkü hem ne yapacaklarını bilmezler, hem de cezalar zaten çalışmakta olan öğrenciler üzerinde geçerlidir. Öğretmenlerin çoğu da okul sıralarındayken çalışanlar tarafından olduklarından cezaya inanırlar Çünkü kendilerinin nasıl korktuklarını hatırlarlar. Oysa çalışan çocuklar okulun ve çalışmanın değerini bildikleri için nadiren ceza alırlar. Onlar için bir uyarı sözcüğü bile ceza kadar etkili olur (Glasser, 1998, s.89; Glasser, 1993, s.17).

Uygun olmayan davranışların önlenmesi kontrolle mümkündür. Ödül-ceza kökenli kontrol, dış kontroldür (Hesapçioğlu, 1998, s.347). Oysa ödül ve cezanın ilişkiler üzerinde yıkıcı etkisi vardır. Cezalar; küsmek, ilişkiyi kesmek gibi pasif davranışlardan, taciz ve şiddet gibi aktif davranışlara kadar değişir. Çok yaygın ve çok zarar verici kontrol; davranışı eleştirmektedir. Sürekli kusur bulmak, suçlamak da eleştirmek kadar yaygın ve zararlıdır. Ödül, genellikle daha az çirkindir ama daha ustaca zarar verir (Glasser, 1997, s.599). Ödül, bir değerlendirme ya da gerçeğe uymayan bir iltifat olduğu zaman fazla değer taşımaz. Öğretmenlerin ödül verirken seçici olmaları önemlidir (Tauber, 1990, s.95).

Ödül verilirken aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi gerekir (Hesapçioğlu, 1998,s.346).

1. Ödül sık sık verilmemelidir.
2. Ödül düşünceli ve yeterliliğe uygun şekilde ve onu hak eden öğrenciye verilmelidir.
3. Ödüller, onore edilmek istenen davranışın özelliğine uygun olmalıdır.
4. Ödül, öğrenciyi gayrete getirecek nitelikte olmalı, fakat aşırı bir yarışma duygusu uyandırılmamalıdır.

İyi öğretmenler, anne-babalara evde çocuklarına kitap okumalarını ya da çocuklarıyla oyun oynamalarını söylerler. Çocukların okuldaki sorunları için anne-babalarını suçlamazlar. Fakat pek çok öğretmen, anne-babalara telefon ederek, evlerine mesajlar göndererek çocukları / öğrencileri şikayet ederler. Bu arada da emirler yağdırırlar ve çocuklarının davranışları için hemen bir şeyler yapmalarını isterler. Bekledikleri, anne-babaların çocukları zorlamaları ve cezalandırmalarıdır. Sonuçta, zaten yalnız olan ve kimsenin anlamaya çalışmadığı çocuk, iyice umutsuzluğa düşer (Glasser, 1999b, s.287).

Öğretmenlerin yüzleşmekte zorlandıkları olgu, öğrencileri korkutmak zorunda olmalarıdır. Pek çok okulda bu korkutmalar desteklenir. Uyarı, aileye notlar yazma,

okuldan uzaklaştırma, sınıftan atma ve bunların hepsi de yapılsa yine de öğrenciler en az yarısı hala çalışmaz (Glasser, 1998, s.89).

Öğretmenler, çalışmayan öğrencilerden sorumlu değildir. Fakat ne kadar kolaylaştırıcı, rehber, kaynak insan gibi davranırlarsa öğrencilerin öğrenme gruplarında şimdi olduğundan çok daha fazla sorumluluk aldıklarını görecektir (Glasser, 1998, s.90).

Öğretmenin öğrencilerini dışarıdan kontrol etmek yerine iç kontrollerinin gelişmesine yardımcı olması gerekir. Bu ise öncelikle öğretmenlerin öğrencilerine karşı kabul ve sevgi duyabilmeleri ile olasıdır (Hesapçıoğlu, 1998, s.347). İnsanlar öz-saygılarını, disiplin ve başkalarına sevgiyle bağlı olmakla kazanırlar. Sevgi ve disiplin her zaman iç içe olmalıdır (Glasser, 1999a, s.22).

Eğitim, dünyanın her yerinde öğrencileri yalnızca okula gelmeleri için zorlamanın ötesine geçmelidir. Herkesin öğrenmekten zevk duymasıyla el ele yürümelidir. Bunun tek yolu vardır: okulun, öğretmenlerin, ödevlerin ve öğrencilerin birbirlerinin nitelik dünyalarında yer almaları (Glasser, 1999, s.277).

Kalite okulunda düzenin sağlanması için öncelikle yönetim sistemi değiştirilir. Otoriter yönetimden lider yönetime geçilir. Sonuçta da disiplin sorunları değil, disiplin olaylarıyla karşılaşılır. Her olay kendi içinde, bireysel birazda ele alındığında esnek olmayan ve genelleştirilmiş disiplin yaklaşımlarına ihtiyaç kalmaz. Sorunlar çözülmeye çalışıldığı için, problem yaratan sorunlu okul çocuğu kavramı bu sistemde yer almaz; Bütün öğretmenlere ve müdüre psikolojik yardım üzerine eğitim verilir. Ama sorunların var olmamasının nedeni tedavi edici değil önleyici yaklaşımdır. Kalite okulu programının temeli öğretmen ve öğrenci arasındaki diyalogun güçlendirilmesidir. Öğrenciler bu sağlıklı iletişim içinde sorun çıkarma ihtiyacı hissetmezler (Glasser, 1999, s.305-307). Düzene uymayan öğrencilerin arttığı ortamda, sorun disiplin değildir. Formal olmayan bir eğitim,

dersten kalmanın olmaması, bol bol ilgi ve sabır tüm sorunları halledecektir (Glasser, 1999, s.304).

Kaliteli bir okulda demokratik disiplin için uygun bir ortam vardır. Bir kaliteli öğrenme okulunun her sınıfına şu tabela asılmıştır: “Bütün sorunlar, hiç kimsenin korkutulmayacağı ve incitilmeyeceği bir şekilde personel ve öğrencilerin karşılıklı konuşmalarıyla çözülecektir (Harris & Harris, 1992, s.20).

Korku ve zorlama hisseden hiçbir öğrenci kaliteli öğrenmeyle ilgilenemez. Bu yüzden lider yönetici öğretmen, baskı olmadan sınıfı yönetmeyi koşulsuz olarak yerine getirir. Kaliteli öğrenme okulunda her öğrencinin, kaliteli öğrenme faaliyetleriyle tam olarak ilgilenmesi beklenir (Crawford, Bodine & Hoglund, 1993, s.185).

Eğer okuldaki yetişkinlere göre bir öğrencinin davranışı kabul edilemez görülüyorsa, yetişkinlere sorumluluğu öğrencinin kabul edilir davranışı seçmesine yardımcı olmaktır. Çünkü demokratik kültürlerde haklar ve sorumluluklar birlikte içiçedir (Crawford ve diğerleri, 1993, s.98).

Ceza; istenmeyen davranışa zayıf bir engeldir. Cezayı alan kızar ve intikam davranışı içine girebilir ya da korkudan kuralları takip eden bir şikayetçi olur. Çünkü ceza, uygun davranışı öğretmez, aksine istenmeyen ve cezalandırılan davranışın tekrarına neden olur (Crawford ve diğerleri, 1993, s.186).

Şikayet eden, ihtiyacını en fazla karşılayacak bir davranışı bulmak üzere alternatif davranışları denemez. Çünkü şikayet, cezadan kurtulmak isteyen kişinin (öğrencinin) dayanağıdır. Şikayetçi kişi otorite (dışardan kontrol eden) varken tutarsız davranmaya, otorite yokken ortadan kaybolmaya eğilimlidir. Okul ortamında şikayetçi öğrenciler öğretmenler tarafından kolayca yönetilirler. Otoriter yönetici şikayetleri karşılamaya çalışır. Buna karşın lider yönetici öğretmen, kaliteli öğrenme ve kaliteli davranışın şikâyetleri ve şikayetçileri ortadan kaldırdığını bilir (Crawford ve diğerleri, 1993, s.186).

Ceza zorlayıcıdır, disiplin eğitimseldir (Crawford ve diğerleri, 1993, s.185).

Ceza, alıcıların (=öğrencilerin) temel psikolojik ihtiyaçlarını engeller (Crawford ve diğerleri, 1993, s.188).

1. **Ait Olma:** Ceza; alanla (öğrenci) veren (öğretmen) arasındaki ilişkiyi zayıflatır. Öğrencinin ait olma ihtiyacını karşılama yeteneğini engeller. Ceza, olumsuzluğa odaklandığı için, ceza alan öğrenci ait olma çabasıyla uygun davranmayan akranlar arar.
2. **Özgürlük:** Ceza, özgürlüğü açıkça kısıtlar. Duygusal ve bazen fiziksel acıya neden olduğundan hoşlanılmaz.
3. **Güç:** Ceza, alanın gücünü azaltır. Ceza veren (öğretmen), davranışı kontrol etme gücü olan biri olarak gözlenir. Öğrenci, öğretmeni soruna neden olmakla suçlar ve kendi davranışını değerlendirmek için bir neden göremez. Ayrıca öğrenci o sorunu çözecek kişinin kendisi olduğun da anlamaz.

Disiplin ise öğrencinin kabul edilen davranışı öğrenmesine yardım ederek, temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılar (Crawford ve diğerleri, 1993, s.188).

1. **Ait Olma:** Disiplin, öğrencinin kendi davranışını değerlendirmesini sağlar. Öğrenci kabul edilebilir davranışları seçmede ne kadar başarılı olursa uygun davranan akranlarıyla o kadar çok birlikte olur.
2. **Özgürlük:** Öğrenci kabul edilebilir bir durumda tutarlı davranmayı öğrenerek özgürlüğünü kazanır. Çünkü otorite (öğretmen), öğrencinin kabul edilebilir seçimler yapacağına ve uygun davranışlarda bulunacağına güvenir.
3. **Güç:** Öğrenciler kendi davranışlarını ne kadar kontrol ederse kendilerini, o kadar güçlü hissederler.

Sonuçta okuldaki yaşam daha zevkli ve daha fazla ihtiyaçları karşılayıcı olur ve okul öğrencilerin kalite dünyalarının bir parçası olur.

2.4. Disiplin İşlevleri

Disiplinin 2 işlevi ve bunlara bağlı amaçları vardır.(Porter, 1992, ss.4-6, Glasser, 1993, s.7).

1. Yönetmel İşlevi: Öğrenmenin yalnızca olası değil, aynı zamanda mümkün olabileceği bir çevre yaratmaktır. Yönetmel amacı da; bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılarken, başkalarının ihtiyaçlarına zarar vermeden duygusal değil mantıklı kararlar vermesidir. Çünkü bu, bireylere güç verir ve kendilerini değerli hissetmelerine neden olur.
2. Eğitimsel işlevi ve amaçları 3 düzeylidir:
 - A. Birinci düzey işlevi; öğrencilere mantıklı kuralları benimsemeleri, sorumluluk almayı ve böylece öz-disiplini kazanmayı öğretmektir. Amacı da öğrencilere kendi sorumlulukları uygulatmaktır.
 - B. İkinci düzey işlevi; öğrencilere grup içinde uyumlu çalışmayı öğreterek, işbirliği becerilerini geliştirmeyi öğretmektir. Amacı da öğrencilerin grupla bağlılığını arttırmaktır. Çünkü bu, öğrencileri hem zorla gelen kontrolden korumayı hem de kendini yönetme gücü vermeyi içerir.
 - C. Üçüncü düzey işlevi; öğrencileri hayatları boyunca demokratik süreçlere bağlanacak şekilde demokratik vatandaşlığa hazırlamaktır. Amacı da öğrencilere okuldaki kararlara katılma gücü vermektir. Böylece öğrenciler, yetişkin vatandaşlar olarak yerine getirecekleri demokratik sorumlulukları hem öğrenir hem de uygularlar.

II. ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN

1. Okulda Disiplin Kavramı

Belli bir amaç için bir araya bir grubun üyelerinden her biri düzenli bir biçimde davranmak, etkinliği yöneten kurallara uymak için çaba harcamak zorundadır. Disiplin, yalnızca uyulması gereken kurallar listesinden çok daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Amaçlı etkinlikler, uygun çevre, birlikte çalışma alışkanlığı, kendi kendini kontrol gibi kavramlar disiplin tanımı içinde önemli yer tutmaktadır. Eğitsel ortamlarda da disiplini yalnızca öğrencinin uyması gereken kurallar olarak ele almak yanlıştır. Amacını açık olarak bilmeyen, o etkinlik için uygun bir çevrede bulunmayan öğrencileri istenilen başarı elde edilmediği zaman suçlamamak gerekir (Küçükahmat, 1992, s.84).

Okulda disiplin sağlamaya yardımcı faktörlerin belli başlıları şöyle sıralanabilir:

Uygun bir eğitim programı

Amaçlarına, yeteneklerine, isteklerine ve geçmiş bilgilerine uygun olarak hazırlanan bir eğitim programı öğrencinin ilgisini çekecek, işbirliği içinde olmasını sağlayacaktır.

İyi bir rehberlik sistemi

Böyle bir sistem aracılığıyla sorunlar ortaya çıkmadan gerekli işlemler yapılabilecektir. Sonuçta kendisinin ruh sağlığıyla da ilgilenildiğini bilen öğrenci ilgililere yardımcı olma ve okul çalışmalarına katılma isteği duyacaktır.

Etkin bir veli-okul ilişkisi

Veliler ve öğrenciler okulda en iyisini ve doğrusunun yapıldığına inandıkları müddetçe okul çalışmalarına destek olmaktadır.

Okul binasının etkin kullanımı

Okul binaları ve görsel-işitsel araçların kullanım biçimi disipline şaşılabacak derecede yardımcı ya da engel olabilmektedir. Çünkü öğrencilerin o binada bulunmaktan

hoşnut olmaları onların disiplinli olmalarına yardımcı olacaktır. Disiplinli bir eğitim ortamı istendiği takdirde okul binalarının yetersizliklerini giderici önlemler almak gerekmektedir. Örneğin; Öğretmenlerin odalarının ders verecek sınıflara yakın olması derslerine zamanında başlamalarını sağlayacaktır. Yine özellikle dar koridorlu bir binada öğrencilerin bir gitmelerinin zaman kaybının ve birbirlerini geçmek için uğraşı keşmekeşini engelleyecektir. Özellikle özel eğitime muhtaç çocukların okuduğu okullarda bu yönetim uygulanması önemlidir.

Yapıcı disiplin anlayışına dayalı okul disiplininin özellikleri ise şöyledir (Bakırcıoğlu, 1976, s.344-345):

- Okul disiplini, insanın evde, iş yerinde, toplumun çeşitli kesimlerindeki doğal yaşamında gerekli ve geçerli olan kurallara, ölçülere ve düzene etkin biçimde uyumunu sağlayacak nitelikleri taşımalıdır. Bu anlamda bir disiplin, öğrencinin içinde oluşturulacak doğru-yanlış, iyi-kötü, yararlı-yararsız değer yargılarına dayanan disiplindir.

— Okul öğretmen ve yöneticilerinin yardımı ve gözetmenliğinde okul ve öğrenci etkinliklerinin çoğunun örgütlenmesi ve yönetimi öğrencilere bırakılmalıdır. Değişik aşamada görev yüklenmiş bulunan her öğrencinin yetki ve sorumlulukları belirlenmiş olmalıdır. Zaman zaman yapılacak yönetim kurulları ve genel kurullar aracılığı ile, yüklenilen görevlerin yerine getirilip getirilmediği gözden geçirilmeli ve etkinlikler eleştirilmelidir.

— Öğrencilerin boş zamanları, eğitici, eğlendirici ve dinlendirici ilginç etkinliklerle doldurulmalıdır.

Yukarıda sözü edilen önlemlere karşın, okulun çalışma düzenini bozan davranış bozukluğu gösteren öğrenciler bulunabilir. Bunların disiplin kurullarınca cezalandırılmaları gerekebilir. Ancak bu olaylar karşısında da öncelikle, neden araştırıcı

bir tutum takınmak, rehberlik örgütünün yardımıyla bu nedenleri ortadan kaldırmaya çalışmak gerekir.

Ortaöğretim kurumlarında bu özellikleri taşıyan yapıcı bir disiplin sağlanabilmesi için çeşitli ilkelere uyulması gerekmektedir. Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilmektedir (Aytuna, 1963, s.289-291):

- Disiplin sorunlarının ortaya çıkmasının önlenmesinde rehberlik örgütünden yararlanılmalıdır.
- Okulun bütün yönetsel işleri iyi planlanmalı ve başarıyla yürütülmelidir.
- Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak çeşitli öğretim yollarına başvurulmalıdır.
- Eğitsel kol çalışmalarında ve ders dışı etkinliklere önem verilmelidir.
- Okul düzeninin sağlanmasına öğrenci katılım sağlanmalıdır.
- İyi standartlar okulun geleneği haline getirilmelidir.
- Öğretmenler ve yöneticiler öğrencilere iyi birer örnek olmalıdırlar.
- Öğrencilerin ahlaki yönden gelişmeleri için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Az ve açık kurallar ortaya konulmalıdır.
- Öğretmenler iyi birer kişilik geliştirmiş olmalıdırlar.
- Her öğrencinin bir gruba girmesi sağlanmalıdır.
- Notlar ve benzeri durumlarda hakseverlikten ayrılmamalıdır.
- Olumlu davranışlar ödüllendirilmelidir.

2. Sınıf İçinde Disiplin Kavramı ve Sınıfta Uygun Olmayan Öğrenci Davranışı

2.1. Sınıfta Disiplin

Sınıf öğretmen ve öğrencilerin davranışlarının etkileşim halinde olduğu ortamdır. Sınıf, öğretmenle ve öğrencilerin, belli eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, sahip oldukları bilgi ve yaşantıları uygun bir düzenlenişle paylaştıkları yapılandırılmış bir eğitim ortamıdır. (Başar, 1997, s.67, Demirtaş, 1992, s.32, Aydın, 1998, s.7)

Sınıftaki öğrencilerin kişisel özellikleri, okula ve derslere yönelik tutumları, ders çalışma ve dinlenme alışkanlıkları, ailelerinden getirdikleri kültürel birikim, öğrenciler arasındaki ilişkiler, sınıfın fiziksel koşulları ve öğretmen-öğrenci etkileşimi bir bütün olarak sınıf ortamını oluşturur. (Erden, 1998, s.167)

Eğitim sisteminin en son birimi olan sınıfta yerine göre toplu kümesel ve bireysel öğretim yapılarak eğitim hizmetleri üretilir. (Sarntaş, 2000, s.47) Sınıf ortamı; sınıfın içinde olan insanlar arasında olan iletişim etkileşim ve ilişkiler dokusudur. Bu doku sınıftan sınıfa ayrıcalık gösterir (Başaran, 1998, s.201).

Eğitimin en zor konularından birisi sınıfta düzeni kurmak ve bunu sürdürmektir. Davranışların iyi yönetildiği bir sınıfta öğrenciler öğretim amaçlarını gerçekleştirmesini engelleyen davranışlar gözlenmez (Özyürek, 1997, s.9).

Sınıf düzeninin kurulması ve sürdürülmesi öğrencileri davranışları üzerinde oldukça etkilidir. Dolayısıyla olumlu davranışlar öğrenci başarısında etkilemektedir. Sınıfta disiplin, öğrenme ortamının düzenini bozucu ve öğrenme yaşantılarını engelleyici öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen tepkilerini içermektedir (Ünal & Ada, 2000, s.39).

Sınıf, kolektif bir var oluş alanıdır. Farklı sosyo-ekonomik setlerden gelen öğrencilerin paylaştığı sınıf ortamı, çok boyutlu ve dinamik bir süreklilik içinde yaşanır. (Aydın, 1998, s.33). Sınıftaki tüm etkinlikler amaçlıdır ve düzenli disiplinli bir ortamda

gerçekleşirler. İyi bir planlama ve sınıf yönetimi öğrencilerle barış dolu ve düzenli bir sınıf çevresinde öğrenme için fırsat sağlar (Balcı, 1994, s.349)

İyi bir sınıf organizasyonu, sınıfta doğabilecek olası problemleri önler, düzeni sağlar ve sınıfı bir savaş meydanı olmaktan kurtarır. (Watkins & Wagner, 1987)

Sınıfta disiplinin amacı, öğrenciye kendi davranışlarını denetleme, değerlendirme yeteneği kazandırmaktır. Öğrencinin bu yeterliliği kazanmasında, içinde yaşadığı toplumun değerlerine göre, yaptığı eylemlerin hangilerinin doğru, iyi, hangilerinin yanlış olduğunu algılamasına öğretmenin yardımcı olması çok önemlidir. Bu yüzden öğretmen, öğrenciye istenen davranışı öğretmeli, öğrencinin bu davranışı yapmasını izlemelidir.

Sınıf düzenini sağlama çabaları hep öğrenci davranışlarını değiştirmeye ve geliştirmeye yönelik olmalıdır. Bu değişimler istedik yani toplumun pozitif değer yargıları yönünde olmalıdır. Bu değişimler istedik yani toplumun pozitif değer yargıları yönünde olmalıdır. Bu nedenle öğretmenin sınıfı iyi tanınması, anlaması ve buna göre sınıf düzenini sağlaması gerekir. Sağlanan sınıf düzeninin sürekli olması için öğretmen çabalarının ve davranışları dolayısıyla başarıyı getirecektir. (Yıldızlar, 1995, s.24)

Dikkat edilirse disiplin problemlerinin sıkça görüldüğü sınıflarda derslerle ilgili aktiviteler çok azdır, öğrenciye derse katılma fırsatı verilmeden uzun süre sessiz oturarak ders dinlemenin sıkıntısı içindedir, öğrenilecek konuyu anlamsız bulmaktadır, öğretmen tek düze ve anlamsız ve sıkıcıdır. Sınıfta disiplinin sağlanmasında, öğretmenin sınıf önünde duruşu, öğrencinin sınıfta yerleşimi, öğretmenin konuşmasının etkinliği, öğrenci çalışmalarının kontrolü öncelikle planlanması gereken ana etkenlerdir.

Bu bağlamda, sınıf kuralları, sınıftakilerin ve okulun karşılıklı beklentilerinin gerçekleşmesini sağlayacak düzeni kuracaktır. Sınıfın davranışsal ortamı Öğretmen ve Öğrencilerin ortak çabalarıyla oluşur (Başar, 2001, s. 65).

Eğitim ortamı; sınıfın fiziksel, davranışsal ve öğretim ortamlarının bileşimiyle oluşur (Başar, 2001, s. 11).

Sınıfın fiziksel ortamı: Bulunulan ortam insanları etkiler. Sınıf içi yerleşme düzeni, öğrenme-öğretme etkinliklerini, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimini belirler, Örneğin; sınıfta daire şeklinde oturmakla öğrencilerin dikkati çabucak toplanır ve önemli şeyler görüşülür. Öğrencilerin arka arkaya oturduğu normal düzende öğretmenler ilk iki sıranın arkasına ulaşamaz. O zaman da Öğrenciler, bu okulu kendi okulları olarak benimseyemezler (Glasser,1993, s. 3; Şişman, 2000, s. 140).

Sınıfın sosyal ortamı: Sınıftaki öğrenciler arasında zamanla oluşan sınıf kültürü, okul kültürünün bir alt kültürü olarak bir sınıfı oluşturan öğrenciler arasında egemen olan değerler, normları, sembolleri gösterir. Sınıf, öğrenciler için bir sosyalleşme ortamıdır (Şişman, 2000, s. 139).

Sınıfın psikolojik ortamı: Sınıfın havası, sınıftaki öğrenme ve öğretme etkinliklerini olumsu ya da olumsuz olarak doğrudan etkiler. Öğretmenin ve tüm öğrencilerin kaygı ve korkudan uzak olmaları önemlidir. Sınıf içinde güç gösterisinde bulunulmaması güven ortamının oluşmasını sağlar (Şişman, 2000, s.141)

Bir öğretmen öncelikle sınıftaki eğitimin gerektirdiği fiziksel, davranışsal ve öğrenme ortamını sağlamalıdır. Bunun için öğretmenle öğrenciler arasında sevgi ve güven ilişkisi olması gerekir (Aydın, 2000, s. 2).

Eğitimcilerin çoğu okulların arkadaşça bir yer olmasına uğraşır. Ama sınıflarda hala öğrencilerden birbirlerine değil, öğretilenlere dikkat etmeleri istenir Oysa öğrencilerin arkadaşlığa ihtiyacı vardır. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerin sınıfta birbirleriyle birlikte olmak için arkadaşça yollar bulmalarına yardımcı olmalı ve bunu, öğrenme sürecinin planlı bir parçası haline getirmelidir (Brandt, 1988, s. 39).

Öğretmenin sınıf içi iletişimdeki rolü, öğrencinin hayatını etkileyecek derecede

önemlidir. Öğretmen, öğrencilerinin tepkileriyle fazla ilgilenmez. Oysa öğretmenin, davranışları ve öğrencilerinin sorularına cevapları öğrencilerin öğretmenlerine karşı tutumlarını ve geleceklerini etkiler. Öğrencilerle iyi ilişki, kurmak isteyen öğretmenler, alışkanlık haline gelmiş umursamaz tutumlarını bırakıp öğrencilerle, konuşurken sakın bir dil kullanmak durumundadırlar. (Ginott,1988, s. 27).

Başarılı bir sınıf ortamı oluşturmak isteyen öğretmenler (Banks &Thompson, 1995, s. 145; Good, 1991, s. 199);

- o Öğrencilerine yakındır ve saygı duyarlar.
- o Tutarlı, güvenilir ve güven veren olurlar.
- o Öğrencilerinin öğrenmesinden sorumluluk duyarlar.
- o Öğrenmeye değer verir ve hoşlanırlar. Öğrencilerinin de bu yapmasını beklerler.
- o Öğrenciler arasında cesaret, destek ve pekiştirmeyi teşvik ederler; alay etme ve küçümsemeye yer vermezler.
- o Bu temel tutum ve beklentilerle öğrencilerle iletişim kurarlar ve davranışlarıyla onlara örnek olurlar.

Sınıf ortamı olumlu olduğunda öğrenciler, kendilerine insan olarak dikkat edildiğini bilerek ve değerli bilgiler öğreneceklerine inanarak sınıfa girdikleri andan itibaren kendilerini iyi hissederler. Buna karşın olumsuz sınıf ortamında Öğrenciler; öğrendiklerinde değerli bilgiler kazanıp kazanamayacakları hakkında kaygılanarak, sınıfta kararsız ve kaygılı olurlar (Kauchak & Eggen,1993, s. 24).

Sınıftaki sosyal ortam oluşturulurken değişik örgütsel örneklemeler kullanılabilir. Örneğin, işbirlikçi ya da yarışmacı. İşbirlikçi öğrenmede öğrenciler; öğrenme gruplarında konu üzerinde birlikte çalışırlar. Yeterlikleri farklı olsa da herkes etkinliklere katılır. Ortak amaçlar doğrultusunda küçük gruplar halinde yardımlaşarak öğrenirler (Tanner & Tanner,

1978, s. 219 içinde Başar, 2001, s. 57). İşbirlikçi öğrenmede sınıf çalışmaları düzensiz olabilir ama öğrencilerin sosyal becerileri, yaratıcılığı, karar verme güçleri gelişir. Görev yönelimli olan bu işbirliği gruplarında, Öğrencilerin birbirlerini desteklemesi, başarı için uygun, bir ortam oluşturur. Araştırmalara göre, işbirlikçi sınıf düzeni, yarışmacı olana göre üstünlük taşır ve öğrencilerin başarıları yükselir. İşbirlikçi öğrenmede değerlendirme ölçütü amaçlar, yarışmacı öğrenmede ise diğer öğrencilerdir (Başar,2001: s. 57).

İlköğretim öğrenci ve öğretmenleri yarışmacı sınıf ortamının olumsuz bir çevre olduğu görüşündedirler. Yarışma güvensizlik yaratır, oysa insanların özellikle arkadaşlarına, güvenmeye ihtiyaçları vardır. Yarışmacı ortam çok yetenekli öğrencileri güdüler, diğerleri ise yarıştan koparlar. Birisinin başarıları diğerlerinin başarısızlığına bağlıdır. Bu nedenle öğrenci enerjisinin bir kısmını başkalarının başarısızlığı için ayırabilir. Yarışmacı düzende " Bu işi kimler önce yapacak " sözü yerine " şu sürede, bu işin şu kadarını yapanlar şu ödülü alacak, yapmaya çalışmayanlar ise şu görevlerle karşılaşacak" demek, bu düzenin olumsuzluklarını azaltabilir (Başar, 2001, s. 58).

Geleneksel olarak kalite ile yarışmanın arasında yakın bir ilişki olduğu ve yarışmanın kaliteyi doğurduğu yaygın bir görüştür. Bu yanlıştır. Yarışma yerini işbirliğine bırakmalıdır. Çünkü işbirliği karakteri geliştirir, insan yapısının temelidir ve öğrenmeyi daha keyifli ve üretken hale getirir (Jenkins, 1998: s. 59).

Araştırmalara, göre öğretmen kontrolünün fazla olmadığı, katılım, işbirliği, hoşlanma duyguları, düzenlilik ve gelişmenin yüksek olduğu sınıflarda, sınıf ortamının olumlu olduğu sonucuna varılmıştır (Açıkgöz,1996, s. 129).

Moos(1979), Byrne, Hattie ve Fraser'ın. (1986) ABD'de Fraser'ın (1982) Avustralya'da, Kısakürek'in (1985) Türkiye'de gerçekleştirdiği araştırmaların sonuçlarına göre Öğrenciler olumlu sınıf ortamının yaratılmasını isterler. Sınıftaki olumsuz ortam öğrencilerin tutumlarını, başarı düzeylerini, benlik kavramlarını gibi olumsuz etkiler

(Açıkgöz,1996, s. 129).

Olumlu sınıf ortamı kaliteli öğrenme okulunun ilk boyutudur. Her bir öğrenci kaliteli öğrenmenin amacına katılincaya kadar, okul, kaliteli öğrenme okulu olmaz. Her sınıf, kaliteli öğrenme sınıfı olana kadar amaç başarılamaz. Her. öğrencinin katılmasıyla okulun misyonu köklü olarak değişir ve sonuçta öğretmenin sorumlulukları, öğrenme çevresinin yönetimi olur (Crawford, Bodine & Hogiund,1993, s. 151).

Toplam kalite yönetimi felsefesi ve seçme teorisi, öğrencilere sorumluluk verilmesini öngörür. Öğretmenler, sınıfın düzenlenmesi için sorumluluğu öğrencileriyle paylaşırlar. Öğrencileri, tercihlerinin doğal mantıklı sonuçlarından korumak ya da suçlamak, onları zayıf ve yetersiz yapar, Öğrenciye yeterli olduğu ve değişebilecek güce sahip olduğunu göstermek için yanlış tercihlerinin nedenlerine bakmak ve gelişme için hedefler koymak daha iyidir (Arcaro, 1995, s. 32).

Öğretmenin bir kalite programı oluşturması, sınıfında kalite oluşacağı ve bütün iyi işlerin sınıfında olacağı anlamına gelmez. Kalite yalnızca değişiklik ya da zaman içinde yok olacak bir başka eğitim hevesi de değildir (Arcaro, 1995, s.15) .

Öğrenciler kaliteli çalışmayı çok zor olarak algırlar ve çoğu direnç gösterir. Öğretmen kalitenin ne olduğunu anlatıncaya kadar da direnirler. Öğrenciler ancak kalitenin ne olduğunu öğrendikten sonra kaliteli okul çalışması yapabilirler. Öğretmen onları ikna etmek için, bu okulun onların okulu olduğunu söyler. Bunun anlamı, şudur: Hiçbir iş öğrencileri zorlamayacaktır, öğrenmek İçin nelerin faydalı, olduğunu öğretmenle birlikte kabul edeceklerdir ve bütün sorunların çözümünde öğretmen ve öğrenciler birlikte çalışacaklardır, Bu okul onlarınsa, sorunlar da onlarındır. Öğrenciler kendi sorunlarını öğretmenlere yüklemeye alışmışlardır. Onların kendi sorunlarını üstlenmeleri için öğretmenler dikkatli olmalıdırlar (Mendler, 1992; s. 49).

Kalite konusunda, konuşulan lise öğrencileri; atletizm, müzik, drama gibi

konularda kaliteden söz ederler ama normal bir sınıfta kalite bulunacağı hiçbirinin, aklına gelmez. Sınıfta yüksek kaliteli çalışma yapabileceklerine hepsi inanırken, hiçbiri bunu yapmaz, gelecekte de yapmayı plânlamamaktadır (Glasser, 1990, s. 426).

Geleneksel sistem öğrencilere, düşük kaliteli çalışmanın, kabul edilebilir olduğu mesajını vermiştir. Öğrencilerin % 15 ' ten daha azı yüksek kaliteli akademik çalışma yapar, çoğunluğu da yapabileceğinin daha azını yapar. Seçme teorisine göre, öğretmenin görevi öğrencinin yapmaya ihtiyaç duyduğu iş ile yapmaya geçeceğine inandığı iş arasında bağlantı kurmaktır (Glasser, 1990, s. 427).

Kaliteli, bir okul çalışması yalnızca olumlu ve destekleyici bir sınıf ortamında başarılabilir. Öğretmen ve öğrenciler arasında düşmanca ilişki varsa orda kaliteli çalışma yapılamaz, öğrenci-öğretmen ve öğretmen-idareci arasında güçlü, arkadaşça duygulara ihtiyaç vardır. Yani kısaca güven olmalıdır. Herkes şuna inanmalıdır: "Etrafımdakiler benim iyiliğimi ister." Konuşma, dinleme ve samimiyet güvenin temelidir. Bu nedenle öğrenciler öğretmenleriyle kolayca ve dürüstlikle konuşmaya cesaretlendirilmelidir (Glasser,1993, s.18).

Kaliteli öğrenme okulunda, öğretmenler ve öğrenciler güven ilişkisi içinde çalışırlar. Öğrenci kendi kendine şöyle der," Öğretmen bunun önemli olduğuna inanıyor ve öğretmen bana saygı duyuyor ve benim, ihtiyaçlarımı anlıyor. Bu yüzden, öğretmenin önemli olduğuna inandığı bir işte sıkı çalışmak istiyorum" (Glasser, 1993, s. 11).

Sınıf ortamı hem Öğretmenlerin hem de öğrencilerin tutumlarını, kişiliğini, öğrencilerin öğrenme güdüsü ve hızını, etkiler. Öğrenci; hoşlandığı, rahat ettiği, olumlu bulunduğu ortamda bulunmak ister. Not verme, uygulamalarının katı olduğu, öğretmen kontrolü ve yarışmanın yüksek olduğu sınıflarda devamsızlık oranı yüksektir. Öğrenciler öğretmen kontrolüne değil öğretmen desteğine ihtiyaç duymaktadırlar (Açıkgöz, 1996, s. 127-131)

Araştırmalara göre kalabalık sınıflarda Öğretim daha çok öğretmen-merkezli, geleneksel, öğrencileri eleştirel düşünmeye götüren etkinlik düzeyleri ise düşüktür. Küçük sınıflarda öğrenci ve öğretmenin birbirini tanınması, dikkat çekmesi kolay, öğrenci katılımı ve öğretmenin öğrencilere yardımı daha fazla, etkileşimi güçlü olabilir (Başar, 2001, s.18).

Kaliteli öğrenme ortamının özellikleri (Crawford ve diğerleri, 199, s. 153).

1. Merak ve incelemeyi harekete geçiren açıklık, yenilik ve çeşitliliği oluşturur.
2. Sınıf ve okulun hem içindeki hem de dışındaki öğrenme ortamlarını sağlar,
3. Bireyselleştirilmiş deneysel öğrenme fırsatlarına önem verilir.
4. Ekip çalışmasını, esnekliği ve sorun çözmeyi harekete geçirir.
5. Öğrencilere, yaratıcı, eleştirel ve değerlendirici düşünmeyi öğretir ve özgür bırakır.
6. Herkes için sorumluluğu artırır ve bütün karar vermelerle ilgilenir.
7. İşbirliği, sosyal bilinç ve grup etkileşimi ileri sürer.
8. Risk almayı cesaretlendirir ve değişim için gereken becerilerin kullanımını vurgular.

Kaliteli öğrenme, eğitimciler; öğrencilerin yetişmesi için öğrenme çevresini en iyi şekilde kullanmaya odaklandıkları zaman, sürekli bir süreç olabilir (Crawford, Bodine & Hoglund, 1993: s.7).

Sınıfta kaliteli bir ilişki kurmanın aşamaları şu şekilde belirtilmektedir (Greene, 1994, s. 63-65).

1. **Sevgi** : Bir lider yönetici / öğretmen pozisyona nedeniyle saygı beklemez. Başkalarına karşı olan davranışlarına dayanarak saygıyı kendisi kazanır. Kaliteli bir ilişki kurulmasının ilk aşaması, sevgidir. Korku kaliteli ilişkiyi bozar. Lider öğretmen öğrencilerine duyduğu sevgiyi içinden yaşamaz, öğrencilerine gösterir,
2. **Dinleme**: Öğretmen, öğrencilerini yargılamadan dinlediği zaman onları sevdiğini gösterir. İnsanlar genellikle güvendikleri, kişilere nasıl hissettiklerini söylerler. Öğrenciler de öğretmenlerine güvendiklerinde, onlara duygularını açarlar.

Öğretmen, öğrencilerin duygularını dinler ve kabul ederse, duyguların arkasındaki düşünce ve davranışlara geçilebilir. Böylece sorunların belirtilen değil, nedenleri saptanabilir. Bu, sorunların çözümünün ilk aşamasıdır.

3. **Eşit Düzeyde Olma:** Öğretmen, öğrenciyle, iletişim kurarken onun kişiliğine ve karakterine saldırırsa, öğrenci savunmaya geçer. Oysa onunla, eşit aynı düzeyde ilişki kurarsa, öğrenciler daha uygun davranışlar sergilerler ve sorumluluk atmaya istekli olurlar.
4. **Öğrenme:** Kaliteli bir okulda sınıfta öğretmen de öğrenci de birbirlerinden karşılıklı olarak öğrenirler. Öğrenme; okulda, evde ve toplumda devam eder. Yarışma azaltılır ve işbirliği vurgulanır.
5. **Liderlik:** Öğretme eyleminin en iyi yolu, model olmaktır. "Size nasıl davranılmasını istiyorsanız, sizde öyle davranınız." Saygı isteyen kişi (öğretmen ya da öğrenci) başkalarına saygıyla davranmalıdır. 'Dürüst olmayı ' ya da ' etinden gelenin en iyisini yapmayı öğretmek zordur. Gözlem ya da örnekler yoluyla öğrenmek ve öğretmek daha kolaydır.
6. **Sınırlar:** Yapılan her işte kurallar vardır. Kurallar, yapılan işin kaliteli olmasını sağlar. Örn; Kurallara uyulmazsa kek yapılamaz. Oyunda kurallara uyulmazsa eğlenme olmaz. Okuldaki kurallar da uyumlu olmayı ve herkesin birbirleriyle anlaşmaları için gereklidir. Kaliteli bir okulda, kurallar ve disiplin (ceza değil) önemlidir.

Sınıf yönetimi kavramını öğrencilerle birlikte düşününce daha çok onların uygun bulunmayan ve dersin akışını bozan davranışları akla gelir. Charles (1992) öğrencilerin huzur bozucu davranışlarını aşağıdaki başlıklar altında toplar (Açıkgöz, 1996, s. 115).

- o Saldırganlık: Öğrencilerin öğretmen ve diğer öğrencilere sözlü ya da fiziksel saldırıda bulunması.
- o Ahlaksızlık: Koya çekme, yalan söyleme, çalma vb. davranışlar.
- o Otoriteye karşı çıkma: Öğrenmenin söylediklerini reddetme.
- o Dersin akışını bozma: Yüksek sesle konuşma, sınıfta dolaşma, elindekileri fırlatma gibi.
- o Aylaklık: Etrafta oyalanma, verilen işleri yapmama, hayal kurma vb.
- o Öğretmen öğrencileri yönlendirebildiği için sınıf ortamını öğrencilerden daha fazla etkiler.

Öğrencilerin davranışlarını etkileyen faktörler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Blanford, 1998, s. 5)

- o Akademik denge, müfredatın uygunluğu
- o Ödül-ceza sistemleri,
- o Çevre,
- o Öğrenci sorumlulukları,
- o Öğretmen örneği,
- o Sınıf yönetimi,
- o Okul yönetimi,
- o Destek sistemleri,
- o İletişim sistemleri,
- o Ev-okul ilişkisi

Sınıftaki ilişkilerin karmaşıklığı, onları kural koyarak düzenlemeyi gerekli kılar. Kurallar herkes için olduğundan, yansızlığı sağlar, kişisel isteklere hayır deme olanağını verir. Bireysel üstünlüğe gerek kalmadan, yöneticinin yetkisinin benimsenmesini kolaylaştırır. Astların eziklik duymadan emirleri kabul etmelerini sağlar. Kurallar, sınıfta

öğretmenin karar ihtiyacını, öğrencinin yönlendirme aramasını azaltır. Bu nedenle her türlü toplu yaşamda kurallar konması ve uygulanması şarttır. İyi vatandaş, kurallara uyan ve başkalarının da uymasını izleyendir, Kurallara uyum, ödül-ceza nedeniyle değil, işini yapmanın gerçek yararlarını bilerek, ve bunun süreçlerine katılarak olduğunda öğrenciler toplumdaki rollerine de hazırlanırlar (Başar,2001, s. 62; Brophy,1988, s. 4).

Öğrenme ortamında, öğrencinin öğrenme etkinliğini sınırlayan, yeteneklerinin geliştirilmesini engelleyen, öğretmen otoritesinin egemen olduğu bir sınıf ve müdürün egemen olduğu bir okulda, öğrencide demokratik davranışlar gelişemez (Celep,1995: s.20).

Öğretmen, yasal konumundan kaynaklanan gücünü kullanırken sınıfta öğrencilerin de gücü olduğunu unutmamalıdır. Öğretmen gücünü; öğrencilerle açık, içten, dürüst, yanılabilceğini kabul eden, iyi ilişkiler kurarak, sınıfın havasını sosyal açıdan iyi yapılandırarak kullanmalıdır. Yetkeci ve savunmacı olmadan, Öğrencileri ilgiyle dinlemeli, kazanana-kaybeden çalışmasına girmemeli, öğrencilere karşı saygılı olmalı, bazen lider bazen üye rolünü oynamalıdır “Demokrasi çoğunluğun azınlığı yönetmesi değildir, ayrıca Öğretmen de çoğunluk değildir. Demokrasi, azınlıkta kalanların görüşlerinin dinlendiği haklarının gözetildiği, niteliğin niceliğe feda edilmediği, tartışma-uzlaşma-anlaşma yöntemlerinin kullanıldığı bir, yönetim biçimidir, sınıfta da böyle işlemelidir" (Başar, 2001, s.72- 73).

Olumlu ve demokratik sınıf ortamı yaratılması, için öğrencileri derse katarak, destek alarak, işe dönük, düzenli ve belli, kurallara göre işleyen ortamlar hazırlayarak, öğrenciler arasında, iyi ilişkiler kurulması ve hoşlanma duygulan geliştirilmesi özendirilir (Açıkgöz, 1996, s.131).

Öğrencilere; eğitim yaşantılarının yapılandırılmasında, öğretim yöntemlerinin seçiminde ve amaçların belirlenmesinde ortak bir algı dayanağı yaratılır. Böylece

öğrenciler kendilerini yönetirler (Aydın, 2000, s.142).

Sınıftaki demokratik ortam, duygu ve düşüncelerin özgürce söylenmesi, paylaşılması ve yeniden üretilmesiyle anlam kazanır. Özgür ve bilimsel düşünceye sahip bireyler yetiştirmek için Öğrencilere evde, okulda ve sınıfta demokrat ortamlar sağlamak gerekir, öğrenciler farklı yaklaşımlar ve alternatifler arasından karar vermek gerektiğinde demokratik tutumlar geliştirebilirler. “Çocuğun iyiliği için baskı yapılabilir” düşüncesi hayatın her kesimi gibi eğitim ortamlarına yansımıştır. Böyle, ortamda özgür ve bilimsel düşünce gücüne sahip öğrenciler yetiştirilemez. Demokratik sınıf ortamında, öğrenci, kendi görüş ve değerlendirmelerini arkadaşlarınıninkiyle karşılaştırabilir ve kendini geliştirebilir. Bu da özgüven ve yaratıcılığının gelişmesini sağlar (Aydın, 2000, s.144; Gözütok, 1995, s. 26).

Sınıf yöntemi değişkenleri; öğrenci, öğretmen, ortam, okul ve eğitim yönetimi ve çevredir. Etkili bir sınıf yönetiminin kritik ögesi öğretmendir. Çünkü öğretmen diğer öğeleri birleştirir ve bütünleştirir. Öğretmen, sınıfın ilişki düzeninin kurulması ve düzeltilip geliştirilmesinde yol gösterici bir liderdir, sınıf ortamının yaratıcısıdır. Ama sınıf ortamı da onun davranışları üzerinde etkilidir. Öğretmen, öğretim durumlarının hem hazırlayıcısı, hem de bir parçasıdır (Başar,2001, s.10-66).

2.2. Sınıfta Uygun Olmayan Öğrenci Davranışları

Sınıfta dersin akışını bölen ya da sınıfı alternatif bir program ve aktiviteye çeken öğrenci davranışları yaramazlık olarak nitelendirilmektedir. Aşağıda sınıf düzenini bozan öğrenci davranışları yer almaktadır (Bull& Solity, 1996, s.135-136; Erden& Akman, 1995, s.253, Sarıtaş, 2000,s.72; Ünal & Ada 2000, s.40; Aytekin, 2000, s.76):

- o Derse devam etmeme veya derse geç gelme
- o Derse hazırlıksız gelme, dersi dinlememe, başkasının ders çalışmasını ve dinlemesini engelleme

- o Sınıfta uygun olmayan yer ve zamanda konuşma
- o Arkadaşlarına, kendisine ve çevresine zarar verme
- o Derste hayal kurma ya da ders dışı etkinliklerle uğraşma
- o Sınıf kurallarına uymama
- o Kopya çekme ve çektirme
- o Saygısızlık
- o Sıraya girmeme
- o Anti-sosyal davranışlar sergileme
- o Başkalarına bağırma, üzerine yürüme, tartaklama, tehdit etme, saldırma
- o Makul eleştirilere düşmanca tepki gösterme
- o Kırıcı ve küfürlü konuşma, sözel taciz etme
- o Arkadaşlarına sahte ithamlar yöneltme, hile yapma
- o Paylaşma eksikliği
- o Sınıftan izinsiz ayrılmak, izinsiz dolaşmak
- o Kibirli davranmak
- o Başkasının eşyasını çalma, sigara ve sağlığı bozan bağımlılık yaratan ilaçlar kullanma
- o Yalan söyleme
- o Cinsel konulara aşırı ilgi

Bununla birlikte, okullarda 4 tip sınıf görüldüğü belirtilmektedir (Good,1991, s.194-195):

1. Karmaşa ve çok gürültü olan sınıf: Öğretmen sürekli Öğrencileri denetlemeye çalışır ama başaramaz. Öğretmenin söyledikleri hatta tehditleri işe yaramaz, ceza. bile uzun süre etkili değildir.

2. Gürültülü ama olumlu ortamı olan sınıf: Öğretmen pek çok hikayeler, filmler

ve oyunlarla okulu eğlenceli bir yer haline getirmeye çalışır. Akademik çalışmalar çok az ve hoş bir şekilde verilir. Derslerle öndekiler ilgilenir, herkes istediği yere oturur ya da hiç oturmaz.

3. Sessiz ve çok disiplinli sınıf: Öğretmen pek çok kurallar koyar ve bunlara uyulmasını denetler. Suçlar hemen fark edilir ve uyarılır, gerekirse ceza da verilir. Öğretmen disiplinde başarılı görülür. Çünkü öğrenciler öğretmene itaat eder. Ama ortam kolay değildir, sorunlar yüzeyin altındadır. Öğretmen sınıftan çıkınca, sınıf yine karmaşa haline geri döner.

4. Kendi kendine çalışıyor gibi görünen sınıf: Öğretmen zamanının çoğunu öğretime harcar, disiplin sorunlarıyla ilgilenmez. Bağımsız çalışma sırasında öğrenciler çok fazla yardım ihtiyacı duymadan çalışmalarını tamamlarlar. Sınıfta-herkes birbiriyle konuşur ama uyum bozulmaz. Sesler rahatsız edici boyutlara ulaştığında öğretmenin basit, kısa bir uyarısı yeterli olur. Sınıfta olumlu ve samimi bir ortam vardır.

Etkili bir öğretim için sınıfı düzenleme ve yönetmenin koşulu, okulun ilk gününden itibaren hazırlık ve plânlama yapmaktır (Evertson, 1989, s.82). Deneyimli öğretmenler genellikle yılın ilk birkaç haftası içinde sınıf düzenini kurarlar. Yeni öğretmenler, öğrencilerin onlara saygı göstermeyeceğinden korkabilirler. Müdürler, sınıflarını iyi denetleyemeyen öğretmenleri olumsuz olarak değerlendirirler. Öğrenciler bile öğretmenlerin sınıflarını etkili olarak yönetmesini beklerler (Good, 1991, s.193).

Öğretmenler yaratıcı olabilir ve öğrencilerin görüşlerine ve tercihlerine izin veren "işbirliği etkinlikleri içeren düzenlemeler yapabilir. Buna karşın öğrenciler okulun ilk haftasında sınırlarını öğrenirler. Öğretmen sınıfın düzenine temel olacak, ilkeleri hazırlar ve ilk hafta sınıfta bunlar görüşülür. Örn: güvenli bir çevre, birbirine saygılı davranma, nezaket gibi (Burke,1992, s. 8).

Öğretmenler, öğrencilerin kendilerinden beklenenle birlikte istenmeyen davranışları

ve bunların sonuçlarını açıkça görmelerini sağlarlar (Fontana, 1994, s.22).

Olumlu sınıf yönetimi, yaratıcıdır ve öğrencilerin öğrenmesine neden olur. Öğrencinin öğrenebildiği ve öğretmenin öğretebildiği en iyi ortamı yaratır. Olumsuz sınıf yönetimi ise düşmancadır. Öğretmen, öğrenciye karşı kıskırtılır. Öğrenciler de hem birbirlerine hem de öğretmene karşı kıskırtılırlar. Öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçları karşılanmaz (DiGiuliu,1995, s.11).

Bir öğretmen, sürekli olarak sınıfta düzeni sağlamak ve eğitim -öğretimi öngörülemeyen olaylardan, izinsiz araya girmelerden ve ilgiyi, başka taraflara çekmelerden korumak zorundadır. Bu nedenle sınıf yönetimi, öğretmenlerin bir kez yaptığı ve öğrenmenin meydana geldiği bir etkinlik değildir.

Sınıf yönetimi, düzenin önce kurulması, daha sonra da korunmasının devam ettiği bir süreçtir. Disiplin, huzur bozucu / bozguncu öğrenci davranışına bir öğretmenin tepki gösterirken kullandığı teknikler ve stratejilerdir (Porter,1996, s.7).

İnsancıl disiplin kuralları içinde öğrenciyle insanca ilgilenmek, öğretmenin çok az zamanını alır ve öğrencide değişiklik yaratır. Öğretmenin öğrencilere, onlar insanmış gibi değil de objeymiş gibi davranmaları yalnızca sorunları arttırır. Öğretmenler yeterli zamanlarının olmadığından yakınırlar. Oysa öğrenciyle insanca ilgilenmek, öğretmenin bir kaç saniyesini alır. Öğretmenin hiç temas kurmadığı bir çocuğu ise disipline etmek zordur. Öğretmen disiplinin, öğrencinin kendini değerlendirmesi ve seçmesine dayalı olumlu öğrenme deneyimi olduğunu bilir (Crawford, Bodine & Hoglund, 1993, s.189; Glasser,1975, s.198).

Öğretmenin seçtiği disiplin yöntemi sınıfın havasını belirler. Etkili sınıf disiplini, öğrencilerin istenilen başarıya ulaşması için bir araçtır. En etkin sınıf yönetme yöntemleri, anlamlı müfredat, aktif öğrenme ve yüksek beklentilerle birleştirilmedikçe işe yaramaz (Burke,1992, s.27).

Yetişkinler öğrencileri okula devam etmeleri' için zorlayabilirler. Ama çalışmalarını sağlayamazlar. Öğrenci, çalışmanın tatmin edici olduğuna inanmazsa çalışmaz. Disiplin de sınıflarda ihtiyaçlarını karşılayamayan öğrenciler zorlandıkları zaman ortaya çıkar. Eğer bir sınıfta öğrenciler, öğrenmek için çaba gösterdiklerinde, ihtiyaçlarının karşılanacağına inanırlarsa o sınıfta disiplin sorunları olmaz.

Öğretmenler öğrencileri, yapılmasını tatmin edici bulmadıkları etkinlikleri yapmaları için her gün zorlayarak iyi bir düzen içinde tutamazlar (Glasser, 1998, ss.12-13).

Öğrenciler okulda çok fazla zaman harcadıklarından, ihtiyaçlarını sınıf içinde ve dışında tatmin etmenin bir yolunu bulmak zorundadırlar. Ortaokulda sıkı çalışan ve başarılı olan öğrenciler, sınıf içinde çalışmaları gerçekleştirirken ihtiyaçlarını hemen tatmin etmenin bir yolunu bulmuşlardır. Başarısız öğrencilerin yaptıkları çalışmalar ise güncel ihtiyaçlarını yeterince karşılamaz ve çalışmaya devam etmek de değerini kaybeder (Glasser,1998, s.11).

Okulda çalışmayan öğrenciler de davranışlar sergilerler ve ihtiyaçları tarafından yönlendirilirler. Fakat öğretmenin söylediklerini yapmadıklarından, davranışları disiplin sorunu olarak değerlendirilir. Oysa öğrenciler o anda en çok tatmin edilmeyen ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Örneğin, açlarsa yiyecek bulmaya çalışırlar ya da en azından öğretilenler yerine yiyecekleri düşünürler. Eğlence yoksa oynamaya çalışırlar. Yalnızlarsa zamanlarını bilgiden çok arkadaş arayarak harcarlar. Tüm öğrenciler aynı şekilde sokulmaya çalışılıyorsa özgürlük için bir şans ararlar. Gücsüzlük hissedilerse işbirliği yapmayı reddederler ya da birazcık güce sahip olmak için uyuşturucu madde kullanabilirler. Eğer hiç kimse onlara saygı göstermezse, uyuşturucu madde onlara güç ve saygı duygularını verecektir (Glasser, 1998, s. 15-16)

Sınıflar, öğrencilerin psikolojik tatminlerini engelleyecek şekilde düzenlenmişlerdir

(Seifet, 1991, s.320)

1. Akademik çalışmalar bireysel olarak yapılır ve notlar öğrenciler arasında karşılaştırma yapar. Uygulamalar öğrencileri birbirlerinden ayırır. Yarışma; öğrencileri bağlılık ve başkasıyla ilgilenme duygularından uzaklaştırır.

2. Öğrenmenin değerlendirilmesi, öğretmen tarafından yapılır. Bu yüzden öğrenciler kendi çalışmalarından etkilenmez ve daha fazla çalışmaya motive olmazlar.

3. Akademik çalışmaların eğlenceli olması istenir. Ama öğretmenler eğlenceli müfredata güvenmezler. Öğrencilere ancak belli faaliyetlerde eğlenmeleri için izin verilir. Bütün faaliyetler eğlenceli olursa, öğretmenler öğrencilerin yeterince öğrenmediklerini düşünürler.

Kaliteli okul çalışmasının yapılabilmesi için disiplinin / düzenin zorlandığı sınıf ortamı üzerinde araştırma yapan W. Doyle (1986) sınıfta bazı özellikler saptamıştır (Porter, 1996, s.5):

1. Çok Boyutluluk : Bu özellik, farklı ilgileri ve yetenekleri olan pek çok insanın aynı mekanı paylaştıkları ve pek çok işleri yapmaya kalkıştıkları gerçeğini gösterir. Öğretmen, öğrencileri dersi öğrenmeye cesaretlendirme isteğiyle bir yönetim biçimi seçer, Ama bu yönetim biçimi, öğretmenin başka amaçlarına zararlı olabilir. Örn: Sınıfın dikkatini çekme, dersin önemini koruma gibi.

2. Kendiliğinden Olma: Sınıfta sürekli farklı etkinlikler olur.

3. Hızlılık: Sınıfta olaylar çok hızlı akar. Öğretmenlerin tepki göstermeden önce düşünecek çok az zamanları olur.

4. Önceden Öngörülemez/ Tahmin edilemez: Öğretmenler, belli bir grup öğrencinin, belirli bir faaliyete nasıl tepki göstereceklerini her zaman tahmin edemeyebilirler

5. Kamuya Ait Olma: Öğretmenin ve her bir öğrencinin davranışlarına diğer

öğrenciler tanık olurlar. Bu demektir ki bir kişinin bozucu davranışı bir grup tarafından taklit edilebilir. Öğretmen disiplin konusunda karar verirken bir yanlış yaptığında, sınıf öğretmenin becerisi konusunda bilgi sahibi olur.

6. **Geçmiş:** Sınıf zaman içinde kendi stilini ve normlarını oluşturur. Öğrencilerin kazandıkları ün onların davranışlarının öğretmenler ve arkadaşları tarafından yorumlanışını etkiler.

Kaliteli öğrenme okulunda her öğrencinin, kaliteli öğrenme faaliyetleriyle tam olarak ilgilenmesi gerekir. Korku ve zorlama hisseden hiçbir öğrenci kaliteli öğrenmeyle ilgilenemez. Bu nedenle lider öğretmen, baskı olmadan sınıfı yönetmeyi koşulsuz olarak yerine getirmelidir (Crawford, Bodine & Hoglund,1993, s.185).

Lider öğretmene göre; öğrencinin huzur bozucu davranışı öğretmenin değil, öğrencinin sorunudur. Öğretmen de tepkide bulunurken atılgandır/ kendine güvenlidir (Porter,1996, s.143).

Öğretmenlerin çoğu sınıfta öğrencilerle birlikte olunca kaliteyi düşünmezler. Öğretmenlerin aklına yönetim deyince şunlar gelir: Sınav notları biraz yükselsin, öğrencilerin çoğu geçsin, disiplin sorunları az olsun. Oysa sessiz, itaat eden ve uyumlu öğrenciler kaliteli okul çalışması yapamazlar (Glasser, 1990, s.434) .

Öğretmen, öğrenme ve davranışın ikisini de dikkate alarak yüksek beklentilerle öğrencilerle iletişim kurmalıdır. Öğretmen, sorumlu eğitim ve kaliteli davranış geliştirmenin yalnızca söylemekle meydana gelmediğini bilir. Öğretmen : (1) Her öğrencinin, okulun davranışla ilgili beklentileriyle sorun ve çatışma çözme sürecini tam anladığından emin olur. (2) Öğrencilerin sınıfta davranışları yöneten kuralları anlamalarına yardımcı olmak için öğrenci faaliyetleriyle ilgilenir (Crawford, Bodine &Hoglund,1993, s.189)

Öğretmen, öğrencileriyle yakından ilgilenen bir liderdir. Öğretmen sınıfta mantıklı

kurallar koyarken öğrencilerle işbirliği içinde çalışır. Öğretme ve öğrenme eğlencelidir. Öğretmen, okul yönetimi tarafından desteklenir. (Porter,1996, s.133)

Nedenlere dayalı disiplin, otoriter yaklaşımda daha etkilidir. Araştırmalar, çocukların mantığını anladıkları kurallara uyduklarını gösterir (Burke,1992, s. 16).

Sınıf kurallarının özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (Burke,1992, s.17; DiGiulio,1995, s.51; Kauchak & Eggen.1993, ss. 363-364):

1. Tutarlı olmalı: Sınıf kuralları, okul kuralları ve okulun politikasıyla tutarlı olmalıdır.
2. Mantıklı sayıda olmalı: kural sayısı ne kadar az olursa o kadar iyidir. En mantıklı sayı '5' tir.
3. Açık, anlaşılabilir olmalı: Davranışları tam olarak tanımlamalı.
4. Öğrenciler tarafından yerine getirilebilir nitelikte olmalı.
5. Kuralların nedenleri açıklanma.
6. Kurallar gösterilmeli, yazılı olarak göz önünde olmalı.
7. Sonuçlar planlanmalı: Kurallara uymayanlara nelerin yapılacağı planlanmalı.
8. Olumlu olarak hazırlanmalı.

Yanlış davranışa tepkide bulunan öğretmenin yaklaşımı 3 çeşit olur:

1. Önleyici: Yanlış davranış olmadan önlemek.
2. Destekleyici: Öğrenciye örnek olma ve öğrencinin uygun davranışlarını koruma.
3. Düzeltici: Yanlış davranış meydana geldikten sonra yapılır.

Önleyici ve destekleyici davranışlar etkili yönetim araçlarıdır. Ama tarihsel olarak öğretmenler, öğrencilerin davranışını düzeltmekle ilgilenirler (DiGiulio,1995, s.54).

Öğretmenlerin sınıflarındaki disiplin ile ilgili pek çok araştırmalar, çalışmalar yapılmaktadır. Bu konuyla herkesin çok ilgili olmasının nedenleri (DiGiulio,1995, s. 5):

1. Öğrencinin öğrenme faaliyeti ve başarısının tehlikede olmasıdır. Öğrenciler

düzgün işleyen bir sınıfta daha fazla ve daha yeterli öğrenirler.

2. İyi işleyen bir sınıf, öğretmenin işini kolaylaştırır ve öğrenmeyi olası kılar. Öğrenme olduğunda, öğretmen başarmış olma duygusunu hisseder.

3. Öğretmenin işi tehlikededir. Bir öğretmenin etkinliği, büyük ölçüde sınıfını nasıl yönettiğine bağlıdır. Düşük maaş ve disiplinsiz öğrenciler, öğretmenlerin işlerini bırakmaları için gösterdikleri iki nedendir.

4. Yasal haklarını koruyabilmek: Öğretmen, mahkemelik olursa, sınıfta sağladığı düzen onu avantajlı duruma getirir.

5. Toplumun öğretmene ümitsizce ihtiyacı vardır. Çocuğun sosyalleşmesi sorumluluğu ailelerden çok öğretmenlerin görevlerinden olmuştur.

Diğer yandan, öğretmenlerin yardıma ihtiyacı vardır. Öğretmenler çoğunlukla davranışlarında yapıcı, destekleyici ve açıktırlar. Fakat öğretmenler düşünilemeyecek kadar zorluklar içindedirler. Toplum her zamankinden daha fazla okulda öğrencilere; sorumluluk, işbirliği, demokratik vatandaş olma, kendi potansiyellerini anlamalarına yardım etmenin öğretilmesini istemektedir. Bunu başaracak öğretmenlerin elindeki olanaklar ise; bir derslik, birkaç basılı kitap, bir kaç bilgisayar ve bu çok büyük işi başarmada birkaç küçük ayrıntı daha. Ders işlemek, öğretme eyleminin en zor bölümü değildir. En zoru, bir sınıf yönetmektir. Öğretmene en çok baskı yapılan ve zorluğu en çok duyulan konu sınıf disiplini (DiGiulio,1995, ss.4) .

Öğretmenler, sıklıkla öğretmedeki yeteneksizlikleri nedeniyle eleştirilirler. Bütün öğrencilerin öğrenmesi ve bütün öğretmenlerin öğretmesini sağlayan davranışlar, uygulamada öğretmenin sınıftaki bozguncu davranışı önleme yeteneği-olarak tanımlanır. Öğretmenlerin disiplini sağlamak için mekanizmalara, araçlara ve desteğe ihtiyaçları vardır. Disiplinin sağlanması, etkili öğretme faaliyetinin merkezindedir ve öğretmenin eğitiminin de merkezi olmalıdır. Bir öğretmenin, bir öğrenciyi ya da bir sınıfı kontrol etme

yeteneksizliği eğitim öğretim sürecini engeller (Blanford,1998, s.3).

Öğretmenler, çok kalabalık sınıflarda, sınırlı kaynaklarla, çeşitli yeteneklerde ve farklı ihtiyaçları olan öğrencilerle meslektaşlarından izole olarak, tanınmaksızın, toplumun ve idarecilerin gerçekçi olmayan beklentileri ile görev yapmaktadırlar (Bakioğlu, 1998, s.11).

Disiplin, öğretme faaliyetiyle içice bir eleman olmasına rağmen sınıf uygulamasında baskın değildir. Öğretmenler yeterli disiplini sağlayamazlarsa, destek sağlanmalıdır ve-öğretmenler buna inanmalıdır. Öğretmenler izole edilmiş olarak çalışmamalıdır. Uygulayıcılar karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdırlar (Blanford,1998, s.4).

Ankara'daki 10 devlet lisesinden 97 öğretmenin Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 3. Sınıfından 10 öğrenci tarafından gözlenmesi ile yapılan araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin olumludan olumsuz doğru sıralanan dolaysız disiplin sağlama davranışları şöyledir (Gözütok, 1992, s.705) :

1. Öğretmenlerin % 25' i konusuna ve sınıfına hâkimdir. Bu nedenle, ayrıca disiplin sağlama davranışı göstermeye gerek duymamaktadır.

2. % 10 ' u ara sıra espriler yaparak öğrencilerin arasında dolaşmakta ve öğrencilere sevgisini belli ederek disiplini sağlamaktadır. Ayrıca bir davranış göstermezler.

3. % 27 ' si ikaz etme davranışı ile disiplini sağlamaktadır. Örn: Masaya vurma, masaya vurup öğrencilere sertçe bakma , 'sus kızım, sus oğlum' diye ikaz etme.

4. % 30' u olumsuz davranışlar göstererek disiplinin sağlar: % 11 notla tehdit etme, % 5 tokat atma, % 3 kulak veya saç çekme, % 3 "konuşma kız, konuşma lan" diye ikaz etme, % 3 hakaret etme.

5. % 3 dersi dinlemeyenleri Müdüre götürmeyle tehdit etme, % 2 konuşan öğrenciye tebeşir fırlatma.

6. Öğretmenlerin % 8'i disiplin sağlamak için herhangi bir sorumluluk davranışı

göstermemektedir.

7. % 5'i sınıfa girip birkaç öğrenciye dersi anlatıp çıkar. % 3'ü ders dışı konuşmalarla ders süresini doldurur.

Disiplinin dolaysız araçları olarak kabul edilen ödül ve cezanın uygulanması korkutucu disiplin anlayışına daha uygun olduğundan önleyici disiplin anlayışında, daha çok çaba ve zaman gerektiren disiplinin dolaysız araçlarının uygulanışı ön plan çıkmıştır (Hesapçıoğlu,1998, ss.344-345).

Disiplin sorunlarıyla başa çıkmanın en etkin yolu onu önlemektir. Öğretmen olumlu bir sınıf çevresi kurar ve öğrenciler kendilerinden neler beklendiğini bilerek kendilerini güvende hissederek (Burke,1992, s.8).

Sınıfta ve okulda disiplini sağlamanın dolaylı denetim araçları (Hesapçıoğlu,1998, ss.347-348):

1. Öğretmenin rolü son derece önemlidir. Dinamik bir öğretmen, önleyici disiplin açısından sınıfta en uygun ortamı, yaratabilir. Fakat bu denli becerili olmayan bir öğretmen en iyi ortamda bile en olumsuz disiplin koşullarını oluşturabilir. Öğretmen, otoriter bir şekilde dışardan kontrol kullanmak yerine, lider rolüyle öğrencilerin öz-denetimlerini geliştirmelerine yardımcı olmak üzere kabul ve sevgi ile öğrencilerine adil davranır.

2. Sınıf yönetimi uygun sınıf ortamını oluşturacak şekilde olmalıdır.

3. Öğretim yöntemi öğrencilerin ilgisini çekmelidir.

4. Sosyal etkinlikler, disiplin olaylarının azalması ve önlenmesinde önemli bir yere sahiptir.

5. Okul, demokratik toplumun modelidir ve öğrencilerini bu demokratik toplumun gereklerine göre hazırlamalıdır.

6. Öğrencilerin işbirliği içinde takım çalışmaları yapmaları disiplin sorunlarını

önler.

7. Öğrenciler oyunlarla eğlenirken; çaba ve etkinlik göstermeye, sabırlı olmaya alışarak sosyal davranışlar ve toplumsal kuralları öğrenirler.

8. Okul ve sınıf içinde kütüphane oluşturan, kitaplarla ilgilenen öğrenciler kendiliklerinden çalışma disiplinin kazanırlar.

9. Öğrencilerin davranışları aktif olarak gözetilip, disiplin sorunları oluşmadan öğrenci davranışları yönlendirilmelidir.

10. Uygun bir eğitim programının disiplin sorunlarını önleyici etkisi vardır.

11. İyi bir rehberlik sistemi öğretim sorunlarını disiplin sorunu haline dönüşmeden saptar ve önler

12. Etkin bir okul-veli işbirliğiyle öğrencilerin sorunları zamanında çözülür.

13. Okul binasının ve dersliklerinin fiziksel ortamlarının etkin kullanımı disiplin sorunlarını engeller.

Öğretmenler, sınıf içinde öğrencilerin huzur bozucu davranışlarına hemen tepki vermek zorundadırlar. Hemen tepki vermenin baskısı altındaki öğretmenin kararları da mantıktan çok duygularına dayalı olabilir. Bunun sonunda da öğretmen kendi ruh durumuna, öğrenciye ve / ya da ortama göre farklı davranabilir. Bu da sınıfta kuralısızlığı yaratır ve kuralların açık olmadığı sınıfta huzur bozucu öğrenci davranışları artar. Bazı öğrencilerin "öğretmen bana taktı " demesi de öğretmenin farklı davranışlarının sonucunda olur. Öğretmen farklı davrandığının farkında bile değildir, ama öğrenci unutmaz. Öğretmenlerin kararlarının kalitesini artırmak, boşuna uğraşmalarını azaltmak için, bir disiplin plânına ihtiyaçları vardır. Bir plânı olan öğretmen, öğrencinin zorladığı tepkileri göstermek yerine kendi karar verdiği davranışlarını sergiler (Porter,1996, s.7).

Sınıfta başarılı olmak için öğretmenlerin iyi plânlanmış disipline, bireysel bir yaklaşıma ihtiyaçları vardır. Disiplinle ilgili pek çok psikolojik teoriyi ve bunların

temelindeki yaklaşımları, kendi değerlerini, eğitim felsefelerini anlamalıdır. Öğretmenlerin öğrencileri disipline edecek davranışları kendi inançlarına uymuyorsa, hem kişisel çatışma yaşarlar hem de öğrencilerini şaşırtırlar. Öğretmenler hem kendileri hem de öğrencileri için hedeflen açıklığa kavuşturmalıdırlar ve öğrenme etkinlikleriyle, disiplin kurallarının bu hedeflerle tutarlı olduğundan emin olmalıdırlar (Edward ,1993, s.15).

Öğrencileri , disiplin plânı içine dahil etmenin değişik yöntemleri vardır (DiGiulio, 1995, s.54):

1. Öğrenciler öğretmenlerinin neleri yapıp neleri yapmamasını istediklerine göre kurallar oluştururlar.
2. Öğrenciler birbirlerinin neleri yapmalarına izin vereceklerine göre kurallar geliştirirler.
3. Öğrenciler kurallar görüşülürken oy kullanma hakkına sahiptirler.

Bu bağlamda, öğretmen ve disiplin konusundaki çalışmalar incelendiğinde, eğitimci J.F. Brown'ın öğrenim süreci içindeki en etkili faktörün öğretmen olduğunu söylediği görülmektedir. Ona göre ders müfredat programları, okul, donanım ve malzeme, öğretmenin canlı kişiliğiyle hayata geçirilmedikçe çok az anlam ifade eder (Sönmez, 1994, s.108; Hesapçıoğlu, 1994, s. 252). Öğretmen, bir eğitim kurumunda bilgi, görgü ve yaşantıları ile çocukların ya da gençlerin öğrenme yaşantılarına rehberlik eden ya da yön veren kişi olarak tanımlanır (Ünal, 1991: s. 235).

Dünyaca kabul görmüş bir söz şöyledir:" Bir okul, ancak orada çalışan öğretmenler kadar iyidir". Gelişen teknoloji öğretmenin yerini alamamakta, tersine daha kaliteli öğretmen gerektirmektedir (Yılman, 1991, s. 232).

Türkiye’de, Cumhuriyet dönemi içinde öğretmen, öğrenci ve okul sayıları artırılmış, fakat niteliğin artmasında aynı süreklilik sağlanamamıştır (Bilgen, 1993, s. 15; Temel, 1991, s. 93).

14.08.1923'te Cumhuriyetin ilânından önce BMM'de okunan hükümet programında "öğretmenliğin özel bir meslek haline getirilmesi ve programların birliği" ifadesi yer almıştır. 3.3.1924 tarih 430 sayılı yasa ile öğretmenlik bir meslek olarak, kabul edilmiştir (Hesapçioğlu, 2001, s. 11).

Sınıftaki eğitim-öğretim süreci, iletişim süreci üzerine kurulmuştur. İletişim olmadan etkileşim ve dolayısıyla öğrenme olmaz. Öğretmen sınıf içi iletişimi başlatan kişi olarak bu süreçte önemli bir rol üstlenir (Şişman, 2000: s. 145).

Öğretmenlerin kişilik özelliklerinin, olumlu bir sınıf ortamı yaratılmasında ve öğretim çalışmalarının verimli olmasında en önemli değişken olduğu anlaşıldıktan sonra bu konuda yapılan araştırmalar artmıştır (Oğuzkan,1985, s. 56).

Bossing'in araştırmasına göre, bir öğretmende bulunması gereken kişilik özellikleri: çalışkanlık, incelik, uyum yeteneği, adalet duygusu, bilgi, disiplin, işbirliği, iyimserlik, sabırdır. Çocuklar ailelerinden sonra öğretmenlerini model olarak alırlar ve kendilerini öğretmenleriyle özdeşi eştirirken, kişilik özelliklerini de taklit ederler (Hesapçioğlu, 1998, s. 253).

Kişiliği, oluşturan özellikler içinde de tutumlar, öğretmenlerin öğrencilerini en çok etkiledikleri özellikleridir. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere ve okul çalışmalarına karşı tutumları, öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine geniş ölçüde etki etmektedir (Ünal, 1991, s. 236).

Öğretmen tutumu, öğretmenin bir duruma, eşyaya ya da insana tepki göstermeye hazır olması, Öğrencilerini' etkilemesidir, öğretmenlerin öğrencilerine yönelik tutumlarının genel olarak belirlenmesi, eğitim-öğretim sürecindeki pek çok sorunun çözümlenmesini sağlayabilir (Ünal,1991, s. 236).

Sprinthall ve Rosenthal, öğretmen tutumlarını üçe ayırırlar (Akyıldız, 1989, s. 25):

Öğretme ve öğrenmeye yönelik tutumlar: Öğretmenlerin çoğu, öğrettikleri herşeye

öğrencilerin uymalarını ve baş eğmelerini isterler.

Öğrencilere yönelik tutumlar: Öğretmenler öğretim konularını, öğrencilerinden bekledikleri öğrenme yeteneği ve gücüne göre belirlemektedirler. Yani öğrenci, öğretmenin beklediği kadar öğrenir.

Öğretmen tutumları öğrencilerin sosyo-ekonomik durumuna göre değişebilir: Bertrand'ın bir araştırmasının (1977) sonuçlarına göre; öğretmenler, kendileriyle aynı sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencileri iyi ve kabul edilebilir olarak algılamışlardır. Kendilerinden düşük sosyo-ekonomik düzeydekileri başarısız; yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelenleri de zeki ve iyi olarak görmüşler ama bağımsız ve öğretimleri zor olarak algılamışlardır.

Ahlakla ilgili tutumları ise öğretmenlerin verdikleri eğitim ve öğretimin kalitesini etkiler vs. meslek bilinçlerini artırır. Kulaksızoğlu'nun iyi ve doğru davranışlar bütünü olan ahlakın temelinde olması gereken tutumlarla ilgili önerileri şöyledir (Kulaksızoğlu,1995: s. 158-188):

1. Sorumlu olma: Öğretmen görevini en üstün biçimde tamamlar.
2. Mesleki bakımdan yeterli olma: Mesleki bilgileri yeterlidir ve mesleği ile ilgili yenilikleri takip eder.
3. Uzmanlığının sınırlarını bilme: Uzmanlığı dışındaki alanlarda öğretmenlik yapma.
4. Zamanı verimli şekilde kullanma: Derse giriş işleme ve çıkış saatlerine uyar.
5. Uygun öğretim teknikleri kullanma: Öğretmen, konusuyla ilgili öğretim tekniklerini bilir ve kullanır.
6. Bireysel farklara dikkat eder: Öğretmen; öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri, öğrenme kapasiteleri, öğrenme hızları, öğrenmeye istekli oluşları ve öğrenilecek konu ile ilgili ön bilgileri bakımından birbirlerinden farkları olduğunu bilir ve bu doğrultuda davranır.

7. Bilgiyi aktarma: Kendisindeki her türlü yazılı ve sözlü kaynaktan öğrencilerinin yararlanmasını sağlar.
8. Ölçme ve değerlendirmede yansız olma: Bilgi, duygu ve davranır düzeyinde değişikliklerin ölçülmesinde ve kişilik özellikleriyle ilgili değerlendirmelerde objektif araçlar kullanır.
9. Öğrenci çıkarlarını koruma: Öğretmen, öğrencisi ile arasında çıkar çatışması yaratacak bir menfaat ilişkisine girmez.
10. Öğrenci haklarına saygılı olma: Öğretmen, öğrenciler arasında ayırım yapmaz, hepsine saygı ve sevgi gösterir.
11. Gizlilik kuralına uyma: Öğrencisiyle ilgili özel bilgileri başkalarına aktarmaz.
12. Kuruma karşı sorumlu olma: Öğretmen çalıştığı kurumun haklarını korur.
13. Toplumun örf ve adetlerine saygı gösterme: Öğretmen, içinde yaşadığı toplumun değerlerine ve kurallarına saygılı davranır.
14. Değer aktarımında dikkatli olma: Öğretmen, kendi değerlerini, dünya görüşünü, felsefesini, ahlak değerlerini öğrencisinin de aynen benimsemesine izin vermez. Öğrencisinin kendi değerlerini, dünya görüşünü, felsefesini ve ahlak değerlerini oluşturmaya yardımcı olur.
15. Örnek olma: Öğretmen, tutum ve davranışlarının başkalarınca örnek alınabileceğini bilir ve buna uygun davranır.

Araştırma bulgularına göre, Öğretmen otoriter ve baskıcı davrandığında öğrenciler okul çalışmalarına karşı uyumsuzluk göstermekte, yalnızca gerektiği kadar çalışmaktadırlar. Oysa öğretmenin olumlu tutumu öğrencide sevgi, saygı ve yaklaşma etkisi yarattığında öğrenci okul çalışmalarından zevk almakta ve kendi isteği ile ek çalışmalarda bulunmaktadır (Ünal, 1991, s. 236).

Bireyler tutumları öğrenme yoluyla edindiklerinden tutumlar zaman içinde gelişme

ve değişme gösterirler. Olumlu tutumlar sevgi ortamında gerçekleşir (Sönmez,1994, s.113). Bu nedenle de öğretmen-öğrenci ilişkisinde sevgi ve saygı yaklaşımının olması olumlu; tehdit ve korkunun yer alması ise olumsuz tutumlara zemin hazırlayabilir. Tutumlar da ancak davranış öğeleri yoluyla gözlenebilirler (Kağıtçıbaşı, 1976, s. 85).

Öğrencilerin öğretmenin tutum ve davranışlarından, onun verdiği bilgilerden daha fazla etkilendiği belirtilmektedir ve bu konuda Allport şöyle ifadede bulunmaktadır “Öğretmenin ya dayanışmanın herhangi bir durumda söylediği bir söz, öğrencinin kişiliğinden ve genişleyen belleğinden silinmez” (Gözütok, 1992, s. 703).

Araştırma sonuçlarına göre, duygusal yönden sağlıklı, doğru karar verebilen kişilerin öğretmenlik mesleğini seçmeleri gerekir. Çünkü sağlıklı, esnek ve çok yönlü öğretmenler tüm öğrenci tipleri üzerinde, etkili olurken, korkutucu ve şamatacı öğretmenler, yalnızca belirli tip öğrenciler üzerin de başarılı olmuşlardır (Akyıldız, 1989, s. 26).

Kalabalık sınıflar, öğrencilerin sonsuz istekleri, anî sıkıntılar, öğretmen için öfkeyi kaçınılmaz kılar. Etkin bir öğretmen kendi hissettiklerinin farkındadır ve bunlara saygı duyar. Her zaman sabırlı olmayabilir ama her, zaman doğrucudur. Sorumlu bir öğretmen, duygularından korkmaz ama çevresindekilere zarar vermeden duygularıyla başa çıkabilir. Öfke anında bile gerçekçidir ve kişiye değil, soruna ağırlık verir (Ginott, 1988, s. 29).

Araştırma sonuçlarına göre (Aydın,1993):

Gözlenen olumlu öğretmen davranışları: Öğrencilere karşı ilgili, yardımcı, yakın, değer veren, dışa dönük, yeniliğe açık, diğer insanlara karşı duyarlı, cömert. Bu davranışlar yakınlık ihtiyacıyla paraleldir.

Gözlenen olumsuz öğretmen davranışları: kendi düşüncelerini savunma, zıt düşüncelere karşı çıkmaya öğrencilerin düşüncelerine ve kararlarına müdahale etme, alay etme, suçlama, Öğrenciyi başkalarının yanında eleştirme, öğrencilerin bağımsızlıklarını

yeterince önemsememe, Öğrencilerin düşüncelerini fazla dikkate almama, öğrencilerle ilişkilerine sorumluluk almaktan kaçınma. Bu davranışlar saldırganlık ihtiyacıyla paraleldir.

Mesleğine karşı olumlu tutumu olan öğretmen, beklenen olumlu davranışlar şunlardır (Başaran, 1994, s. 115) :

1. Öğretmenliği sevmek: Bunu gerçekleştirmek için, Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkelerine inanmak gerekir.
2. İnsanları ve özellikle de çocukları / gençleri sevmek: Sevginin öğretmenliğe ilişkin bilgi ve becerilerden Önde geldiğine, eğitim için olumlu duyguların gerekli olduğuna inanmak.
3. İnsanların kusursuz olmayacağına, çocukların/ gençlerin daha çok hata yapabileceğine, onların hatalarını düzelttikçe büyümelerini gerçekleştirebileceklerine inanmak, Böylece öğrencilerin hatalarına hoşgörüyle yaklaşmaktır.
4. Demokrasiye inanmak ve onu bir yaşam biçimi olarak uygulamak: Öğrencilerin inançları ve düşüncelerinin öğretmeninkinden değişik olabileceğini kabul etmek, öğrencilerin kendi inanç ve düşüncelerini, geliştirmelerine yardım etmenin öğretmenin görevleri arasında olduğunu bilmektir.
5. Öğrencilerin öğretmenlerini model olarak alabileceğini bilerek, öğrencilere ulusal ve evrensel çağdaş değerlere dayalı doğruları, iyileri ve güzelleri gösterecek bir model olmaya çalışmaktır.

6. Mesleğine her gün yeni bir coşkuyla başlamanın günü verimli kılacağını öğrencilere göstererek; onların mutlu, verimli ve başarılı olmalarına katkıda bulunacağına inanmaktır.

Öğrencinin en iyi şekilde öğrenmesini sağlayan öğretmen, özellik ve davranışlarında yeterli duygusu temel alınır. Öğretmenin yeterli duygusu, öğretmenin öğretimdeki yeterliliği ve kişisel yeterliliğinin, birleşmesi sonucu oluşur. Araştırmalar

“öğretimde düşük yeterlik duygusu olan öğretmenlerin çocukları öğrenmeye güdeleyemediklerini gösterir (Balcı, 1991; s. 587; Celep,1997; s. 75). Bu durum, çocuklardan olumsuz, beklenti yaratmaktadır. Yüksek yeterlik duygusu içindeki öğretmenler, sınıflarında güvenli, destekleyici bir hava yaratmakta, öğrenciyi girişimciliğe teşvik etmekte, bireysel ihtiyaçlarla ilgilenmekte ve sınıf kontrolüne, daha az zaman, ayırmaktadır (Balcı,1991, s. 60).

Evertson ve Harris 'in (1992) etkili sınıf yönetimi konulu araştırmasına göre, etkili öğretmen özellikleri (Burke,1992, s.24) :

- o Zamanı etkin kullanır.
- o Grup stratejilerini, yüksek derecede ilgili, düşük seviyede yanlış davranışlı olarak belirler.
- o Yüksek düzeyde öğrenciyi meşgul edecek akademik görevler ve ders formatları seçer.
- o Katılım kurallarını açıkça ifade eder.
- o Okul yılının başında sistemi kurarak sorunları önler.

Öğretmenler; bilgi taşıyıcı ve aktarıcı değil, bilgi kaynaklarına giden yolları gösterici, kolaylaştırıcı birer eğitim lideri olmalıdır (Başar: 2001: s. 2). Öğretmenlerin yeniden yapılandırılmış okullardaki rolü öğrenen lider ve karar vericidir (Aytaç; 2000; s. 105).

Öğretmen öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıran kişidir. Öğretmen öğrenme yaşantılarını seçerek ve olumlu sınıf ortamını sağlayarak öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırır (Açıkgöz, 1996, s. 24) Açıkgöz'ün (1990) araştırmasında Öğrencilerin öğretmen kontrolüne değil öğretmen desteğine ihtiyaç duydukları saptanmıştır (Açıkgöz,1996, s. 12).

Öğretmenin sınıf içindeki temel rolü öğrenciler üzerinde baskı kurarak onları

denetlemek değil, öğrencilerin kendi kendilerini kontrol edebilmelerini sağlamaktır (Şişman,2000, s.143). Bir araştırmaya göre (Magnusson & Perry, 1989, s. 364) öz-denetimi olan öğrencilerin dıştan denetimli öğrencilere göre öğretmenlerden daha çok etkilendikleri görülmüştür (Başar, 2001, s. 69).

Öğretmenlerin eğitilmeleri ve yönetilmeleri davranışçı psikolojinin kurallarına uygundur. Buna karşın öğretmenlerden öğrencilerine demokratik davranmaları, demokratik bir sınıf ortamı kurmaları ve öğrencilerini de demokratik toplum içinde yaşayacak bireyler olarak yetiştirmeleri istenir. Öğretmenler de bunların doğru olduğunu bilirler. Ama nasıl yapacaklarını bilmezler (Glasser, 1999, 13).

Bir öğretmenin Öğrencilerine demokrasi eğitimi vermesinin ön koşulu, kendi davranışlarının demokratik olmasıdır. Küçükahmet'in yaptığı araştırmaya göre en temel demokratik öğretmen davranışı, öğrenciler arasında ayırım yapmamak olarak belirtilmiştir (Celep,1995, s. 24).

Eğitim içindeki en temel öge öğretmendir. Eğitimin kalitesi öğretmenlerin kalitesiyle doğru orantılıdır. Bu nedenle de öğretmenlerin iyi yetiştirilmeleri eğitim hizmetlerinin kalitesini belirler (Şişman, 2000, s. 1).

Kaliteli eğitim öğretmenin özellikleri (Glasser,1999, s. 25-42) :

1. Kaliteli okul öğretmeni profesyoneldir; Profesyonellerin yaptıkları işler kalitelidir. İş iyi yapmak bile profesyoneller için yeterli değildir. İşin yapılış tarzını hem kendileri hem de başkaları için sürekli geliştirmek profesyonellerin temel özelliğidir. Öğretmenlerin profesyonelce davranmaları için işlerini en İyi olduklarına inandıkları tarzda yapmaları önemlidir.
2. Öğretmen, öğrencileri tarafından tanınır ve sevilir: Seçme teorisine göre; "ilgi duyduğumuz (ait olma), saygı duyduğumuz ve bize saygı duyan (güç), birlikte neşelendiğimiz (eğlence), kendi başımıza düşünmemize..,ve davranmamıza, olanak

taniyan (özgürlük) ve yaşam güvencemizi arttırmamıza yardım eden (hayatta kalma) kişiler için sıkı çalışırız. "Öğrenci de çalışmasını isteyen anne baba veya öğretmenle olan ilişkisinde bu ihtiyaçları karşılanırsa sıkı çalışır.

3. Kaliteli eğitim öğretmeni, öğrencilerin yapmalarını istediği işleri kendisi de yapar. Kurallar herkes içindir. Örneğin: Ders zil çaldığında zamanında sınıfta olma durumu.
4. Öğretmen, öğrencilerin karşısında değil yanındadır, arkadaşındır.
5. Öğretmen, öğrencilerin sorunlarını çözmez, öğrencilerin kendi sorunlarını kendilerinin çözmelerine yardımcı olur.
6. Öğretmen, öğrencisinden kaliteli, olmayan bir iş yapmasını istemez. Günümüzde öğretmenlerin öğrencilerinden yapmasını istediği anlamsız ezberlemelerin hiçbiri kaliteli bir okulda yoktur. Öğretmen, öğrencilerine yararlı beceriler öğretir, yararsız bilgileri ezberlemelerini istemez. Bilgi, kişinin bildikleridir; beceri ise kullanılanlardır. Örneğin: Arnavutluk'un bayrağını tanımak bilgidir ve nadiren kullanılır. Yazmak ise bir beceridir ve hayat boyu kullanılır.

Türk eğitim sistemi merkezî yönetimle yönetildiğinden öğretmenlerin profesyonelce davranmaları mümkün, değildir. Ayrıca Baltaş'a (2001, s. 33) göre sabır ve anlayış, profesyonel çalışmanın gereklerinden değildir. Ama bu, iki özellik öğretmenlerde mutlaka bulunması gereken özellikler arasında yer alır.

Öğretmen sahip olduğu gücü, sınıfta emirler vererek ve bu emirlere uymayanları cezalandırarak gösterirse, başarısız olur. Öğretmen sınıfta bir eğitim ve öğretim lideri olarak çok seslilik içinde bir uyum yaratabilmelidir (Şişman, 2000, s. 139).

3. Ortaöğretim Kurumlarında Etkili Disiplin

Günümüzde bir suçun işlenmesi karşısında çözüm suçluyu toplum dışına itme yöntemiyle değil aksine, önce onun sorunlarına çözüm arama yöntemiyle aranmaktadır.

Kabul edilmektedir ki, suç tek nedenli bir olay değildir. Suç nedenler etkileşmesinin sonucudur. Bu durumda kişiyi etkileşme süreci içinde hem kendi, hem de toplum açısından incelemek gerekmektedir. (Ercan, 1984, s.267)

Pars ve diğerleri (1973, s.302-303) okullardaki disiplin sorunları ile ilgili olarak şu ifadelerde bulunmaktadır:

“..... bütün bu haller çocukla çevresi arasındaki esaslı bir takım geçimsizlik ve anlaşmazlıklar bulunduğunu bize işaret eden arazlar başka şeyler değildir. Diğer bir ifade ile, bu çocukların daha yakın bir ilgi, anlayış ve ihtimama ihtiyaçları var demektir. Ateşi çıkan veya öksüren çocuğu döverek tedavi etmek yahut hastalığını nasihatle gidermek kimsenin hatırından geçmez. Bu hallerde ceza ve nasihat çocukla çevresi arasındaki çatışma ve gerginliği arttırmaktan başka bir netice vermez. Belki bir çocuğun “intikam, kıskançlık, aşağılık duygusu” gibi sebeplerden birisi yüzünden yaptığı hırsızlığı ve tahripkârlığı şiddetli cezalarla bastırmak mümkün olabilir. Bu halde hırsızlığı ortaya çıkaran hissederek o yolu bırakır, fakat bu sefer problemini örneğin yalan söyleme yolu ile ifade etmeye girişir.”

Bütün sebeple bu problemlerin sebeplerinin, mana ve ehemmiyetlerinin öğretmence iyice bilinmesi icap eder. Kısacası bu gibi meseleler karşısında öğretmenin ceza yoluna değil hep araştırmaya, bulmaya bunları gidermek yolu ile çare bulmaya muktedir olması icap eder.”

Modern disiplin anlayışına göre örgütlenmiş bir okulda, disiplin suçu karşısında her şeyden önce suçun nedenleri araştırılmalı; bu nedenlerin giderilmesi yolu ile suç ve disipline aykırı olay önlenmeye çalışılmalıdır.

Bunlar okul disiplininde cezanın yeri olmadığı anlamına gelmez. Ancak, modern disiplin anlayışına göre ceza en son çare olarak düşünülmelidir ve kullanılacak cezaların

ıslah edici olma değerini kaybetmeleri gerekir. Her türlü cezanın amacı çocuğu ve genci iyileştirmek olmalıdır (Charrier, 1972, s.104)

Verilen cezanın eğitici bir özellik taşıyabilmesi için, bir suç karşısında önce suçun nedenleri araştırılmalı ve buna dayalı olarak ceza verilmelidir. Verilen ceza, suça, suçun nedenlerine ve suçlunun özelliklerine uygun olmalı ve suçlunun bir daha suç işlemesini önleyecek niteliklere sahip olmalıdır.

Türk Millî Eğitim Sistemi yönetmeliğinde ise önleyici ve yapıcı disiplin anlayışının benimsendiği görülmektedir (Hesapçioğlu,1994, s. 341). [Bakınız Ek.2 : Milli Eğitim Bakanlığı Orta ğretim Kurumları dl ve Disiplin Yönetmeliği, 31.01.1995 tarih 22188 tarihli Resmi Gazete]

Millî Eğitim Bakanlığı 1981 - 1982 ğretim yılı direktifine göre: “Disiplinin; ğrencilerin baskı altında tutulması için bazı yasakları koyma ve öğrencilerin bu yasaklara uyma önlemlerinin alınması olmadığı bilinen bir gerçektir. Bunun içinde:

- (1) ğrencilere; ders içinde, ve dışında etkinlikte, bulunarak kendi davranışlarından kendilerinin sorumlu bulundukları ve okulun aktif bir yesi oldukları görüşü kazandırılacaktır.
- (2) ğretmen-ğrenci ilişkileri rehberlik anlayışına göre düzenlenecektir. Disiplinsizliğe karşı yapıcı ve ıslah edici yollarla bir ğrenci kamuoyu yaratılacaktır.
- (3) Okullarda; ğrencilerin ruh sağlığını koruyucu önlemler öncelikle ele alınacaktır. Kişiliklerin, nleyici ve yapıcı bir disiplin anlayışı içinde geliştirilmesine yardımcı olunacaktır.”

1978 tarih 2002 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığı Orta ğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği"nde, öğrencilerin disiplin suı sayılacak davranışları, cezaları ve bunların uygulanışları yer alırken, 31.01.1995 tarih 22188 nolu Resmi Gazete'de yayınlanan yeni

yönetmeliğin adı "Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği" olarak değiştirilmiştir. Öğrencilerden beklenen davranışlar, bu davranışların öğrencilere kazandırılması, ödüllendirilecek davranışlar ve ödüller, onur kurullarının kurulması ve çalışması bölümleri de eklenmiştir. İlköğretim 6. 7. 8. sınıflar da bu yönetmeliğe bağlı iken, 1997 'de ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla bu sınıflar da İlköğretim birinci kademedeki sınıflar gibi disiplin yönetmeliğinden muaf tutulmuşlardır.

Öğrencilerin genellikle % 80 'i disiplin yöntemi nasıl olursa olsun, çok olumlu davranırlar. % 5 kronik olarak yanlış davranışlar sergilerler ve disiplinin geleneksel yöntemlerine cevap vermezler. Öğrencilerin , % 15'inin ise nasıl davranacakları ile ilgili net düşünceleri yoktur. Dış etkenlerden çok çabuk etkilenirler. Örn: sabah evlerinde yaşadıkları olaylar, sınıf faaliyetini algılayış biçimleri, öğretmenlerin onlara karşı davranışları gibi. Bu öğrenciler kuralları çiğnerler, sınıfta geçerli ilkeleri bilinçsizce kabul etmezler ve kendilerine konulan sınırlara itiraz ederler. Motivasyon ve başarıları, çok düşük ya da çok yüksektir. Bu öğrencilere yeterli bir düzen sunulmazsa, diğer öğrencilerin de öğrenmelerini bozabilirler. İyi bir disiplinin amacı % 5'lik öğrencileri bir kenara itmeden % 80'lik çoğunluğa yabancılaşmadan, % 15 için bir düzen ve kontrol ortaya koymaktır. İtaate yönelik disiplin programları, bu % 15'lik öğrenci kesiminde kısa dönemli bir kontrol yaratarak başarılı gibi gözüktürler. Fakat böyle uygulamaların olduğu sınıf ve okullarda öğrenciler dışardan denetime isyan ederler ve % 80'lik kesimin de çoğunluğu öğrenmeye ilgisini, kaybeder (Burke,1992; s. 30; Mendler, 1992; s. 38).

Öğretmenler genellikle okuldaki disiplin sorunlarının kaynağının, öğrenciler olduğunu düşünürler. Buna karşın öğrenciler davranışlarının çoğunu, okuldaki eksikliklere, öğretmenlere ve idarecilere karşı normal tepkiler olarak görürler. Bu konuda Englander (1986) şöyle ifade etmektedir: “öğretmenlerin ve idarecilerin kullandığı disiplin yöntemlerinin, kendisi, disiplin sorunlarını yaratır”. Okuldaki otoriter disiplin

uygulamaları hem öğrencilerdeki yanlış davranışları artırır hem de öğrencileri riske atan koşulları yaratır (Edwards, 1993, s. 7-11).

Öğretmenlerce, yöneticiler aşağıdaki davranışları yaptıklarında disiplin, sorunlarını davet ederler (Edwards,1993, s. 7):

1. Öğrenme koşullarını yanlış anladıkları ve öğrencilerden onlara anlamsız gelen bilgileri öğrenmelerini istediklerinde,
2. Öğrencilerde bağımsız düşünmenin gelişmesini cesaretlendirmekte başarısız olduklarında,
3. Öğrencilere, kabul edilmişlik duygusunu yaşamaları için çok katı kurallar koyduklarında
4. Öğrencilerin çoğunun başarısını sınırlayan ve benlik saygılarını aşındıran yarışmacı not verme sistemini, uyguladıklarında,
5. Öğrenciler üzerinde büyük denetim uyguladıklarında ve öğrencilerin bağımsız ve otonom olacakları bir çevre yaratmakta başarısız olduklarında,
6. Yanlış davranışı ilerletecek disiplin prosedürlerini kullandıklarında.

Bu bağlamda, disiplin ve yönetim stili, okulların merkezindedir. Okuldaki disiplinden bütün öğretmenler sorumludur. Öğrenme ilkeleri ve amaçlarıyla, okul disiplininin iklimi ve yöntemleri arasında tutarlılık vardır. Hirst ve Peters'a göre (1970) disiplin kavramının merkezinde öğrenme ilkeleri vardır. Öğretme ve öğrenmeyi etkileyen pek çok değişken bulunur (Blanford, 1998, s. 1; Slee,1995, s. 23).

Okullardaki disiplin yönetimi, okul topluluğundaki bütün üyelerin sorumluluğudur. Eğer disiplin; kişilerin kendi kendilerini kontrol etmelerindeki içsel mekanizmaların gelişmesiyle ilgili olarak kabul edilirse tutumlar ve davranışlar için kabul edilen sınırlar olmasına ihtiyaç olacaktır (Blanford, 1998, s. 2).

Okullar bütün öğrencilerin kendi davranışlarından; sorumlu oldukları gerçeğini

dikkate aldıklarında, birkaç öğrencinin diğerlerinin öğrenmesini bozmalarına, izin vermeme konusunda daha tutarlı olacaklardır. 1960' lar ve 1970' lerde eğitimciler her öğrenciden beklenen sorumluluğun standartlarını yumuşatmışlardır. Bu yıllarda insancıl teoriler öne çıkar ve sosyal sorunlar için bazı konular ya da binleri suçlanmaya başlanır. Çocuklar yanlış, davrandıklarında yani bozguncu olduklarında, şöyle düşünülür: "Onlar şanssız koşulların kurbanları ve bu nedenle hareketlerinden sorumlu olamazlar. "Onlar toplumun kurbanları, olacak düşünülür ve onlara, öyle davranılır. Bugünkü eğitimciler de evin ve toplumun öğrenci üzerindeki etkisini anlamaktadırlar. Fakat şanssız kişisel unsurlar, başkalarının fırsatlarını engellemenin özrü olarak daha az kabul edilmektedir. "Birinin kendi hareketlerinden sorumlu olmasına "doğru, değişen tutumlar, gençlerin daha disiplinli olmaları şeklinde sonuçlanır (Steere, 1988, s. 3).

Bozguncu öğrenci davranışlarının iki nedeni vardır (Porter,1996, s. 132):

1. Okul sistemi başarısızlık getirir. Çünkü hem öğretmenler öğrencileriyle yeterince ilgilenmemektedir hem de müfredat pek çok öğrenciye hitap etmemektedir.
2. Okul çalışmaları öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaz. Bu da başarısızlığa yol açar, Öğrenciler başarısız olduklarına inanırlarsa okula ve eve karşı kayıtsız ve soğuk olurlar ve bu da giderek yalnız kalmalarına yol açar.

Glasser'a göre okulda başarılı olan öğrenci, en kötü koşullardan bile gelse geçmişinin üstesinden gelebilir. "Herhangi bir sınıf yönetimi stratejisinde başarılı olmanın beklenmesinden önce öğrenciler okulu iyi bir yer olarak, algılamalıdır". Öğrenciler kendi kendilerine şunu söyleyebilmelidirler. " Bu okulun benim için bir anlamı var. İhtiyaçlarımı karşıladığım yerin kurallarını bozmayacağım" (Burke, 1992, s.xviii; Porter,1996, s. 133; Tauber, 1990, s. 130).

İyi bir okul, hemen tüm öğrencilerinin eğer biraz çalışırlarsa ihtiyaçlarını karşılayacaklarına inandıkları ve bunun, için de çalışmaya devam etmeyi anlamlı

bulacakları bir yer olarak tanımlanabilir. Çocuklar olmadan okullar olmaz. Öğretmenlerin ve idarecilerin çocuklara okulun onlara bağlı olduklarını öğretmeleri gerekir (Glasser, 1998, s. 18; Mendler, 1992, s. 49).

Öğretmenler, bozguncu Öğrencinin anne-babasını arayarak onların çocuğu, sınıftaki ve/ya da okuldaki davranışları yüzünden cezalandırmalarını ister. Bazı anne-babalar da bunu yapar. Çocuk hiçbir şekilde cezalandırılmaktan hoşlanmaz ve okulu, evde yaşadığı sorunların kaynağı olarak görür. Böylece birçok sorun katlanarak büyür. Oysa okul ise ilke olarak, anne-babalara çocuklarıyla ilgili ancak olumlu mesajlar bildirmelidir. Disiplin sorunları mümkün oldukça anne-babayı katmadan çözümlenmelidir. Böyle yapılırsa bozguncu öğrenciye şu mesaj verilir: " Sorunlarını, annen-baban olmadan çözebileceğine inanıyoruz." Bu mesaj aynı zamanda şunu vurgular: " Biz, seni cezalandırmayı değil, sorunun çözülmesini istiyoruz ve annenin babanın seni cezalandırmasına uğraşmıyoruz." Oysa birçok öğrenci, öğretmenlerin anne-babayla temelde bu yüzden bağlantı kurduğuna inanır. Anne-babaya başvurmak, okulun kendi sorunlarını çözemeyeceğinin de ilânıdır. Bu ise yöneticilerin başvurmaması gereken bir yoldur (Glasser,1999, s. 146-147).

Otoriter yöneticiler kurallara bağlıdır ve kurallar her yeni sorunla birlikte çoğalır. Kurallar gizlidir ve sorunun kendisinden daha önemlidir. Lider yöneticilerin de kuralları vardır. Ama her sorunu çözmek için kurallara başvurmazlar. Bir kural olmasının nedeni, çok karmaşık bir sistemin işleyişini kolaylaştırmaktır. Kaliteli öğrenim okulunda lider yönetici müdür, kuralların az ve basit olması ve o kurallara uyanlar tarafından anlamlı bulunmasının önemini bilir (Crawford ve diğerleri, 1993, s. 97).

Okul müdürü öğrencilerin disiplin sorunlarıyla ilgilendiğinde, öğretmenler kendilerini disiplini sağlayamıyormuş gibi hissederler. Disiplin sorunları, öğretim programıyla ilişkilidir. Öğretmen, bir öğrencinin yanlış davranışını düzeltmeye çalışırken bütün sınıf bunun olmasını sessizce beklemeyebilir. Ama yanlış davranan öğrenciyi müdüre

gönderen öğretmen de, müdürün odasında neler yaşandığını bilemez. Müdürün davranışı, öğretmenin istediği davranışın tam tersi olabilir. Bu nedenle okul ve sınıf disiplinleri birbirleriyle tutarlı ve aynı ilkelere dayalı olmalıdır. Bu uygulamaya dikkat edilmeyen okullarda öğrenciler, sınıf içinde ve dışında farktı mesajlar atacaktlardır. Bazıları da kendi istediklerini yapmak için öğretmenlerle idarecileri birbirlerine karşı kullanabilirler (Edwards, 1993, s. 229-230).

Kaliteli bir okulda; müdür, idareciler ve öğretmenler lider-yöneticilerdir. Müdürler öğrencilere özerklik verirler. Öğrenciler kendilerine verilen. özerklik şansını sorumlu davranışlar ve sorumlu kararlarla sergilediklerinde güvenilirlikleri artar. Müdürler, öğrencilere daha fazla özgürlük verildiğinde sorumlu davranışlarının artacağına inanırlar. Sınıfta her öğrenci kuralları belirlemekten sorumludur. Okulda da öğrenciler adına öğrenci, konseyi yönetime katılır. Okul kurallarının ve prosedürlerinin belirlenmesinde. Öğrenci konseyinin de önemli bir katkısı olur. Öğrenci konseyi, sınıf dışı alanlarda tüm okulda etkindir. Böylece öğrenciler demokratik hayata da alışırlar. Öğrenciler içinden kurallara karşı gelenler her zaman olacaktır. Buna karşın ceza yoktur. Öğrenciler kurallara uymazlarsa bunların sonuçlarıyla karşılaşılır (Edwards, 1993, s. 140).

Okul disiplin politikasının genel amacı, öğrencilerin öğrenebildiği, öğretmenlerin çatışabildiği disiplinli bir okul oluşturmaktır. Bu temel amaçlara ulaşabilmek şu alt amaçlara ulaşmakla olasıdır (Edwards, 1993, s. 287-288):

- o Sorunların çözümünde okuldaki herkesin birlikte çalışacakları bir yöntem geliştirmek ve sorunlara olumlu yaklaşmak, bozguncu davranışı önleyecektir.
- o Öz-denetimi geliştirecek kurallar ve prosedürler oluşturmak.
- o Daha fazla öğrenciye ulaşacak müfredat ve öğretim uygulamaları geliştirmek.
- o Okuldaki hayatı etkileyen kişisel sorunlarla ilgilenmek. Bu, etkin bir öğretme ve öğrenme için öğrenciler ve personel üzerindeki baskıları azaltabilir.

- o Amaçları pekiştirmek için okulun fiziksel özellikleri ve organizasyonel yapının geliştirmek. Öğrencilerin Kültür ve değerlerine duyarlı, görevlerin okulda yerine getirilmesiyle ilgilenen bir okul, uygun davranışın gelişimini destekleyecektir.

Okullarda disiplinin sağlanmasında 7 konu vardır (Nicholson, 1989, s. 41).

1. Personel yönetimi.
2. İç ve dış iletişim sistemlerini kurmak ve korumak.
3. Topluluk ruhunu desteklemek.
4. Amaçlar ve standartları saptamada öncülük etmek.
5. Kolektif sorumluluğu cesaretlendirmek.
6. Personeli desteklemek.
7. Bütün müfredat ve örgütsel planlamayı yönlendirmek.

Okul disiplininin sağlanması etkili öğrenme-öğretme faaliyetinin temelini oluşturur. Eğer öğretmenler sınıfı yönetemezlerse iyi öğretmezler (Blanford, 1998, s. 9).

Öğretmenler öğretmeye ayırdıklarından daha fazla zamanı öğrencileri kontrol etmeye ayırıyorsa bu, okulun disiplin sisteminin başarısızlığıdır (Humphreys, 1998, s.13).

Etkili disiplin sisteminin temelinde kendini kontrol etme vardır ve bu herkes için geçerlidir. Çocuklar kendilerini, kontrol eden yetişkinleri örnek alırlar. Aile ve öğretmenlerin sorumluluğu, çocukları kontrol etmek değil, onların kendilerini kontrol etmelerine yardım etmektir (Humphreys, 1998, s. 12).

Kaliteli öğrenme okulunda her öğrencinin öğrenme faaliyetleriyle ilgilenmesi beklenir ve öğrenci davranışı, zorlama olmadan yönetilir. Öğrenme ortamı etkinlikleri öğrencinin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığından, öğrenci bunları karşılamak için, dikkati çekmek, intikam almak gibi davranışlar sergilemez. Okuldaki yetişkinler, öğrencinin kabul edilebilir davranışı seçmesine yardımcı olmak sorumluluğundadırlar

(Burke,1992, s.xxvi; Crawford ve diğerkleri, 1993, s. 97).

Kalite okulunda herkesin uyduğu davranış gelenekleri vardır, Bir kurala sahip olmanın nedeni, çok karmaşık bir sistemin işleyişini kolaylaştırmaktır. Kurallar, her yaştaki öğrencinin anlayabileceğı kadar az ve basittir (Crawford ve diğerkleri,1993, s. 97-98).

Kuralların amaçları şunlar olduğu ifade edilmektedir (Edwards, 1993, s. 288; Porter,1996, s. 133):

- (1) Öğrenmeyi arttırmak,
- (2) Güvenliğı sağlamak,
- (3) Diğerklerini rahatsız etmeyi önlemek,
- (4) Nezaketi/dürüstlüğü korumak.

Okul kurallarının oluşturulmasında otoriter yaklaşım kullanıldığında okullarda şu sorunlar görülür (Schimmel.1997, s. 70-71):

1. Kurallar olumsuz, sınırlayıcı ve açıklanmamıştır.
2. Kurallar otoriterdir. Öğrenciler diktatörlükle yönetilen vatandaşlar gibidirler. Kuralların özgürlüğü kısıtladığı düşünülür ve suçluluk hissetmeden kurallara karşı gelinir.
3. Öğrenciler, okul kurallarının oluşturulmasına katılamazlar.
4. Okul kuralları genellikle yazılır ve eğitimsel bir şekilde değil, resmî ve yasal bir şekilde dağıtılır.
5. Okul kuralları standartlara ve prosedürlere uygun değildir,

Otoriter yaklaşımla hazırlanarak uygulanan kuralların olumsuz sonuçları şunlardır (Schimmel, 1997, s. 71)

1. Eğitimcilerin rollerini doğru yerine getirmezler.
2. Karşıtları arttırırlar.

3. Kurallar ve otoritenin temelini bozarlar.
4. Sorumluluk ve öz-disiplinin temelini bozarlar.
5. Öğrencilerin etkin ve sorumlu vatandaşlar olmasını sağlayamazlar.

Kaliteli bir öğrenme okulundaki kurallar ve özellikleri ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Crawford ve diğerleri, 1993, s. 98):

1. Az ve basit olmalıdır.
2. Her yaştaki öğrenci tarafından anlaşılabilmelidir.
3. Her insanın temel insan haklarını korumayı garanti etmelidir.
4. Kurallar, saygının etkili olduğu bir atmosfer yaratmalıdır.
5. Kurallar, okul içindeki herkes için geçerlidir.
6. Kurallar, neden-sonuç ilişkisini gösteren mantıkla açıklanır.

Disiplin, öğrencilerin öğrenmesine ve kişisel beceriler kazanmasına yardım eden bir süreçtir. Okul disiplin politikası; öğrenci disiplini, öğrenci refahı ve öğretmenin iş tatminini dikkate alır (Edwards, 1993, s. 285)

Okulda önleyici disiplin yaklaşımı uygulandığı zaman disiplin sorunları olmayacaktır. Öğrenciler cezalandırılmayacaktır ve yapay olarak ödüllendirilmeyecektir. Öğrenciler, gerçek dünyada kullanmayacakları anlamsız gerçekleri öğrenmek zorunda olmayacaklardır. Bunun yerine kaliteyle ilgileneceklerdir. Öğrencilerin eğitimleriyle ilgili kararlara katılmalarına izin verildiğinde e kendi gelişimlerini değerlendirmelerine izin verildiğinde disiplin sorunları azalacaktır (Burke, 1992, s.xvi)

Önleyici disiplin programının önemli özellikleri ise şöyledir (Edwards, 1993, s. 217)

1. Müfredat programı içinde öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını karşılar.
2. Öğrencileri; öğrenmek istedikleri konular ve bunları nasıl öğrenecekleri konusunda konuşmaları için cesaretlendirir.

3. Öğrencileri kuralların ve beklentilerinin oluşturulması aşamasına dahil eder.
4. Öğrencilere, öğretmenin rolünü belirlemesine yardım etmeleri için izin verir.
5. Öğrencilerle öğretmenler arasında iyi ilişkiler kurulmasını destekler.
6. Öğrencilerin kendi akademik performanslarını değerlendirmelerine yardım eder.

Kaliteli bir okulda önleyici disiplin yaklaşımı uygulanır. Bir okul belirli bir noktaya geldiğinde değil, kaliteli olma amacına doğru sürekli ilerlediğinde kaliteli okul olur. (Porter, 1996, s. 133).

4. Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Olaylarının Ortaya Çıkmasının

Nedenleri

Ortaöğretim kurumlarında görülen disiplin olaylarının ve sorunlarının ortaya çıkmasına neden olan faktörler 7 ana başlık altına toplanarak incelenebilmektedir. Bu nedenler şöyledir:

1. Program ile ilgili nedenler
2. Çevre ile ilgili nedenler
3. Öğretmen ile ilgili nedenler
4. Eğitim ve öğretim ortamı ile ilgili nedenler
5. Sağlıkla ilgili nedenler
6. Sosyal nedenler
7. Öğrencinin kişiliği ile ilgili nedenler

4.1. Program ile İlgili Nedenler

Ortaöğretim yöntemi, disiplin olgusu ile doğrudan doğruya ilgili olan bir öğedir. Canlılık yaratmayacak bir biçimde uygulanan anlatım veya soru-cevap yönteminin, kayıtsızlık, bitkinlik, fısıldaşma, ders dışında konularla ilgilenme gibi bir takım olumsuz durumlara yol açması hemen hemen kaçınılmazdır (Bossing, 1995, s.231).

Eğitim ve öğretimi bireye göre ayarlamak, yani sürekli kitle eğitimi yapmak; öğretimi aktifleştirmemek ve öğrenme sorumluluğunun önemli bir bölümü öğrencilere bırakmamak; sınıftaki çalışmaları ilgi çekici öğelere değer vermeden idare etmeye kalkışmak; soru-cevap, problem çözme, gösterme ve deney yapma tekniklerini –bu konudaki yönergeler- uygun olacak biçimde kullanmamak okulda disiplinsizliğe neden olan önemli öğelerdendir (Aytuna, 1963, s.288).

Birçok disiplin olayları, öğrenciye öğretilmek istenen konuların öğrencinin, 1. düzeyinin çok üstünde ya da çok altında olması; 2. ilgisini çekecek kadar ilginç olmaması; 3. gereksinimlerini doyuramaması ile ortaya çıkmaktadır (Başaran, 1985, s.233).

Birçok öğrenciler, bazı konuları öğrenmeyi gereksiz bulmaktadır. Ancak bazen de, öğrenciler yaşlarının gereği, ya gerekliliğin kavrayamadıkları; ya öğrenme zahmetinden kurtulmak istedikleri; ya da öğretmenlerince yeteri derecede güdülenmedikleri için, gerçekten gerekli olan bazı konuları gereksiz bulabilmektedirler. Eğitim programı öğrencilerin gereksinimlerine uydurulmadığında ve öğrencilerin konuların gerekliliğine inanıp konuları öğrenmek için yeterli derecede güdülenmediklerinde, programla ilgili tutumlarını, ya doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak ortaya koymaktadırlar (Başaran, 1985, s.233).

Özellikle ortaöğretim kurumlarında, programlarla ilgili en önemli çatışma öğretiminin içeriği konusunda ortaya çıkar. Ergenler öğretimin içeriğinin mevcut topluma girişlerine yardım etmesini beklerler; ergenler pragmatiktirler (faydacı), mesleklerinde ya da yetişkinliğe yaklaşmalarında işe yaramayacak şeyleri reddetmeye hazırdırlar. Bu noktada, sentetik yöneme ve kronolojiye göre düzenlenmiş programlar çoğu zaman sabırlarını taşırır (Onur, 1985, s.232). Bu da ciddi disiplin sorunların yol açabilir.

4.2. Çevre ile İlgili Nedenler

Çocuğun konuştuğu, görüştüğü kimseler, onun üzerinde büyük etki yaparlar. Arkadaşlarından kötü bir alışkanlık kazanmışsa, bu alışkanlık okulda disiplin sorunlarına yol açar (Başaran, 1985, s.233).

Ailedeki ekonomik koşulların bozukluğu ve eğitim anlayışının yanlışlığı da birçok disiplin sorununa neden olabilmektedir. Yeteri kadar geliri olmayan ve yeterli eğitim almamış ailelerden gelen çocuklar okula bir takım sıkıntılarla gelmektedirler, bunların en basit gereksinimlerini karşılayacak paraları olmayabilmekte, yanlış bir eğitimle kazandıkları kötü bir davranışı okulda da sürdürebilmektedirler (Binbaşıoğlu, 1981, s.191)

İyi bir eğitim ortamına sahip olmayan ailelerden gelen öğrenciler, geliştirdikleri kişilik yüzünden, sınıfın disiplinine uymakta zorluk çekmektedirler. Aynı biçimde, toplumun öğrenci üzerinde yaptığı olumsuz etkiler de öğrencinin okula uyumunu zorlaştırmaktadır (Başaran, 1985, s.232).

Ergenlik çağında bulunan öğrencilerin, çevrede bulunan yetişkinlere özenmeleri, onları örnek almaları da okulda disiplin sorunlarına yol açabilmektedir.

Sherif'in incelemesine göre genel olarak bütün ergenler yetişkinlerin yaptığını, yetişkinin müdahalesi olmaksızın yapmaya çalışmaktadırlar (Varış, 1978, s.95). ergenin yeni bir kişilik geliştirme çabaları onu bazen Sherif'in yetişkin faaliyetleri şeklinde betimlediği, Pseudo – yetişkin davranışına itmektedir. Böyle geçici hallerde yanlış teşhisi sürekli uyumsuzluklara neden olabilmektedir (Varış, 1978, s.96).

4.3. Öğretmen ile İlgili Nedenler

Öğretmenin kişiliği ve sınıfı yönetme biçimi, disiplin olaylarının azalmasında ya da çoğalmasında en önemli etkenlerden biridir (Başaran, 1985, s.223).

Öğretmenin kişiliği, en önemli eğitim etmenidir. Çocuk gelişirken, onun kişiliğinden birçok parçalar alır. Çocuk, öğretmenin davranışlarından beğendiklerini

kendine özümsemeye çalışır. Bu nedenle, bir öğretmende “iyi davranış özelliklerinin” bulunması, çocukları disiplin suçu işlemekten korur (Binbaşoğlu, 1981, s.192).

Birçok öğretmenler, hemen hiç başka nedenler olmadan, kendi tutumlarıyla sınıfta birçok disiplin sorunları çıkarırlar. Böyle öğretmenler, tam bir sessizlik içinde çalışma, çok düzenli olma, bir konuya uzun süre dikkat kesilme, buyruklara harfi harfine uyma gibi öğrencilerin düzeyinin çok üstünde olan isteklerde bulunurlar. Bu isteklerinin yerine getirilmemesi durumunda dehşete kapılarak, sınıfta öğrencilerin zorla, saldırgan ya da kavgacı olmasına, kendilerine karşı gelmelerine neden olurlar (Başaran, 1985, s.233).

Öğretmende görülen adaletsizlik, katılık, saygısızlık gibi olumsuz özellikler ergenlik çağı içinde bulunan öğrencilerin son derece heyecansal tepkilerine yol açar ve bu tepkiler bütün sınıfa yayılır (Onur, 1985, s.234). Bu tepkiler kolayca önemli disiplin sorunlarına neden olabilir.

4.4. Eğitim ve Öğretim Ortamı ile İlgili Nedenler

Okulun baskıcı ya da başıboş yönetim anlayışı ile yönetilmesi, sınıfın disiplin olaylarını çoğaltmaktadır. Okul yönetiminin öğrencilerde yarattığı gerilim sınıf içi disiplini de etkilemektedir (Başaran, 1985, s.233).

Disiplinsizlik olaylarına yol açan okul ve sınıf örgütüyle ilgili başlıca nedenler şunlardır: (Aytuna, 1963, s.288)

- o Okulun çok büyük, çok sınıflı ve çok kalabalık olması
- o Öğrencilerin bireysel farklılıkları, zeka ve yetenekleri dikkate alınmadan sınıf oluşturulması;
- o Sınıfların küçük olması, sıra ve masaların sıkışık durumda bulunması;
- o Sınıflarda sağlık şartlarını çabuk bozulması ve korunmaması;
- o Sınıf duvarlarının veya pencere içlerinin gereğinden fazla ilgi çekici maddelerle doldurulması;

- o Dersler sırasında kullanılan araçlardan bütün öğrencileri ilgilendirecek biçimde ve gösterme tekniğine uygun olarak yararlanılması vb.

Bossing (1995, s. 230-231)'e göre de sınıf ortamı ile ilgili olarak disiplin olaylarını etkileyen nedenler şunlardır:

Sevimsiz Sınıf: Öğrencilerin sevimsiz bir sınıf veya binaya karşı doal bir saygı duymaları mümkün değildir. Güzellik farkında olmadan insanın saygısını kendine çeker ve bir çeşit korku ile karışık saygı duygusunu aşılır. Güzel bir çevrede, bu güzelliğe yakışmayacak kaba ve çirkin hareketlerde bulunmamak, gençlerin doğal bir tepkisidir. Güzelliğin hakim olduğu bir yerde zarar yapacak hareketlerde bulunmak ve eşyaları hor kullanmak gibi şeylerin önüne geçmek kolay olur. Sevimli olmayan sınıflar kalem ve tebeşir çizgilerine ve sıralarda oyma kazıntılara maruz kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sevimli bir havası olan bir sınıfı, öğrencilerin çalışma isteklerini uyandırır ve iş başarma isteklerini teşvik eder.

Sağlığa uygun olmayan sınıf şartları: Öğrenciler kendilerine verilen işlerde öğretmenin ciddi ve kararlı olmasını ve iş yapma yöntemlerin bir düzen içinde yürütülmesini isterler. Sık sık tekrar halinde yapılan belirli bazı işlerin yapılmasında, az çok belirli, kesin bir çalışma biçimine sadık kalınmasından hoşlanırlar. Rutin bir hale sokulması mümkün olan işlerde durmadan değişiklik yapılmasına karşı bir nefret duyarlar. Yüzlerdeki ifadeler hoşnutsuzluğu gösteren ilk belirtileri oluşturur; bundan sonra daha ciddi şikayetler ve disipline aykırı daha ciddi davranışlar gelebilir; ve durum disiplini bozuk bir okulda genellikle rastlanan davranışlardan birinin ortaya çıkmasıyla son haddini bulmuş olur.

4.5. Sağlıkla İlgili Nedenler

Bireydeki kötü sağlık şartları çoğu zaman çabuk sinirlenmeğe, huysuzluğa ve somurtkan bir mizaca yol açar ve bunlar da sayısız denebilecek kadar çok olumsuz

davranışlara neden olur. Bu olumsuz şartlardan bazıları gerçekten çok ciddi sonuçlar verir. Görme bozuklukları, iyi beslenmeme vb.; görünüşte inatçılık ve somurtkanlık gibi görünen, fakat gerçekte, öğrencinin nedenini tamamıyla kavrayamadığı bir cesaret kırıklığı duygusundan ileri gelen utangaçlığı ve ruhsal ezikliği maskeleyen girişiminden başka bir şey olmayan tepkilere yol açılabilir. İç salgı veya hormon bezlerinin anormal faaliyet öğrencinin uyuşuk, ağır kayıtsız olmasına neden olabilir; aynı zamanda, son derece çabuk sinirlenen yani asabi, huysuz ve geçinilmesi zor bir insan olmasına da yol açılabilir. Her biri birer disiplin sorunu oluşturan, ortaöğretim kurumlarındaki beşyüz olay üzerinde yapılan araştırmada disiplinle ilgili sorunlardan iç salgı bezlerinin (endocrine) normal faaliyet gösterememesinden ileri geldiği tespit edilenlerin, ele alınan olay sayısının yüzde ondan fazlasını oluşturduğu görülmüştür (Bossing, 1995, s.226).

Sağlık nedenlerine çok yakından benzerlik gösteren bir diğer nedenler grubu da, ergenlik çağına giren gencin vücudundaki biyolojik değişikliklerdir. Hızla meydana gelen bedeni gelişme ile beraber vücut organlarında görülen değişiklik ve büyümeler ortaöğretim gençlerini huysuz, hantal, herkesin kendi davranışlarını gözetlediğini sanan, enerji ve hevesle coşan bir insan haline getirir ve heyecanlar bakımından genel istikrarsızlığa neden olur. Bedensel gelişme ilgili olan bu nedenler, sınıfta yerinde durmazlığa, aşırı hareketliliğe, kendinden emin olmamaya ve genel yaramazlıklara yol açar (Bossing, 1995, s.277).

4.6. Sosyal Nedenler

Sosyal nedenleri birkaç başlık altında toplamak mümkündür. Bu nedenlerin en önemlileri şunlardır:

Heyecanlı şeylerin peşinde koşma arzusu: Modern toplumun sosyal zihniyeti, olağanüstü, harikulade olan şeylere fazla önem vermektedir. Gazeteler çoğu zaman sosyal akibetlere hiç önem vermeyerek, sayfalarında heyecan verici olaylara birinci derecede bir

yer ayırırlar. Bunun bir sonucu olarak gangsterler istedikleri toplum karşıtı suçları için elde ettikleri bu açık reklam sayesinde, ilgi toplayan kahramanlar rolüne bürünürler. Bu heyecan arzusu okula da yansıtılmaktadır. Gençler kendilerini kanıtlama için, çoğu zaman heyecan verici şeylere ilgi duyarlar; fakat bunu, bu gibi davranışların bizzat kendisinden duydukları zevk için değil, gelişmekte olan kendini küçük görme duygusunun zoruyla dikkati kendi üzerlerine çekmek için yaparlar (Bossing, 1995, s.228).

Kitleden biri sayılma arzusu: Yukarıda açıklanan durumun tam aksine olarak, birçok öğrencilerin, başkalarından farklı sayılmak kadar hoşlarına gitmeyen bir şey yoktur. Bunlar , genel gibi olmak ve kendilerini tuhaf veya başkalarından farklı görmekten sakınmak isterler. Eğer genelin şu veya bu biçimde davranmaları ihtimali vardır ve bu davranışları doğru bildikleri ilkelere aykırı da olsa aldırış etmezler. Uyuma taraftarı olan (komformist) öğrenci, çoğu zaman ciddi suçların işlenmesine ve bireysel fedakarlıklarda bulunulmasına yol açsa bile onun için önemli değildir (Bossing, 1995, s.228).

Otoriteye karşı olumsuz duygular beslemek: Günümüzde “insanın istediği gibi davranması” şeklindeki düşünce biçiminin yerleşmesiyle, her türlü otoriteyi reddetme ve karşı koyma eğilimi doğmuştur. Bu eğilim gençlere de yansımıştır. Bunun sonucu olarak otoriteye karşı genel olarak olumsuz duygular beslenmeye başlamış ve yukarıdan gelen her türlü emre karşı koyma davranışı benimsenmiştir (Bossing, 1995, s.228).

4.7. Öğrencinin Kişiliği ile İlgili Nedenler

Okulda ve sınıfta bütün diğer nedenler etkisiz olsa bile, öğrencilerin geliştirdikleri kişilik özellikleri, bazı disiplin olaylarına neden olabilmektedir. Bunun başlıca iki neden vardır: Öğrencinin geliştirdiği kişiliği gereği disiplin olayları yaratması ve öğrencinin gelişimi gereği yaptığı davranışlardır (Başaran, 1985, s.234).

Öğrencinin geliştirdiği kişiliği gereği disiplin olayları yaratmasının nedenlerini ise beş grupta toplamak mümkündür: (Bossing, 1995, s.227)

Benlikçilik: Çoğu defa öğretmene meydan okuyan bir kendinden – fazla – emin olma tavrının takınılması ve otoriteye karşı belirli bir saygısızlık gösterilmesi şeklinde ortaya çıkması olasıdır.

Muhakeme kabiliyetinin zayıflığı: Bu neden, bir kısım, önemsiz, diğerleri genellikle çok kötü, fakat hepsi de yapılan işin sonucu idrak edemezlikten ileri gelen, her türlü davranış sorunlarının doğmasına yol açar.

Zeka itibariyle gerilik: Henüz olgunlaşmamış bir çağda bulunan çocuklar zeka itibariyle de geri oldukları takdirde, bir şeyi deneyim yoluyla öğrenmede de yavaş hareket ederler; bazı durumlarda yaptıkları davranışların sonuçlarını değerlendirme kabiliyetinden yoksundurlar.

Sosyal eğitim noksanlığı: Bu noksanlık, genel sosyal görgü veya nezaket ölçülerinin tam olarak öğrenilmemiş olmasından genel ahlak kurallarını idrak noksanlığına kadar gider. Bu etmenin neden olduğu açık olumsuz davranışlar ise, konuşmadaki basit nezaketsizlikler ve başkalarına karşı saygı noksanlığı ile, hırsızlık, yalan söyleme, vandalizm (güzel sanat eserlerini tahrip etme veya bozma eğilimi) genel ahlak kurallarına aykırı hareketler arasında değişir.

Herkesin kendi hareketlerini gözetlediğini sanma: Bazen yanlış olarak inatçı bir doğaya atfedilen, başkalarının yanında herhangi bir şeyi yapmayı istememek; öğretmen tarafından derse kaldırıldığı zaman kabiliyetsizlik göstermek (ki öğrencinin derse hazırlanmadığına atfedilir), sırtıtmak vb. hep öğrencinin hareketlerinin herkes tarafından gözetlendiği duygusuna sahip olmasının çeşitli şekillerde ifadesinden başka bir şey değildir.

Öğrencinin kişiliği ile ilgili nedenler ile ilişkili olarak öğrencinin gelişimi gereği yaptığı birtakım davranışlar da söz konusudur. Bu bağlamda, öğrencinin gelişimi gereği yaptığı doğal davranışların öğretmeni ve çevresindekiler tarafından yanlış anlaşılması ve

tanınmaması ve sert tepkilerle karşılanması da çeşitli disiplin olaylarına neden olabilmektedir (Başaran, 1985, s.234).

Ortaöğretim çağında bulunan gençlerin, ergenlik çağına girmeleri nedeniyle, duyguları sürekli dalgalanış içerisinde. Bu nedenle bu dönemde görülen cinsel sorunlar, okul başarısının düşmesi, içine kapanıklık, başkaldırma gibi çeşitli bozulmalar olmaktadır. Ancak bunların çoğu geçicidir (Yörükoğlu, 1968, s.5).

Varış (1978, s.191), öğrencilerin ortaöğretim çağında, yetişkinlere karşı isyankar ve eleştirici davranışlar gösterebileceğini, ayrıca arkadaşlık, giyim, alışkanlıklar konusunda, yetişkinlerin emir ve tavsiyelerine uyamama eğilimi içinde olduklarını belirtmektedir.

III. ARAŞTIRMA

1. Araştırmanın Amacı

Ortaöğretim sürecinin gerçekleşebilmesi için en önemli öge öğretmendir. Öğretmen; öğrenci başarısında etkili olan sınıf düzenini sağlamak ile de sorumludur. Bu araştırmanın temel amacı, ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunlarının neler olduğunun belirlenmesi ve öğretmenlerin bu disiplin sorunları ile baş etme yollarının incelenmesidir.

2. Araştırmanın Temel Soruları

1. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar, öğrencilerin cinsiyet, sınıf, okul türü, ve öğrencilerin disiplin cezası alma değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Alt sorular

- 1.1. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.2. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğrencilerin sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.3. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğrencilerin okul türü değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.4. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğrencilerin disiplin cezası alma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar, öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni hal, mesleki deneyim, okul türü ve okuldaki konumu değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Alt sorular

- 2.1. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2.2. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğretmenlerin yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2.3. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğretmenlerin medeni hal değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2.4. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğretmenlerin mesleki deneyim değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2.5. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğretmenlerin okul türü değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2.6. Öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar öğretmenlerin okuldaki konumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya 2006-2007 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ve Maltepe ilçelerinde bulunan Özel ve Resmi ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenler katılmıştır. Bu araştırma bulguları sözkonusu okulların öğretmenleriyle sınırlıdır. Araştırma kapsamına daha fazla sayıda ortaöğretim kurumlarının ve öğretmenlerin katılmasının sağlanması ile bilgilerin güvenilirliği ve geçerliliği arttırabilecektir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre; sınıfta hangi durumlarda uygun olmayan davranışlar yapıldığı ve sınıfta uygun olmayan davranışlara karşı öğretmenlerin tutumlarının nasıl olduğu belirlenmeye

çalışılmaktadır. Araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.

5. Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul'un Anadolu yakası Kadıköy ilçesindeki resmi ve özel orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu evrende tesadüfî örneklem yöntemi ile seçilen 3 özel ve 4 resmi orta öğretim kurumundan, 150 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

6. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerin toplanması için Akın (2001) tarafından kullanılmış olan Disiplin Tutumları Ölçeği ve anket formu temel alınmış ve anket araştırmacı tarafından yeniden düzenlenmiştir. Bu anket formuna daha önce güvenilirlik ve geçerlilik testleri uygulandığı için, anket formu çoğaltılarak örneklem grubundaki deneklere uygulanmıştır.

Disiplin Tutumları Ölçeğinde “Tamamen Katılıyorum”dan “Hiç Katılmıyorum”a uzanan 5’li Likert tip skala kullanılmıştır. Disiplin Tutumları Ölçeği ve Anketi dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde öğretmenlerin demografik ve kişisel özelliklerine ait toplam 7 adet soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise sınıfta hangi durumlarda uygun olmayan davranışların yapıldığına ilişkin 20 soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde sınıfta uygun olmayan davranışlara karşı öğretmenlerin tutumlarının nasıl olduğu ile ilgili 19 soru yer almakta ve dördüncü bölümde ise öğretmenlerin öğrencilerin disiplin cezası almalarını gerektiren davranışların neler olduğuna yönelik algılamaları ile ilişkili 15 adet soru bulunmaktadır.

7. Verilerin Analizi

Örneklem içerisinde yer alan özel ve resmi ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlere uygulanan anketlerden toplanan veriler, SPSS programı yardımıyla istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Anketinin faktör yapısını incelemek amacıyla SPSS istatistik programı kullanılarak faktör analizi uygulanmış ve elde edilen faktörlerin Cronbach Alpha değerleri test edilerek güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, okul türü, kurumda toplam çalışma süresi ve medeni durum gibi demografik özelliklerini ölçmek amacıyla her bir değişken için frekans analizi yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma arası farkın anlamlılığını test etmek üzere “t” testi ve çoklu değişkenlerde varyans analizi kullanılmıştır. Anketin güvenilirlik değeri $r=.81$ olarak hesaplanmış ve güvenilirliği yüksek bulunmuştur. Anlamlılık düzeyi $p>0,005$ olarak kabul edilmiştir.

Elde edilen veriler tablolar halinde yorumlanmıştır.

8. Bulgular

Bu bölümde; ortaöğretim okullarında hangi durumlarda sınıfta uygun olmayan davranışların yapıldığını ve sınıfta uygun olmayan davranışlar yapıldığında öğretmenlerin gösterdikleri tutum ve davranışların neler olduğunu tespit etmeye yönelik anket verileri değerlendirilmektedir. Elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmektedir.

8.1. Örneklem Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın örneklemini İstanbul Kadıköy ve Maltepe İlçelerindeki Özel ve Kamu Okullarında görev yapmakta olan 55’i erkek, 95’i kadın toplam 150 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 20 ile 50 arasında değişmekle birlikte, % 93’ünü 40 yaş altı kişilerin oluşturduğu örneklemin yaş ortalaması 31’dir. Örneklemin %73’ü evli

olup, %27'si bekar olduğunu belirtmiştir. Örneklemin demografik özellikleri Tablo-1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özellikleri

	Ortalama	Standart Sapma			
Yaş	31,45	4,86			
	Kadın	Erkek			
Cinsiyet	95	55			
Medeni Durumu	Evli % 73	Bekar % 27			
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim Fakültesi	Fen-Edebiyat	Yabancı Diller	Öğretmen Okulu	Diğer
	76	45	22	2	5
Öğretmenlik Bilgisi Dersi	Evet 144	Hayır 6			
Alma Durumu					

8.2. Ölçeğin Faktör ve İç Güvenirlilik Analizi

Disiplin Tutumları Ölçeğinin faktör yapısını incelemek amacıyla ölçeğe faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin 3.bölümünü oluşturan “Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumu”nu ölçen sorulara yapılan analizler sonucunda KMO katsayısı 0,94 olarak bulunmuş, Bartlett’s Test of Sphericity $p<,000$ ile faktörlerin anlamlı olduğunu göstermiştir. Yapılan analiz sonucunda Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumu üç temel faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler: “Cezalandırma”, “Tepkisiz Kalma”, ve “Etkili İletişim Kurma” dır. Ölçeğin güvenirlik analizi yapılmış ve Cronbach alpha değerinin ,93 olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumu Ölçeğinin Faktör Yapısı

Faktör Adı	Maddeler	Açıklanan Varyans	Cronbach α
Cezalandırma	Bağırırım, azarlarım Sınıf dışına gönderirim Düşük notla tehdit ederim Alay ederim Eleştirilerde bulunurum Sınıfça cezalandırırım Disiplin kuruluna gönderirim Etkinliklerin dışında bırakırım Dersle ilgili sorular sorarım Öğrenciyi tembel, yaramaz vb. etiketlerim	44,11	,95
Tepkisiz Kalma	Sınıfı terk ederim Açıklama dinlemem, önemsemem Dersi sürdürürüm İlgilenmem, derse devam ederim Dersi keser, susarım	28,94	,95
Etkili İletişim Kurma	Öğrenci ile dersten sonra özel olarak konuşurum Öğrenciye yeni sorumluluklar veririm Davranışlarının nedenini sorarım ve mantıklı açıklamalarda bulunurum	15,53	,90
Kaiser-Meyer-Olkin			,94
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square df Sig.	812,15 91 ,000	

Tablo 2’de de görüldüğü gibi ağırlığı en yüksek olan faktör “cezalandırma” olup, açıklanan varyansı faktör ağırlığı %44,11’dir. Açıklanan varyansı en düşük olanı da %15.53 ağırlık oranıyla “etkili iletişim kurma”dır. Bu verilerin ışığında araştırma yapılan alanda, öğretmenlerin sınıf içerisinde uygun olmayan davranışlara karşı “Cezalandırma”, “tepkinsiz kalma”, ve “etkili iletişim kurma” gibi faktörlerin öncelikli olduğu ve bu faktörlerin öğretmenlerin sınıf içinde uygun olmayan öğrenci davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar olduğu söylenebilmektedir.

8.3. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışların Yapıldığı Durumlar ve Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Cinsiyetler Arasındaki T-Testi Sonuçları

“Ders öğrencinin ilgisini çekmediğinde”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	3.95	.88	-2.371	163	.019
Erkek	70	4,26	.76			
“Sınıfta yeterince etkinlik yapılmadığında”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	3.91	.90	-3.986	163	.000
Erkek	70	4,41	.67			
“Öğrencinin öğretmeninden korkmadığı, çekinmediği zaman”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	2.82	1.25	-2.906	163	.004
Erkek	70	3.40	1.28			

“Öğretilecek konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı, ne yarar sağlayacağı açıklanmadığında”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	3.72	1.15	-3.019	163	.003
Erkek	70	4.21	.88			
“Öğretmen sınıfta öğrenciyle göz temasında bulunmadığında”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	4,24	,80	-3.210	163	.047
Erkek	70	3,80	.97			
“Sınıfta öğrencinin derse katılmasına izin verilmediğinde”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	3.84	1.03	2.002	163	,047
Erkek	70	3.49	1.25			
“Öğrenciye taraflı davranıldığında”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	4.31	,76	3.204	163	,002
Erkek	70	3,80	1.26			
“Öğrenciler rahat soru soramadıklarında”	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	3.95	.90	2.195	163	.030
Erkek	70	3.61	1.04			

Tablo 3 incelendiğinde; “Ders öğrencinin ilgisini çekmediğinde sınıfta öğrenciler tarafından uygun olmayan davranışlar sergileniyor” ifadesine ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

“Sınıfta yeterince etkinlik yapılmadığında, öğrenciler uygun olmayan davranışlar sergilerler” ifadesine göre öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin yapılan t-testi sonucunda, $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre erkek Öğretmenler, kadın öğretmenlere göre görüşe daha fazla katılmışlardır.

Bununla birlikte, “Öğrencilerin öğretmeninden korkmadığı çekinmediği zaman, sınıfta uygun olmayan davranışlar sergileniyor.” İfadesi ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

“Öğretmen öğrencilere, öğretilecek konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı, ne yarar sağlayacağı açıklanmadığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” İfadesine ilişkin olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda ise $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre erkek öğretmenler, bu görüşe kadın Öğretmenlerden daha çok katılmışlardır.

Tablo 3 incelendiğinde, “Öğretmen sınıfta öğrenciyle göz temasında bulunmadığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” İfadesi ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre kadın öğretmenlerin görüşleri daha olumludur.

Diğer yandan “Öğrencinin derse katılmasına izin verilmediğinde, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” ifadesi ile ilgili olarak yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu ve buna göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bununla birlikte, “Öğrenciye taraflı davranıldığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” ifadesi ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre

yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu durumda erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre kendilerini fikre daha yakın bulmuşlardır.

Tablo 3' e göre "Öğrenciler rahat soru sormadıklarında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapıyor" ifadesi ile ilgili olarak öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda, $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık bulunmuştur.

8.4. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumları ve Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 4. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Cinsiyetler Arasındaki T-Testi Sonuçları

Olumsuz davranışlar karşısında bir grup öğrenci ile dersi sürdürürüm	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	1.83	,99	-2.254	163	,026
Erkek	70	2,21	1.19			
Uygun davranışlarda bulunmayan öğrenci ile dersten sonra özel olarak konuşurum	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	4.61	.53	3.585	163	.000
Erkek	70	4.17	1.02			
Bir süre dersi keser, susarım	N	X	Ss	T	Sd	P
Kadın	95	3.64	1.09	2.369	163	.019
Erkek	70	3.23	1.13			

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin “Sınıfla olumsuz davranışlar karşısında bir grup öğrenci ile dersi sürdürürüm” ifadesi ile ilgili olarak cinsiyetlere göre yapılan t-testi sonucunda, $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Bununla birlikte, öğretmenlerin “Sınıfta uygun davranışlarda bulunmayan öğrenci ile dersten sonra özel olarak konuşurum” ifadesi ile ilgili olarak cinsiyetlere göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu ve kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ifadeye daha olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

Diğer yandan Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin “Sınıfta uygun davranışlar yapıldığında, bir süre dersi keser, susarım” ifadesi ile ilgili olarak cinsiyetlere göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu ve bulgulara göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

8.5. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışların Yapıldığı Durumlar ve Öğretmenlerin

Medeni Durum, Okul Türü ve Yaş Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Tablo 5. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Cinsiyetler Arasındaki T-Testi Sonuçları

Öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için	N	X	Ss	T	Sd	P
Evli	127	3,24	1,29	2,154	163	,033
Bekar	38	2,74	1,11			

Tablo 5 incelendiğinde; “Öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarılmadığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar sergileniyor.” İfadesi ile ilgili olarak öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulgulara göre evli öğretmenler, bekar öğretmenlere göre daha yakın görüş bildirmişlerdir.

Tablo 6. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Okul Türleri Arasındaki T-Testi Sonuçları

Ders öğrencinin ilgisini çekmediğinde	N	X	Ss	T	Sd	P
Resmi lise	103	3.93	.90	-2.957	163	,004
Özel lise	62	4,32	,67			
Öğretmen uzun süre, tek düze ders anlattığında	N	X	Ss	T	Sd	P
Resmi lise	103	4.01	.80	-4.341	163	,000
Özel lise	62	4,50	,50			
Öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için	N	X	Ss	T	Sd	P
Resmi lise	103	2.85	1.29	-3.611	163	.000
Özel lise	62	3.56	1.11			
Ders planlı programlı işlenmediğinde	N	X	Ss	T	Sd	P
Resmi lise	103	3.31	1.36	-5.506	163	.000
özel lise	62	4.34	.72			

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin “Ders öğrencinin ilgisini çekmediğinde, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” ifadesine ile ilgili olarak okul türü değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda, $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık belirlenmiştir. Bulgulara göre özel lisede görev yapan öğretmenler, resmi lisede görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu yaklaşmışlardır.

Bununla birlikte, öğretmenlerin “Öğretmen uzun süre, tek düze ders anlattığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” ifadesine ile ilgili olarak okul türü değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık

belirlenmiştir. Bulgulara göre özel lisede görev yapan öğretmenler, resmi lisede görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 6 incelendiğinde; öğretmenlerin “Öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarılmadığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor.” ifadesine ile ilgili olarak okul türü değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık belirlenmiştir. Bulgulara göre özel lisede görev yapan öğretmenler, resmi lisede görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Diğer yandan öğretmenlerin “Ders planlı programlı işlenmediğinde, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapılıyor” ifadesine ile ilgili olarak okul türü değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda; $p < 0,05$ düzeyinde manidar bir farklılık belirlenmiştir. Bulgulara göre özel lisede görev yapan öğretmenler, resmi lisede görev yapan öğretmenlere göre daha yakın görüş bildirmişlerdir.

Tablo 7. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Yaş Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P	
Sınıfta yeterince etkinlik yapılmadığında	Gruplar arası	9.786	3	3,262	4,873	,003	
	Gruplar içi	107,789	161	.669			
	Toplam	117.576	164				
Sıklıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı							
20-30		31-40		41-50		51 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X
15	3,47	45	4.31	74	4,22	31	3,94

	Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P	
Öğretmen uzun süre tek düze ders anlattığında yapıyor	Gruplar arası	7.638	3	2.546	4,989	,002	
	Gruplar içi	82.156	161	.510			
	Toplam	89.794	164				
Sıklıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı							
20-30		31-40		41-50		51 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X
15	4,40	45	4,33	74	3,%	31	4,45

	Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P	
Öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarıldığında	Gruplar arası	43.944	3	14.648	10,738	.000	
	Gruplar içi	219,632	161	1.364			
	Toplam	263.576	164				
Sıklıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı							
20-30		31-40		41-50		51 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X
15	2.47	45	2,44	74	3.58	31	3.32

	Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P	
Öğretmeninden en korkmadığı - çekinmediği zaman	Gruplar arası	19.870	3	6.623	4.192	.007	
	Gruplar içi	254.397	161	1.580			
	Toplam	274.267	164				
Sıklıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı							
20-30		31-40		41-50		51 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X
15	2.93	45	2.71	74	3.45	31	2.74

	Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P	
Konuya ilişkin nerelerde kullanılacağı ne yarar sağlayacağı açıklanmadığında	Gruplar arası	12.8141	3	4.271	3,900	.010	
	Gruplar içi	176,314	161	1.095			
	Toplam	189,127	164				
Sıklıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı							
20-30		31-40		41-50		51 ve üzeri	
N	X	N	X	N	X	N	X
15	3.80	45	4.36	74	3.84	31	3.58

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğretmenlerin yaş değişkenine göre yeterince etkinlik yapılmadığında, sınıfta uygun olmayan davranışlar yapıldığına ilişkin görüşlerinde varyans analizi değişkenine göre $p < 0,05$ anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu görüşlerde 31-40 yaş arası öğretmenler (ort.4,31) diğer öğretmenlere göre sınıf düzeninin bozulmasında yeterince etkinlik yapılamamasının etkili olduğuna daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 7’de ayrıca görüldüğü gibi öğretmenlerin yaş değişkenine göre sınıfta uygun olmayan davranışlar, öğretmen uzun süre tek düze ders anlattığında yapıldığına ilişkin görüşlerinde varyans analizi değişkenine göre $p < 0,05$ anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu görüşlerde 51 yaş ve üzeri öğretmenler (ort.4,45) diğer öğretmenlere göre sınıf düzeninin bozulmasında öğretmenin uzun süre tek düze ders anlatmasının etkili olduğuna dair daha olumlu yaklaşım göstermişlerdir.

Bununla birlikte, öğretmenlerin yaş değişkenine göre öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarılmadığında, sınıfta uygun olmayan davranışların yapıldığına ilişkin görüşlerinde varyans analizi değişkenine göre $p < 0,05$ anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu görüşlerde 41-50 yaş arası öğretmenler (ort.3,58) diğer öğretmenlere göre öğrencilerin ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarılmamasının sınıf

düzeninin bozulmasında etkili olduğuna daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğretmenlerin yaş değişkenine göre sınıfta uygun olmayan davranışlar, öğrencinin öğretmeninden korkmadığı, çekinmediği zaman yapıldığına ilişkin görüşlerinde varyans analizi değişkenine göre $p < 0,05$ anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu görüşlerde 41-50 yaş arası öğretmenler (ort.3,45) diğer öğretmenlere göre öğrencilerin öğretmeninden korkmadığında, çekinmediğinde sınıf düzeninin bozulmasına etkili olduğuna daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

Tablodaki bulgulara göre öğretmenlerin yaş değişkenine göre öğretilecek konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı, ne yarar sağlayacağı açıklanmadığın da sınıfta uygun olmayan davranışların yapıldığına ilişkin görüşlerinde varyans analizi değişkenine göre $p < 0,05$ anlamlı bir farklılık olduğu saptanmış ve bu görüşlerde 31-40 yaş arası öğretmenler (ort.4,36) diğer öğretmenlere göre sınıfta öğretilecek konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı, ne yarar sağlayacağı açıklanmaması sınıf düzenine bozulmasına etkili olduğuna daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

8.6. Sınıfta Uygun Olmayan Davranışlara Karşı Öğretmenlerin Tutumu ve

Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülte Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 8. Öğretmenlerin İfadesine İlişkin Mezun Oldukları Fakülte Değişkenine

Göre Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P			
Öğrenciyi bağırarak ve azarlayarak cezalandırırım	Gruplar arası	11.929	4	2,982	2,985	,021			
	Gruplar içi	159,865	160	,999					
	Toplam	171,794	164						
Sıklıkların Frekans ve Düzeylere göre dağılımı									
Eğitim Fakültesi		Fen-Edebiyat Fakültesi		Yabancı Diller Bölümü		Öğretmen Okulu	Diğer		
N	X	N	X	N	X	N	X	N	X
“	2,55	88	2,05	12	2,00	7	1,57	5	2,40

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğretmenlerin mezun oldukları fakülte değişkenine göre “Sınıfta uygun olmayan davranışlar yapıldığında, öğrenciyi bağırarak ve azarlayarak cezalandırırım” ifadesine ilişkin yapılan varyans analizi sonucunda $p < 0,05$ anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu görüşlerde Eğitim Fakültesi mezunu Öğretmenler (ort.2,55) diğer öğretmenlere göre “Sınıfta uygun olmayan davranışlar yapıldığında, öğrenciyi bağırarak, azarlayarak cezalandırırım” ifadesine daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

IV. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, ortaöğretim kurumlarında sınıfta hangi durumlarda uygun olmayan davranışların yapıldığı ve bu yapılan davranışlara karşı öğretmenlerin öğrencilerine karşı gösterdikleri tutum ve davranışların neler olduğu ile ilgili sonuçlar öğretmenlerin demografik ve kişisel değişkenlerine göre değerlendirilecektir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre yapılan değerlendirmeler şöyledir:

Erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre, ders öğrencilerin ilgisini çekmediğinde, sınıfta yeterince etkinlik yapılmadığında, öğrencilerin öğretmeninden korkmadığı, çekinmediği zamanlarda, öğrencilere konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı ne yarar sağlayacağı açıklanmadığında ve öğrenciye tarafı davranıldığında sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğine daha fazla katılmışlardır.

Bayan öğretmenler ise erkek öğretmenlere göre, öğretmen sınıfta öğrencilerle göz temasında bulunmadığında ve öğrencilerin derse katılmasına izin verilmediğinde sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğine daha fazla katılmışlardır.

Erkek öğretmenlerin sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğinde bir grup öğrenci ile dersi sürdürmeyi tercih ettiği görülmektedir. Bununla birlikte, bayan öğretmenlerin ise sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğinde disiplinsiz öğrenci ile dersten sonra özel olarak konuşmayı tercih ettikleri veya dersi bir süre kesip susmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Özel okulda görev yapan öğretmenler resmi okulda görev yapan öğretmenlere göre; ders öğrencinin ilgisini çekmediğinde, öğretmen sınıfta uzun süre tek düze ders anlattığında, öğrencilerin ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarılmadığında ve ders planlı programlı işlenmediğinde sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğine daha fazla katılmışlardır.

31-40 yaş arasındaki öğretmenler diğer yaşlardaki öğretmenlere göre, derste yeterince etkinlik yapılmadığında ve öğretilecek konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı ne yarar sağlayacağı açıklanmadığında sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğine daha fazla katılmışlardır.

41-50 yaş arasındaki öğretmenler diğer yaşlardaki öğretmenlere göre, öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için uyarılmadığında ve öğrencinin öğretmeninden korkmadığı, çekinmediği zamanlarda sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğine daha fazla katılmışlardır.

51 yaş ve üzeri öğretmenler ise diğer yaşlardaki öğretmenlere göre, öğretmenin uzun süre tek düze ders anlattığında sınıfta öğrencilerin disiplinsiz davranışlar sergilediğine daha fazla katılmışlardır.

31-40 yaş arasındaki öğretmenlerin sınıfta disiplinsiz davranışlar sergilediğinde, disiplinsiz öğrenci ile dersten sonra özel olarak konuşmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Bununla birlikte, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin sınıfta disiplinsiz davranışlar sergilediğinde, disiplinsiz öğrenciyi bağırarak azarlayarak cezalandırmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin; % 96'sı öğretmenlik bilgisi dersi alan, % 4'ü ise öğretmenlik bilgisi dersi almayan öğretmenler oluşturmaktadır.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan literatür araştırmasında da görüldüğü gibi ortaöğretim kurumlarında sınıf ortamında öğrencilerin uygun olmayan davranışlarda bulunduğu, disipline aykırı hareketler gerçekleştirdiği ve öğretmenlerin çeşitli disiplin problemlerine ilişkin sorunlar yaşadığı ifade edilmektedir.

Sınıf ortamı, iç etkenlerin – öğrenci, öğretmen, ders programları gibi- ve dış etkenlerin - okul, aile, çevre gibi- etkileşim içinde olduğu bir alandır ve öğretmen, rehberlik servisi ve ailelerle yakın ilişkiler geliştirerek çevresel olanaklardan yararlanır. Sınıf ortamında, öğrencilerin etkili bir davranış örüntüsü kazanmaları yanında, davranışlarını anlama ve yönlendirme yollarını geliştirmelerine de yardım etmek gerekmektedir. Meslek hayatıma ilk başladığımda ilk hedefim bilgilerimi öğrencilerime en iyi şekilde aktarabilmektir ancak gördüm ki, dersi işlemek öğretme eyleminin en zor kısmı değilmiş, en zor kısmı sınıfı yönetmekmiş. Bu bağlamda, sınıf yönetimi, iyi bir eğitime bağlı olduğu için, sınıf yönetimi kararları, öğrencileri kontrolden çok eğitimin kalite ve sürekliliğini, sağlamaya yönelik olmalıdır. Sınıftaki sosyal ortam ya işbirlikçi ya da yarışmacı olur, bizim tercihimiz işbirlikçi olmasıdır, çünkü öğrencilerin yetenekleri farklı bile olsa etkinliklere beraber katılarak yaratıcılıkları, karakterleri ve karar verme güçleri gelişecektir.

Daha önce de belirtildiği gibi, sınıf yönetimi değişkenleri; öğrenci, öğretmen, ortam, okul ve eğitim yönetimi ve çevredir. Ancak, etkili bir sınıf yönetiminin en kritik ögesi, diğer öğelerin belirleyicisi ve bütünleştiricisi olduğu için “öğretmen”dir (Başar, 2001: s. 10-11). Öğrenci-öğretmen arasındaki ilişki ise öğrenme sürecinin odağında yer almaktadır. Yapılan araştırmalara göre öğretmen kontrolünün fazla olmadığı, katılım, işbirliği, hoşlanma duyguları, düzenlilik ve gelişmenin yüksek olduğu sınıflarda, sınıf ortamının olumlu olduğu sonucuna varılmıştır (Açıkgöz,1996: s. 129).

Öğretmen, yasal konumundan kaynaklanan gücünü kullanırken sınıfta öğrencilerin de gücü olduğunu unutmamalıdır. Öğretmen gücünü; öğrencilerle açık, içten, dürüst, yanılabilceğini kabul eden, iyi ilişkiler kurarak, sınıfın havasını sosyal açıdan iyi yapılandırarak kullanmalıdır. Yetkeci ve savunmacı olmadan, Öğrencileri ilgiyle dinlemeli, kazanana-kaybeden çalışmasına girmemeli, öğrencilere karşı saygılı olmalı, bazen lider bazen üye rolünü oynamalıdır. (Başar, 2001, s. 72- 73). Bu araştırma kapsamında biz öğretmenlerin disiplin yönetmeliğini çok iyi kavrayıp sınıflarımızda öğrencilerimize aktarmamız sorunların önlenmesinde yarar sağlayacaktır.

Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin konusuna bakıldığında, 1978 tarih 2002 sayılı “Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği”nde, öğrencilerin disiplin suçu sayılacak davranışları, cezaları ve bunların uygulanışları yer aldığı ve 31.01.1995 tarih 22188 no’lu Resmi Gazete’de yayınlanan yeni yönetmeliğin adının “Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği” olarak değiştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerden beklenen davranışlar, bu davranışların öğrencilere kazandırılması, ödüllendirilecek davranışlar ve ödüller, onur kurullarının kurulması ve çalışması bölümleri de eklenmiştir. İlköğretim 6. 7. 8. sınıflar da bu yönetmeliğe bağlı iken, 1997 ’de ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla bu sınıflar da İlköğretim birinci kademedeki sınıflar gibi disiplin yönetmeliğinden muaf tutulmuşlardır.

Çalışmamızda ele alındığı gibi, okullardaki disiplin yönetimi, okul topluluğundaki bütün üyelerin sorumluluğudur. Eğer disiplin; kişilerin kendi kendilerini kontrol etmelerindeki içsel mekanizmaların gelişmesiyle ilgili olarak kabul edilirse tutumlar ve davranışlar için kabul edilen sınırlar olmasına ihtiyaç olacaktır. Disiplin, öğrencilerin öğrenmesine ve kişisel beceriler kazanmasına yardım eden bir süreç olmakla birlikte, okul disiplin politikası; öğrenci disiplini, öğrenci refahı ve öğretmenin iş tatminini dikkate almak durumundadır. Araştırma kapsamındaki öğretmenler kolay yol olan cezalandırma

yöntemini tercih etmektedir. Asıl olması gereken öğrencilerimizle etkili iletişim kurabilmektir. Bu bağlamda eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin cezalandırma sistemini tercih etmelerinin sebepleri araştırılabilir.

Yapılan araştırmalardan da anlaşıldığı üzere, okulda önleyici disiplin yaklaşımı uygulandığı zaman disiplin sorunları azalmakta ve öğrenciler cezalandırılmamakta, yapay olarak ödüllendirilmemektedirler. Böylece, öğrenciler, gerçek dünyada kullanmayacakları konu ve olayları öğrenmek zorunda olmayıp, bunun yerine kaliteyle ilgilenebileceklerdir. Sonuç olarak da, öğrencilerin eğitimleriyle ilgili kararlara katılmalarına ve kendi gelişimlerini değerlendirmelerine izin verildiğinde disiplin sorunlarının azalacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akın, G. “Orta Öğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Başetme Yolları”, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Teknoloji Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.
2. Aydın. M., “Eğitim Yönetimi”. Hatiboğlu Yayınevi, Ankara. 1994. Aydın.A.,”Sınıf Yönetim”, Anı Yayıncılık, Ankara. 1998.
3. Aytekin, H., “Sınıf Yönetimi”, Nobel Yayın Dağıtım, Yayın No:159. Ankara, 2000.
4. Aytuna, H., “Orta Dereceli Okullarda Öğretmenlik Ve Sorunları”, Öğretmen Kitapları Yayınları. Ankara,1963.
5. Bakırcıoğlu. R., “Ruh Sağlığı ve Rehberlik”, Ankara, 1976
6. Bakioğlu, Ayşen, “Lider Öğretmen” *Eğitim Bilimleri Dergisi*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi sayı: 10, s: 11-19, İstanbul 1998.
7. Balcı, A.,”*Etkili Okur*” Erek Ofset, Ankara, 1994.
8. Başaran, İ.E., “Örgütsel Davranış”, Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 108. Ankara, 1985.
9. Başaran, İ. Ethem., “Kaliteli Bir Temel Eğitim Nasıl Olmalıdır?” *Türk Milli Eğitiminde Kalite Paneli*, Türk Standartları Enstitüsü, Atatürk Kültür Merkezi, İstanbul 15 Nisan 1994 .
10. Başaran, İ.E. “Eğitim Psikolojisi”, Aydın Web Tesisleri, Ankara, 1998.
11. Başaran. İ.E., “Örgütlerde İşgören Hizmetlerinin Yönetimi”, Ankara Üniversitesi Yayınları. No: 139, Ankara,1989.
12. Bilgen, N., “Çağdaş Demokratik Eğitim”, Ankara, 1994.
13. Binbaşoğlu, C., “Genel Öğretim Bilgisi”. Binbaşoğlu Yayınevi. Ankara, 1981.
14. Bingöl.D., “ İşyeri Disiplini ve Çalışma Barışı”. BASİSEN Eğitim Ve Kültür Yayınları. No: 21, İstanbul, 1990.
15. Blanford, Sonia, “*Managing Discipline in Schools*”, Routledge, London & New York 1998.
16. Bossing, N., “Orta Dereceli Okullarda Öğretim”. Çev: Necmi Sarı. Maarif Basımevi, İstanbul. 1995.
17. Bozbura,Tunç,F., “Toplam Kalite İle Eğitim Sistemindeki Verimliliğin Arttırılması” *MPM Anahtar Dergisi*, yıl:10, sayı: 109, s:8, Ankara Ocak 1998.

18. Bull, S.L.; Solity.J.E. “*Classroom Management*”, Principles To Practice, Routledge, New York, 1996
19. Burke, Kay; “*What To Do With The Kid Who ... Devoloping Cooperation, Self-Discipline, and Responsibility in the Classroom*”, Skylight Publishing, Ilinois 1992.
20. Cameron, R.J., “ Prevention, Correction and Long-Term Social Development”, “*School Psychology Review*”U.S.,1998.
21. Charrier,H.;Ozouf, R., “*Yaşanmış Pedagojî Çev: Nejat Yüzbaşıoğulları*, Milli Eğitim Basımevi. Ankara. 1972.
22. Crawford, Donna, K.; Bodine,Richard, J.; Hoggund.Robert, G., *The School For Ouaiity Learn'ng*, Research Press, Ilinois 1993.
23. DiGiulio, Robert., “*Positive Classroom Management*”, Corwin Press Inc., California 1995.
24. Ercan, S., “*Psikolojisi Açısından Suç işlemiş Ergenlerde Saldırı Faktörünün Araştırılması*”, Pedagoji Dergisi.İstanbul Üniversitesi Yayınları. Sayı:2. İstanbul, 1984.
25. Erden, M., “*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*”, Alkım Yayınları.İstanbul. 1998.
26. Erden, M.; Akman.Y., “*Eğitim Psikolojisi*”. Alkım Yayınları, İstanbul.1995.
27. Eren, E. “*İşletme Örgütleri Açısından Yönetim Psikolojisi*” , İstanbul Üniversitesi İletme Fakültesi Yayınları, No:209, İstanbul, 1989.
28. Evertson, Carolyn M., “Improving Elementary Classroom Management: A School-Based Training Program For Beginning The Year” *Journal Of Educational Research*, v: 83, n: 2, s: 82-90 , Nov-Dec 1989.
29. Fontana, David., *Managing Classroom Behaviour*, BPS (The British psychological Society) Etook, London 1994.
30. Glasser, William, “The Ouality School” *Phi Delta Kappan* , v: 71 , n: 6, p:425-435, February 1990.
31. Glasser, William., “A New Look At School Failure And School Success” *Phi Delta Kappan* , v: 78 , n: 8, pp.597-602, 1997.
32. Glasser, William., “*Başarısızlığın Olmadığı Okul*,” Beyaz Yayınları, İstanbul 1999b.
33. Glasser, William., “*Choice Theory in the Classroom*”, HarperÇollins Publishers, New Y.ork 1998.
34. Glasser, William., “*Okulda Kaliteli Eğitim*” Beyaz Yayınları, İstanbul 1999a.
35. Glasser, William., *The Ouality School*, HarperCollins Publishers, Inc.,New York 1993.
36. Good, Thomas L.; Brophy, Jere E., “*Looking in Classrooms*,” Harper Collins Publishers

- Inc., Fifth Edition, New York 1991.
37. Gözütok, D., “Okulda Dayak,” 72.Ofset, Ankara, 1993.
38. Gözütok, Dilek., “Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları” *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayınları, Cilt: 25, Sayı: 2, s:703-713, Ankara 1992.
39. Hail, R.V., Axelrod,S., Foundopolos, M.,Shellman, J., “*The Effective Use Of Punishment To Modify Behaviour In The Classroom*” Allyn and Bacon, Boston, 1986.
40. Harris, Melanie Fox & Harris, R.Carl., “Glasser Comes To A Rural School” *Educational Leadership*, v:50, n: 3 , p:18-21, November 1992.
41. Hesapçioğlu, Muhsin., “Postmodern Çağdaş Eğitim Yönetimi ve Eğitim Örgütü” *Prof.Dr. ZiyaBursahoglu'na Bir Armağan, Türkiye'de Eğitim Yönetimi*, Ed. Prof.dr.Muhsin Hesapçioğlu ve Prof.Dr.HaydarTaymaz, Kültür Koleji Eğitim Vakfı yayınları, İstanbul,1998.
42. Jenkins, Lee, “*Sınıflarda Öğrenmenin İyileştirilmesi*”, KalDer Yayınları, No: 18 , Rota Yayın Ltd. Şti., İstanbul 1997.
43. Küçükahmet, L., “*Öğretim İlke Ve Yöntemleri*” Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 17, Ankara,1992.
44. Madsen, C.; Stephens, J., “*The Psychology Of Discipline*” , International Universities Press, Connecticut, U.S.,1983.
45. Oktay, A. “Orta Dereceli Okullarda Verilen Disiplin Cezaları Üzerine Bir Karşılaştırma”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları , No:2026, İstanbul, 1976.
46. Onur, B., “*Ergenlik Psikolojisi*,”*Hacettepe-Taş* Kitapçılık Ltd.Şti., Ankara, 1985.
47. Onur, *Er Disiplin Kavramı* Eğitim Ve Bilim Dergisi. TED..Sayı 17, Cilt 3, Ankara, 1979.
48. Özden, Y. “*Öğrenme ve Öğretme*” Pagem Yayınları, Ankara, 1998.
49. Özyurt, Selahattin, “*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*”, Değişim Yayınları, Adapazarı 1999.
- Parker, Glenn M., *Team PJayers And Teamwork*, Jossey-Boss Inc. Publishers, California 1999.
50. Özyürek, M., “*Sınıfta Davranışları Yönetimi*”, Karatepe Yayınları. Ankara.1997.
51. Pars. V. B.. Cırtılı, H. Enç, M. Oğuzkan. T. “*Eğitim Psikolojisi*,”*Milli Eğitim Basımevi*, İstanbul,1973.
52. Porter, Louise, *Student Behaviour Theory and Practice ForTeachers*, Ailen and Unvvin Pty. Ltd., Australia 1996.
53. Sarıtaş. M., “*Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*” . Nobel Yayıncılık. Ankara. 2000.

54. Seifet, Kelvin L., *Educationai Psychology*, Houghton Mifflin Company, Boston 1991.
55. Schorling, R., “Orta Dereceli Okullarda Genel Öğretim Metodu ve Uygulama”. Çev. Pars, B.V., Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1953.
56. Skinner, B.F. “*The Technology Of Teaching* Meredith, New York, 1968.
57. Taşçı, Deniz., “ Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitimde Uygulanabilirliği” 4. *Ulusal Kalite Kongresi*,Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitimde Kalite, Kalite Derneği ve TUSİAD, Cilt: 1 , s: 255-261, İstanbul 8-9 Kasım 1995.
58. Tauber, R.T., “Criticism & Deception: The Pitfalls of Praise” *NASSP Bulletin*. V:74 n: 528 p:95-99, October, 1990.
59. Tribus.Myron., “The Application of Ouality Management Principles in Education At Mt Edgcumbe High School, Sitka,Alaska” *Developing Ouality Systems in Education*, Ed. .Geofrey. D.Doherty, Routledge, s:283-287, London & New York 1994.
60. Tosun, Ü., “Öğretmenlerin Disipline İlişkin Tutumları Ve Toplam Kalite Modelinde Disiplin Anlayışı”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Bilimleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.
61. Ünal, S.; Ada, S. “*Sınıf Yönetimi*”. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye Birimi İşletmesi, İstanbul, 2000.
62. Varış, F., “*Eğitim Bilimine Giriş*”,Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Yayınları, No: 70, Ankara.1978.
63. Watkins, C.;Wagner,P. “*School Discipline:A Whole School Approach*” Oxford, Blackvvell, 1987.
64. Yıldızlar. M. “*Sınıf Düzeninin Öğrenci Bayrısına Etkisi*”. Çağdaş Eğitim. Cilt:20, Sayı:213. Ankara, 1995.
65. Yörükoğlu. A., “*Çocukların Sosyal İhtiyaçları Ve Eğitimde Ruh Sağlığı*”, Yenigün Matbaası, Ankara, 1968.

EKLER

T.C.	
YTÜ REKTÖRLÜĞÜ	
KAYIT NO :	954
GELİŞ TARİHİ :	30 Temmuz 2007
DOSYA NO :	0001-1

Asıl

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 1904
Konu : Anket (Esra SATOĞLU)

13/06/2007

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

- İlgi: a) Valilik Makamının 11.06.2007 tarih ve 580/1872 sayılı onayı.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.08.2003 gün ve 2430 sayılı emri.
c) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 28.05.2007 tarih ve 3223 sayılı yazısı.

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans programı öğrencisi Esra SATOĞLU “Orta Öğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Baş Etme Yolları” konulu anket uygulaması yapma isteği İLGİ (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin İLGİ (a) Valilik Oluru doğrultusunda, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İLGİ (a) Valilik Oluru
Ek-2. Onaylı Anket soruları

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/1872
Konu : Anket (Esra SATOĞLU)

11 Haziran 07

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.03.2003 tarih ve 2430 sayılı emri.
b) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 28.05.2007 tarih ve 3223 sayılı yazısı.

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Esra SATOĞLU “Orta Öğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Baş Etme Yolları” konulu anket çalışma isteği ile ilgili İlgi yazı Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Adı geçenin yukarıda belirtilen konuda, eğitim-öğretimi aksatmamak koşulu ile ve okul müdürlerinin gözetim ve sorumluluğunda, anket yapılan kişilere ait kimlik bilgilerinin yazılmaması kaydıyla , ekte onaylı ve mühürlü bulunan Ek:(1/2-6) de bulunan bilgilerin ilimiz Ek:6 de ismi bulunan okullarda İlgi (a) Bakanlık emri esasları dahilinde uygulaması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M. Ali DİNÇER
Milli Eğitim Müdürü

EKLERİ:
Ek-1. İLGLİ(b) yazı ve ekleri

OLUR
11./06/2007

Hikmet DİNÇER
Vali a.
Vali Yardımcısı

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 2125261382
E-Mail : kultur34@meb.gov.tr **Web :** <http://istanbul.meb.gov.tr/bolumler/kultur>

4440632

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

SAYI : B.30.2.YTÜ.0.70.00.00-6300/3223
KONU : Anket (Esra SATOĞLU)

28 Mayıs 2007

İstanbul İl Milli Eğitim
Müdürlüğüne,
Cağaloğlu

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü “Eğitim Yönetimi ve Denetimi” Yüksek Lisans öğrencilerinden Esra SATOĞLU İstanbul İli Kadıköy ve Maltepe ilçelerindeki okullarda öğretmenlere uygulanmak üzere “Orta Öğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Disiplin Sorunları ve Başetme Yolları” konulu anket çalışmasını Yüksek Lisans Tezi için yürütmek istemektedir.

Gerekli iznin verilmesini rica ederim.

Prof. Dr. Ahmet SERPİL
Rektör

EKİ: Anket Formu (4 sayfa)
Okul Listesi (1 sayfa)

EK.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU

Değerli Öğretmen ve Yöneticiler,

Bu anket öğretmenlere göre orta dereceli okullarda öğrenim gören öğrencilerin disiplin ile ilgili davranışlarının neler olduğunu, bu davranışlara hangi yaptırımların uygulandığını saptamayı amaçlamaktadır.

Elde edilen bilgiler bilimsel amaçlara uygun olarak ve topluca değerlendirilecektir. Bu nedenle ankete adınızı yazmanıza gerek yoktur. Araştırmanın geçerliliği açısından lütfen bütün soruları okuyunuz ve sizce en doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

Cevaplamayı parantez içine (x) veya (+) işareti koyarak yapınız. Gösterdiğiniz işbirliği için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz

1- () Kadın 2- () Erkek

2. Yaşınız:

1- () 20-30

2- () 31-40

3- () 41-50

4- () 51 ve üstü

3. Medeni durumunuz:

1- () Evli

2- () Bekâr

4. Görev yaptığınız okul türü:

1- () Klasik lise

2- () Özel lise

3- () Diğer belininiz.....

5. Okuldaki konumuz:

1- () Öğretmen 2- () Yönetici

6. Mezun olduğunuz fakülte:

1- () Eğitim Fakültesi

2- () Fen-edebiyat fakültesi

3- () Yabancı diller bölümü

4- () Öğretmen Okulu

5- () Diğer belininiz

7. Öğretmenlik bilgisi dersi aldınız mı?

1- () Evet 2- () Hayır

ESRA SATOĞLU

DİSİPLİN TUTUMLARI ÖLÇEĞİ

Aşağıda öğrenci ve Öğretmen davranışları ile ilgili bazı ifadeler vardır. Lütfen' ifadeleri dikkatle okuyunuz, size en uygun şekilde cevaplayınız, "doğru" veya "yanlış" cevap yoktur. Çünkü doğrular kişilere göre değişir.

Ger ifadeye 5 4 3 2 1 ölçekleriyle cevap verilecektir. "5-Tamamen katılıyorum, 4-Katılıyorum, 3-Kararsızım, 2- Katılmıyorum, 1- Hiç katılmıyorum" olarak olumludan olumsuz doğru sıralanmıştır. Size hangisi uygun ise o say muz üstüne çarpı (x) veya artı (-*-) işareti koyunuz. Teşekkür ederiz.

A. SINIFTA HANGİ DURUMLARDA UYGUN OLMAYAN DAVRANIŞLAR YAPILIYOR?						
		İSTİSNA KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KATI
1	Ders öğrencinin ilgisini çekmediğinde	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2	Öğrenci öğretmenini sevmediğinde	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3	Sınıfta yeterince etkinlik yapılmadığında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4	Öğretmen uzun süre, tek düze ders anlattığında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
5	1 Öğrenciler ders başında disiplinsiz hareket olmaması için	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
6	Öğrencinin öğretmeninden korkmadığı eprimediği zaman	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
7	Ders planlı, programlı işlenmediğinde	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8	Öğretilecek konuya ilişkin bilgilerin nerelerde kullanılacağı, ne	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
9	Öğrenci dersin konusunu ve amacını bilmediğinde	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10	Ders anlatılırken ses tonunda hiç bir değişiklik olmadığında,	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
11	Öğretmen sınıf içinde hareket etmeyip sabit durduğunda	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
12	Öğretmen derse zamanında gelmediğinde	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
13	Öğretmen sınıftaki öğrencileri yeterince tanımadığından	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
14	Öğretmen sınıfta öğrenciyle göz temasında bulunmadığında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

15	Sınıfta öğrencinin derse katılmasına izin verilmediğinde	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
16	Öğretmen sürekli düz anlatım yöntemi kullanarak öğrenciyi pasif	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
17	Öğretmen ders anlatırken araç, gereç ve malzeme kullanmadığında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
18	Öğrenciye taraflı davrandığında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
19	Öğrencilere olumsuz eleştirilerde bulunduğu	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
20	Öğrenci rahat soru soramadığında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
B	SINIFTA UYGUN OLMAYAN DAVRANIŞLARA KARŞI TUTUMUNUZ NASILDIR ?					
		KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KATI
1	Öğrenci bağırarak ve azarlayarak cezalandırırım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2	Öğrenciyi sınıf dışına gönderirim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3	Sınıfı terk ederim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4	Öğrenciyi düşük not alabileceğini söylerim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
5	Öğrenci ile alay ederim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
6	Öğrenci üzecek dilde eleştirilerde bulunurum	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
7	Bütün sınıfı cezalandırırım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8	Disiplinsiz öğrenci disiplin kumline rap c r ederim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
9	Disiplinsiz öğrencinin açıklamaları dinlemem. Önemsemem	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10	Olumsuz davranışlar karşısında bir grup öğrenci ile dersi sürdürürüm;	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
11	Uygun davranışlarda bulunmayan Öğrenci ile dersten sonra özel olarak	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
12	Öğrenci burun sınıfın katılımıyla yapılan etkinliklerin dışında	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
13	Disiplinsiz Öğrenciye sorumluluk veririm (ders araç gereçlerini	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
14	Öğrenciye uygun olmayan davranışlar sergilediği sırada ders ile ilgili	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
15	Disiplinsiz öğrenciye yaklaşır ve sesimi yükselterek -derse devam	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
16	Sınıfta Öğrenci davranışları ile ilgilenmem, Derse devam ederim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
17	Öğrenciye tembel, yaramaz gibi etiketlerim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
18	Öğrenciye olumsuz davranışının nedenini sorarım ve mantıklı	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
19	Bir süre dersi keser, susarım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

C.	SİZE GÖRE ÖĞRENCİNİN DİSİPLİN CEZASINI ALMASINI GEREKTİRE DAVRANIŞLAR NELERDİR?
----	--

1) Okul araç ve gereçlerine zarar vermek	()
2) Yetkili mercilere istenen bilgileri eksik veya yanlış bildirmek veya hiç bildirmemek	()
	()
	()
3) Öğretmeni tehdit veya hakaret etmek	()
4) Ders araç ve gerecini getirmemek	()
5) Öğrencini tekrarlanan geç kalması	()
6) Okul kıyafetine uygun olmayan kıyafetle derse girmek	()
7) Sürekli konuşarak dersin akışını bozmak	()
8) Ders ile ilgili faaliyetlere katılmamak	()
9) Sınıf içinde arkadaşına hakaret etmek	()
10 Resmi evrak hırsızlığı yapmak (Yazılı kağıdı çalmak, fiş çalmak)	()
11) İmza taklidi yapmak	()
12) Sınav yapılmasını engellemek	()
13) Resmi evraka zarar vermek	()
14) Kopya çekmek	
15) Cep Telefonuyla Oynamak	

Anketin Uygulanacağı Okullar Lisesi

1- Kadıköy İnşaat Lisesi	(Kadıköy)
2- Kadıköy Gözcübaba Lisesi	(Kadıköy)
3- Ahmet Sami Gezici lisesi	(Kadıköy)
4- Kemal Atatürk Lisesi	(Kadıköy)
5- Özel Kasımoğlu Koleji	(Maltepe)
6- Özel Coşkun Koleji	(Maltepe)
7- Özel Çevre Koleji	(Kadıköy)

EK.2. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTA ÖĞRETİM KURUMLARI ÖDÜL VE DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ

19 Ocak 2007 Sayı : 26408

Değişiklik: 07/09/2007-26636 RG

BİRİNCİ KISIM **Genel Hükümler**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim öğretim veren ortaöğretim kurumlarındaki öğrencileri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 30/4/1992 tarihli ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

(Değişiklik: 07/09/2007-26636 RG)

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,
- b) Bilişim araçları: Ses ve görüntü kaydı yapma özelliği olan cep telefonu ve kamera ile bilgi toplama, saklama, tasarlama, işleme, aktarma ve çoğaltmada kullanılan bilgisayar, internet, MP3 çalar, DVD, CD, çağrı cihazı ve benzeri araçları,
- c) Ders yılı: Derslerin başladığı tarihten, derslerin kesildiği tarihe kadar geçen süreyi,
- ç) Disiplin cezası: Öğrencilerin kendilerinden beklenen davranışları göstermemeleri ve belirlenen kurallara uymamaları hâlinde verilen kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından birisini,
- d) Dönem: Ders yılının başladığı tarihten dinlenme tatiline, dinlenme tatili bitiminden ders kesimine kadar geçen her bir süreyi,
- e) Eğitimci personel: 3308 sayılı Kanuna göre işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin eğitiminden sorumlu usta öğretici ve eğitim personelini,
- f) Eğitim-öğretim ortamı: Okul/kurumlarca, okul içinde ve dışında her türlü eğitim-öğretim etkinliklerinin yapıldığı mekânları,
- g) Kınama: Öğrencinin yazılı olarak uyarılmasından sonra cezayı gerektiren davranışının tekrarı hâlinde verilmesi gereken cezayı,
- ğ) Müdür: Resmî ve özel ortaöğretim okul/kurum müdürlerini,
- h) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma: Öğrencinin bir günden beş güne kadar okulun açık olduğu sürede okul binası, eklentileri ve işletmelerde yapılan her türlü eğitim-öğretim etkinlikleri ile staj çalışmalarına katılmasına izin verilmemesini gerektiren cezayı, (Değ: 07/09/2007-26636 RG)
- ı) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma: Öğrencinin, başka bir okulda öğrenime devam etmek üzere okuldan uzaklaştırılmasını gerektiren cezayı,
- i) Okul/kurum: Resmî ve özel ortaöğretim kurumunu,
- j) Ödül: Öğrencilerin uyacakları kurallar ile kendilerinden beklenen davranışlara uymaları ve başarılarının değerlendirilmesi sonucunda takdir, teşekkür ve onur belgesi ile ödüllendirilmelerini,
- k) Öğretim yılı: Ders yılının başladığı tarihten, bir sonraki ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi,
- l) Örgün eğitim dışına çıkarma: Öğrencinin akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okul/kurumlara kayıt yaptırmamak üzere okuldan tasdikname ile uzaklaştırılmasını gerektiren cezayı, (Değ: 07/09/2007-26636 RG) ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Öğrencilerin Uyacakları Kurallar, Öğrencilerden Beklenen Davranışlar ve Öğrencilerin Korunması

BİRİNCİ BÖLÜM

Öğrencilerin Uyacakları Kurallar ve Beklenen Davranışlar

Öğrencilerin uyacakları kurallar ve beklenen davranışlar

MADDE 5 – (1) Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî,

ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı, cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, okul-aile birliği ve ilgili diğer paydaşlarla iş birliği yapılması istenir.

(2) Bu doğrultuda öğrencilerden;

- a) Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı kalmaları ve bunları korumaları,
- b) Hukuka, toplum değerlerine ve okul kurallarına uymaları,
- c) Doğru sözlü, dürüst, erdemli ve çalışkan olmaları; güzel ve nazik tavır sergilemeleri; kaba söz ve davranışlarda bulunmamaları; barış, değerbilirlik, hoşgörü, sabır, özgürlük, eşitlik ve dayanışmadan yana davranış göstermeleri,
- ç) Yöneticilere, öğretmenlere, diğer görevlilere, arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı, hoşgörülü davranmaları; küçükleri ve yaşlıları korumaları, engelliler ile yardıma muhtaç durumda olanların yardımına koşmaları,
- d) Başkalarının da kendisi gibi insanlık ailesinin onurlu ve saygın bir üyesi olduğunu unutmamaları; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, milliyet ayrımı yapmaksızın herkese karşı iyi davranmaları; insan hak ve özgürlüğü ile onurunun korunması için gerekli duyarlılığı göstermeleri,
- e) Tutumlu olmaları; millet malını, okulunu ve okul eşyasını kendi öz malı gibi korumaları, zarar vermemeleri ve zarar verdiklerinde ödemeleri,
- f) Sağlığa zararlı ve bağımlılık yapan maddeleri kullanmamaları, bu tür maddelerin kullanıldığı yerlerde bulunmamaları,
- g) Her çeşit kumar ve benzeri oyunlardan, bu tür oyunların oynandığı ortamlardan uzak kalmaları,
- ğ) Okula ve derslere düzenli olarak devam etmeleri,
- h) Çevrenin doğal ve tarihi yapısını korumaları, çevreyi kirletmemeleri ve güzelleştirmek, geliştirmek için katkıda bulunmaları,
- ı) Kitapları sevmeleri ve korumaları; kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazanmaları; boş zamanlarını faydalı işler yaparak geçirmeleri,
- i) Sorumluluk bilinciyle trafik kurallarına uymaları ve davranışlarıyla örnek olmaları,
- j) Fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini uyumlu olarak yönetmeleri; beden, zekâ ve duyguları ile bunları verimli kılacak irade ve yeteneklerini geliştirmeleri; kendilerine saygı duymayı öğrenmeleri, böylece dengeli bir biçimde geliştirdikleri varlıklarını aile, toplum, vatan, millet ve insanlığın yararına sunmaları,
- k) İnsan hakları ve demokrasi bilincini özümsemiş ve davranışa dönüştürmüş olmaları, kötü muamele ve her türlü istismara karşı duyarlı olmaları,
- l) Toplam kalite yönetimi anlayışı ile ekip çalışmalarında rol almaları,
- m) Okul, öğrenci veli sözleşmesine uygun davranmamaları,
- n) İnsana ve insan sağlığına gereken önemi vermeleri,
- o) Savaş, yangın, deprem ve benzeri olağanüstü durumlarda topluma hizmet etkinliklerine gönüllü katkı sağlamaları ve verilen görevleri tamamlamaları,
- ö) Zararlı, bölücü, yıkıcı, siyasi ve ideolojik amaçlı faaliyetlere katılmamaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet, yayın ve benzerlerini taşımamaları ve bulundurmamaları,
- p) Bilişim araçlarını kişisel, toplumsal ve eğitsel yararlar doğrultusunda kullanmaları,
- r) Bilişim araçlarını; zararlı, bölücü, yıkıcı ve toplumun etik kuralları ile bağdaşmayan ve şiddet içerikli amaçlar için kullanmamaları; bunların üretilmesine, bulundurulmasına, taşınmasına yardımcı olmamaları ve sanal ortamlarda da bu doğrultuda davranmaları beklenir.

(3) Uyulması gereken kuralların ve beklenen davranışların; derslerde, törenlerde, toplantılarda, rehberlik çalışmalarında ve her türlü sosyal etkinliklerde öğrencilere kazandırılmasına çalışılır.

(4) Okul yönetimi, yukarıdaki hususlar ve bunlara uyulmaması durumunda öğrencilerin karşılaşabilecekleri disiplin işlemleri ile ilgili olarak kendilerini ve velilerini her türlü iletişim aracıyla bilgilendirir.

İKİNCİ BÖLÜM

Öğrencilerin Korunması

Öğrencilerin korunması

MADDE 6 – (1) Yönetici ve öğretmenlerce;

- a) Aile içinde ve dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak Kanun ve toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrencilerle ilgili gerekli önlemlerin alınması,
- b) Öğrencilerin her türlü madde bağımlılığından, uyuşturucu ve benzeri maddeleri bulundurmaktan, kullanmaktan, bu tür maddelerin üretim ve kaçakçılığına alet olmaktan korunması,
- c) Öğrencilerin pornografi, teşhir, cinsel sömürü, istismar, taciz ve her türlü olumsuz davranışlardan korunması,
- ç) Öğrencilerin, diğer öğrenciler tarafından fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılmasına karşı korunması konularında veli veya ailelerle de iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

ÜÇÜNCÜ KISIM **Ödüller**

BİRİNCİ BÖLÜM **Öğrencilerin Ödüllendirilmesi**

Öğrencilerin ödüllendirilmesi

MADDE 7 – (1) Örnek davranışların ve başarıların niteliklerine göre ödüllendirilmesinde öğrencilere;

- a) Teşekkür belgesi,
 - b) Takdir belgesi,
 - c) Onur belgesi
- verilir.

Teşekkür ve takdir belgesi ile ödüllendirme

MADDE 8 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren, tüm derslerden başarılı olan, dönem puanlarının ağırlıklı ortalaması 70.00 den aşağı olmayan ve davranış puanı yüz olan öğrencilerden;

- a) 70.00-84.99 arasındakileri Teşekkür belgesi,
 - b) 85.00 ve daha yukarı olanları Takdir belgesi
- ile ödüllendirir.

(2) Bir ders yılının her iki döneminde de Takdir belgesi alan öğrencilere, okulun yıllık iftihar listesinde yer verilir. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

Onur belgesi ile ödüllendirme

MADDE 9 – "(1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu puan şartına bağlı kalmadan;

- a) Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanarak örnek olmak,
 - b) Bilimsel projeler ile sosyal etkinliklere katılmak, bu çalışmalarda liderlik yapmak, yapılan etkinliklerde eğitime katkıda bulunmak ve üstün başarı göstermek,
 - c) Okul araç-gereç ve donanımları ile çevreyi koruma ve gözetmede davranışlarıyla örnek olmak,
 - ç) Görgü kurallarına uymada ve insan ilişkilerinde örnek olmak,
 - d) Trafik kurallarına uymada örnek davranışlar sergilemek,
 - e) Bilişim araçlarını kullanmada iyi örnek olacak davranışlar sergilemek,
 - f) Okula ve derslere düzenli olarak gelmek, bu yönde arkadaşlarına iyi örnek olmak,
 - g) Yaşlı, yetim, öksüz, güçsüz, engelli ve benzeri durumda olanlara yardım amacıyla yürütülen toplum hizmetlerinde görev almak
- gibi davranışlarından örnek oluşturacak bir ya da birkaçını gösteren davranış puanı indirilmemiş öğrencileri; öğretim yılı içinde herhangi bir ödül alıp almadığına bakılmaksızın öğrenci, öğretmen veya okul yönetiminin teklifi, onur kurulunun uygun görüşü doğrultusunda onur belgesi ile ödüllendirir. Bir öğretim yılı içinde iki ve daha fazla onur belgesi alan öğrencilere okulun onur listesinde yer verilir. (Değ:07/09/2007-26636 RG)
- (2) Ayrıca öğretmenler kurulu, ders yılı başında yukarıda belirtilen davranışların dışında da onur belgesiyle ödüllendirilebilecek davranışları belirler. Belirlenen davranışlar okul yönetimince onur kurulu ile okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirilir.

İKİNCİ BÖLÜM **Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi**

Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi

MADDE 10 – (1) Ödül takdir edilirken öğrencinin;

- a) Okul içindeki ve dışındaki genel durumu,
 - b) Ders ve ders dışı faaliyetlerdeki başarısı,
 - c) Davranışının niteliği, önemi ve çevresine örnek olup olmadığı
- gibi hususlar göz önünde bulundurulur.

(2) Ödül belgeleri; öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticilerin katıldığı bir ortamda törenle öğrencilere ya da velilerine verilir.

(3) Onur ve iftihar listeleri, ders kesiminde okul yönetiminin uygun göreceği bir günde öğrencilerin huzurunda, ayrı ayrı okunur ve daha sonra okulda herkesin görebileceği bir yere fotoğraflı olarak takip eden ders yılı süresince ayrı ayrı asılır. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

DÖRDÜNCÜ KISIM **Cezalar ve Davranışlar**

BİRİNCİ BÖLÜM **Disiplin Cezaları**

Disiplin cezaları

MADDE 11 – (1) Öğrencilere davranışlarının niteliklerine göre;

- a) Kınama,
- b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma,
- c) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma,
- ç) Örgün eğitim dışına çıkarma

cezalarından biri verilir.

Disiplin cezasını gerektiren davranışlar

MADDE 12 – (1) Cezayı gerektiren davranışlar şunlardır:

a) Kınama cezasını gerektiren davranışlar;

- 1) Okulu, okulun eşyasını ve çevresini kirletmek,
- 2) Yönetici, öğretmen veya eğitici personel tarafından verilen görevleri yapmamak,
- 3) Kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak,
- 4) Tütün ve tütün mamullerini bulundurmak veya içmek,
- 5) Başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak,
- 6) Dersle ilgili araç-gereci yanında bulundurmamak, bulundurulması yönündeki uyarılara aldırmamak, sahip olmasına rağmen ders araç-gerecini kullanmamayı alışkanlık hâline getirmek,
- 7) Yalan söylemek,
- 8) Okula geldiği hâlde özürsüz olarak derslere, uygulamalara, etütlere, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere geç katılmak veya erken ayrılmak,
- 9) Okul kütüphanesi, laboratuvar, atölye, pansiyon, spor yurdu veya diğer bölümlerden aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında vermemek, eksik vermek veya kötü kullanmak,
- 10) Okul içinde veya dışında okulun personeli ile diğer kişilere karşı kaba ve saygısız davranmak,
- 11) Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak,
- 12) Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,
- 13) Yatılı okullarda gece izinsiz ve özürsüz pansiyon dışına çıkmak veya dışarıda kalmak, izin süresini özürsüz olarak uzatmak,
- 14) Yasaklanmış, müstehcen yayınları okula ve okula bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmak,
- 15) Okul yetkililerinin ve disiplin kurulunun çağrılarını uymamak ve çağrı yazılarını almaktan kaçınmak,
- 16) Üzerinde kumar oynamaya yarayan araç-gereç bulundurmak,
- 17) Okulca istenen kişisel veya ailesi ile ilgili bilgileri okula geç bildirmek, yanlış bildirmek veya bildirmemek,
- 18) Bilişim araçlarını, okul yönetimi ile öğretmenin bilgisi ve izni dışında konuşma yaparak, ses ve görüntü alarak, mesaj ve e-mail göndererek, bunları arkadaşlarıyla paylaşarak eğitim-öğretimi olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanmak,

b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar;

- 1) Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya ahlak kuralları ile bağdaşmayan davranışlarda bulunmak ya da başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak,
 - 2) Kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak,
 - 3) İzinsiz gösteri veya toplantı düzenlemek, bu tür gösteri veya toplantılara katılmak ve bu amaçla yapılan etkinliklerde bulunmak,
 - 4) Her türlü ortamda kumar oynamak veya oynatmak,
 - 5) Öğretmen, eğitici personel veya okul yönetimince verilen görevlerin yapılmasına engel olmak,
 - 6) Öğretmenlere, eğitici personele, yöneticilere, memurlara, diğer görevliler ile ziyaretçilere hakaret etmek, karşı gelmek ve görevlerini yapmalarına engel olmak,
 - 7) Yasaklanmış veya müstehcen yayın, kitap, dergi, broşür, gazete, bildiri, beyanname, ilan ve benzerlerini dağıtmak, duvarlara ve diğer yerlere asmak, yapıştırmak, yazmak, okul araç-gerecini ve eklentilerini bu amaçlar için kullanmak,
 - 8) Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur, diğer görevliler ve ziyaretçiler ile öğrencileri rahatsız edici davranışlarda bulunmak,
 - 9) Derslere, etütlere, atölye, laboratuvar ve mesleki eğitim alanları ile okulun faaliyetlerine geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık hâline getirmek,
 - 10) Kavga, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak,
 - 11) Öğrencilerin bulunmaması gereken yerlere gitmeyi alışkanlık hâline getirmek ve arkadaşlarını böyle yerlere gitmeye zorlamak,
 - 12) Okul binası, eklenti ve donanımlarına, kendisinin veya arkadaşlarının araç-gerecine ahlak dışı ya da siyasi ve ideolojik amaçlı resim, şekil, amblem ve benzeri şeyler yapmak ve yazılar yazmak,
 - 13) Organizeli kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,
 - 14) Sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak, (Değ:07/09/2007-26636 RG)
- c) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar;
- 1) Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembolere saygısızlık etmek,
 - 2) Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek,
 - 3) Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak,
 - 4) Okulla ilişkisi olmayan kişileri, okulda veya okula ait yerlerde barındırmak,
 - 5) Okul/kurum tarafından verilen kimlik kartı, karne, öğrenci belgesi veya diğer belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak,
 - 6) Okul sınırları içinde herhangi bir yeri, okul yönetiminden izinsiz olarak eğitim-öğretim amaçları dışında kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,
 - 7) Okulun bina, eklenti ve donanımları ile okula ait taşınır veya taşınmaz mallarına zarar vermek,
 - 8) Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere

katılmaya kışkırtmak,

9) Eğitim-öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmak,

10) Zor kullanarak veya tehditle kopya çekmek veya çekilmesini sağlamak,

11) Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak,

12) Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek,

13) Eğitim-öğretim ortamında siyasi partilerin, bu partilere bağlı yan kuruluşların, derneklerin, sendikaların ve benzeri kuruluşların siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,

14) Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, öğrenci, memur, diğer görevliler ve ziyaretçilere etik olmayan ses, söz ve görüntülerle zarar verici davranışlarda bulunmak,

15) Okul müdürlüğünden izin almadan okul hakkında bilgi vermek amacıyla basın toplantısı yapmak, bildiri yayınlamak, dağıtmak; konferans, temsil, tören, açık oturum, forum ve benzeri etkinlikler düzenlemek ve bu tür faaliyetlerde etkin rol almak,

16) Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi düzenlemeye, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya, yalan delil göstermeye ya da suçu yüklenmeye zorlamak,

17) Eğitim-öğretim ortamında, herhangi bir kimsenin mal ve eşyasına el koymak, başkasına ait evrakı izinsiz açmak, tahrip etmek ve başkalarını bu davranışlar için kışkırtmak,

18) Eğitim-öğretim ortamını, amaçları dışında izinsiz olarak kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,

ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;

1) Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere hakaret etmek,

2) Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve Anayasasının başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak,

3) Kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak,

4) Eğitim ortamında kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek,

5) Bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,

6) Güvenlik güçlerince aranan kişileri, okulda veya okula ait yerlerde saklamak ve barındırmak,

7) Okula, derslere, sınavlara girilmesine, ders veya sınavların yapılmasına engel olmak, dersteki öğrencileri dışarı çıkarmak, bunların yapılmasına yönelik zorlayıcı davranışlarda bulunmak,

8) Okul içinde ve dışında tek veya toplu hâlde okulun yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak,

9) Okulun bina, eklenti ve donanımlarını, okula ait taşınır veya taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek,

10) Okul içinde ve dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmak,

11) Kişi veya kişilere her ne sebeple olursa olsun eziyet etmek; işkence yapmak veya yaptırmak, cinsel istismar ve bu konuda kanunların suç saydığı fiilleri işlemek,

12) Çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak,

13) Yasa dışı örgütlerin ve kuruluşların, siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda propaganda yapmak, eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,

14) Bilişim araçları ile toplum değerlerine aykırı zararlı, bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddet içerikli yasak yayınlar bulundurarak kişi ve kurumlarla ilgili ses, söz ve görüntüler alıp bunları çoğaltmak, sanal ortamlarda dinlemek, dinletirmek, izlemek, izlettirmek, yaymak ve ticaretini yapmak,

(2) Yukarıda belirtilenlerin dışında ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere nitelik ve ağırlıklı itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara suça uygun cezalar verilir.

Pansiyonlarda veya başka okul / kurumdaki disiplin olayları

MADDE 13 – (1) Öğrencinin kayıtlı olduğu okul/kurum dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telafi eğitimi aldığı okul/kurumda, disiplin olaylarına karışmaları hâlinde ön soruşturmaları, olayın meydana geldiği ortaöğretim kurumu/okulunca yapılır. Olayla ilgili karar alınmak üzere soruşturma dosyası öğrencinin kayıtlı olduğu okul/kuruma gönderilir.

(2) Staj çalışması veya meslek eğitimi görülen işletmelerde öğrencinin karıştığı disiplin olayları, kayıtlı bulunduğu okul/kuruma bildirilir. Olay, okul müdürlüğünce soruşturularak sonuçlandırılır.

(3) Öğrencinin kayıtlı bulunduğu okul/kurumda disiplin olaylarına karışması ve buna ilişkin inceleme/soruşturma sürdürülürken bir başka okul/kuruma nakledilmesi durumunda, inceleme/soruşturmayı başlatan okul/kurum disiplin soruşturmasını tamamlar. Disiplin cezası alan öğrenciye yeni okulu aracılığı ile tebligat yapılarak ceza uygulanır ve dosyasına işlenir. Ceza alan öğrenciyle ilgili karara itiraz, davranış puanının iade edilmesi ve cezanın dosyadan silinmesi gibi işlemler yeni okulu tarafından gerçekleştirilir. (Değ:

07/09/2007-26636 RG)

Cezaya neden olan davranışın tekrarlanması

MADDE 14 – (1) Aynı disiplin cezasının verilmesine neden olan aynı davranışın, öğretim yılı içinde tekrarlanması hâlinde bu davranış hangi cezayı gerektiriyorsa bu cezadan bir derece daha ağır ceza verilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama ile İlgili Esaslar ve Ceza Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar

Uygulama ile ilgili esaslar

MADDE 15 – (1) Şikâyetler, gerçek ve/veya tüzel kişilerce okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İsimsiz ve imzasız başvurular işleme alınmaz.

(2) Disiplin soruşturmasını gerektiren ve doğrudan okul yönetimine duyurulan veya bildirilen cezai soruşturmayı gerektiren şikâyetler, yazılı olarak ilgililere zamanında iletilir.

Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar

MADDE 16 – (1) Disiplin cezaları takdir edilirken;

- Öğrencilerin 18 yaşına kadar çocuk olduğu bilinciyle hareket edilmesi,
- Öğrencilerin yararlarının temel alınması,
- Soruşturma sürecinde gizlilik ilkesine uyulması,
- Sınıf rehber öğretmeni ve öğrenci velisinin de öğrenci ile ilgili görüşlerinin alınması,
- Öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgilerden de yararlanılması, mümkünse sosyal inceleme raporu düzenlenerek öğrencinin içinde yaşadığı ortamın araştırılması, gerektiğinde sosyal araştırmacılardan da görüş alınması,
- Öğrenciyi suça ya da kabahate iten tahrik unsurlarının göz önünde bulundurulması; kararda hükmün yanı sıra olaya neden olan etkenlere de yer verilmesi; suç ya da kabahatin kanıtlanmış olması,
- Olayın mahkemeye intikal etmesi disiplin cezasının uygulanmasını engellemez. Ancak, velisinin başvurusu hâlinde öğrencinin durumunun, mahkeme kararı sonucuna göre yeniden değerlendirilmesi, (Değ: 07/09/2007-26636 RG)
- Öğrencilerin kişisel özelliklerinin bilinmesi,
- Davranışın niteliği, önemi ve ne gibi şartlar altında yapıldığı,
- Davranışın yapıldığı zamandaki öğrencinin psikolojik durumu,
- Öğrencinin yaş ve cinsiyeti,
- Öğrencinin derslerdeki ilgi ve başarısı,
- Öğrencinin daha önce aynı fiili işleyip işlemediği; ceza alıp almadığı,
- Öğrencinin tüm kişiliğinin değil, yalnız söz konusu davranışının odak noktası yapılması,
- Davranışın niteliği ile verilen cezanın uyumlu ve caydırıcı olması,
- Cezayı gerektiren davranışlardan dolayı birden fazla disiplin cezası verilemeyeceği hususları göz önünde bulundurulur.

(2) Öğrenci davranışının olumlu olması, başarısı, önceden ceza almamış olması, rehberlik servisinin görüşü hususları da göz önüne alınarak bir alt ceza verilebilir. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

Disiplin cezalarının onaylanması ve uygulanması

MADDE 17 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca kararlaştırılan kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından;

- Kınama ve Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,
- Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,
- Örgün Eğitim Dışına Çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır.

(2) Bütün cezalar, velilere Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır.

Davranış puanının indirilmesi ve iadesi

MADDE 18 – (1) Ceza alan öğrencilerin davranış puanlarından;

- Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20,
- Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası için 40,
- Örgün eğitim dışına çıkarma cezası için 80 puan indirilir.

(2) Her ders yılı başında öğrencilerin davranış puanı yüzdür. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, davranış puanı indirilmiş olan öğrencilerin durumlarını yeni ders yılının başlamasından önce yapılacak toplantıda inceler ve sonucunu öğretmenler kurulunun görüşüne sunar. Öğretmenler kurulu, davranış puanları indirilmiş öğrencilerin durumlarını değerlendirerek cezaya neden olan davranışları tekrar etmemiş, davranışları olumlu yönde değişen ya da olumlu yönde değişeceğine kanaat getirilen öğrencilerin davranış puanını iade edebilir. (Değ:07/09/2007-26636 RG)

Cezaların dosyalara işlenmesi, silinmesi ve dosyaların saklanma süresi

MADDE 19 –(1) Öğrencilerin aldıkları ceza, dosyalarına işlenir. Daha sonraki dönem/dönemlerde aynı davranışları tekrarlamayan ve iyi hâlleri görülenlerin durumları, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca değerlendirilir. Öğretmenler kurulu kararına bağlı olarak cezaları, mezun olacakları öğretim yılının ikinci dönemi tamamlanmadan dosyalarından silinir ve sonuç yazılı olarak velilerine bildirilir. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

(2) Dosyadan silme işlemi, dosyanın uygun bir yerine kararın tarih ve sayısı yazılıp silinme gerekçeleri açıklanarak gerçekleştirilir. Bu açıklama dışında dosyanın üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmaz.

(3) Yetkili kurumlarca öğrencinin disiplin durumuna ilişkin bilgi istendiğinde ilgili kuruma, öğrencinin disiplin cezası bulunmadığı bildirilir.

(4) Okulda, öğrenci ödül ve disiplin kurulu belgeleri ve dosyası ilgili mevzuat hükümlerince saklanır.

Cezaların uygulanması

MADDE 20 – (1) Disiplin cezalarının uygulanmasında aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

1) Okula devam ettirilmez.

2) Okula devam etmedikleri günler devamsızlıktan sayılmaz.

3) Pansiyonlu okullarda okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına dayalı olarak ya velisine teslim edilir ya da pansiyonda kalmasına izin verilir. Ancak diğer öğrencilerin huzur ve güvenliğini olumsuz etkileyecek öğrencilerin pansiyonda kalmalarına izin verilmez.

4) Öğrencilerin ulusal ya da uluslararası etkinliklere katılıp katılmayacaklarına okul yönetimince karar verilir.

b) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

1) Başvurdukları il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince istekleri de dikkate alınarak okul türleri ve ilgili mevzuat hükümleri göz önünde bulundurularak uygun okullara yerleştirilir. Aynı ilde öğrencinin devam edebileceği programın bulunmaması hâlinde, Bakanlığın ilgili öğretim dairesiyle iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

2) Parasız yatılı öğrencilerin, ilgili mevzuat hükümlerine göre uygun görülen okullara nakilleri yapılır.

3) Önceki okul müdürlüğü ile öğrenim gördüğü okul müdürlüğünce uygun görülmesi hâlinde en az bir öğretim yılı geçtikten sonra eski okullarına dönebilirler.

4) Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre bir başka okula nakledilen öğrencilerden; naklen geldiği okul tarafından tasdikname ile uzaklaştırma cezası verilenlere yeniden okul değişikliği yaptırılmaz ve nakil durumları, aldıkları ceza ile ilişkilendirilerek kayıtlarda belirtilir. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası alan öğrenciler;

1) Akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okullara kayıt yaptıramaz.

2) Açık öğretim programları ile yaygın eğitim kurumlarına kayıt yaptırabilirler.

ç) İtirazda bulunulması hâlinde itiraz sonuçlanıncaya kadar ceza uygulanmaz. (Yürürlükten Kaldırılmıştır 7/9/2007-26636 RG)

(2) Süresi içinde itirazda bulunulması hâlinde, itiraza ilişkin karar verilinceye kadar ceza uygulanmaz. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

Ceza alan öğrencilerin sınavları

MADDE 21 – (1) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan ya da geçici olarak okuldan uzaklaştırılan öğrenciler, bu sürede katılamadıkları sınavların yerine, okul yönetimlerince belirlenen tarihlerde sınavlara alınmaları sağlanır.

Zararın ödetilmesi

MADDE 22 – (1) Takdir edilen disiplin cezasının yanında okul ve kişi mallarına verilen zararlar, zarara yol açan öğrencilere ödetilir. Konu ile ilgili olarak okul müdürlüğü gerekli tedbirleri alır.

Yönetim tedbiri

MADDE 23 – (1) Müdür, disiplin olaylarında öğrenciyi bir taraftan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk etmekle birlikte, gerektiğinde kurula sevkten önce veya sonra, kovuşturmanın tamamlanmasını ve sonucunu beklemeden acele bir tedbir olmak üzere il/ilçe millî eğitim müdürünün onayı ile yedi iş gününü geçmemek kaydıyla uygun göreceği süre kadar geçici olarak okuldan uzaklaştırabilir. Bu durumdaki öğrenciler, ders ve sınavlarla diğer etkinliklere alınmazlar.

(2) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, davranışın, öğrencinin okulda kalmasında, ders ve diğer etkinliklere katılmasında, sınavlara girmesinde sakınca doğuracak öncelik ve derecede ağır olması hâlinde öğrencinin okulda kalmasının sakıncalı olacağını okul müdürlüğüne bildirir. Bu konuda takdir müdüre aittir.

(3) Tedbirin alınmasını izleyen en geç üç iş günü içinde mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında bu sürenin, öğrencinin işletmeye gittiği günlere rastlaması hâlinde takip eden iş gününde öğrenci hakkında disiplin işlemine başlanır ve okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevkinden itibaren en geç yedi iş günü içinde durumu karara bağlanır. Aksi takdirde alınan tedbir, kendiliğinden kalkmış sayılır. Zorlayıcı ve haklı nedenler varsa bu tedbir, en çok iki kez daha yenilenebilir.

(4) Buna rağmen disiplin işlemi sonuçlanmamışsa ilgili öğrencinin okula devam edip etmemesi, yatılı öğrenci ise ilgili mevzuat hükümlerine göre yeni okulu tespit edilip sonuç, okula bildirilinceye kadar öğrencinin mağduriyetini önlemek bakımından okulunda kalıp kalamayacağı hususu kaymakamlık/valilik onayı ile belirlenir.

(5) Öğrencilerin neden olduğu olağanüstü durumlar karşısında müdür, tedbir olmak üzere okul ve pansiyonların eklentileriyle birlikte en çok üç iş günü öğretime kapatılması gerektiğini millî eğitim müdürlüğüne teklif edebilir.

Cezalara itiraz

MADDE 24 – (1) Cezaların tebliğ tarihinden itibaren yedi iş günü içinde;

a) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce ilçe öğrenci disiplin kuruluna,

b) İlçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına; ilçe millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce il öğrenci disiplin kuruluna,

c) İl öğrenci disiplin kurulu kararına; millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce öğrenci üst disiplin kuruluna itirazda bulunulabilir.

(2) Öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce yapılacak itirazlar okul müdürlüğü kanalıyla olur.

(3) Okul müdürlüğü yazılı başvuruyu ve itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini, gerekli belgelerle birlikte başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç yedi iş günü içinde üst kurullara gönderir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzenlenecek Belgeler ve Bilgi Toplama

Düzenlenecek belgeler

MADDE 25 – (1) Onaylanmak için veya itiraz üzerine ilgili kurullara gönderilecek dosyaya;
a) Yazılı ifadeler, savunma, varsa mahkeme kararı veya safahatı, soruşturma ile ilgili diğer belgeler,
b) Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu Kararının Onaylı Örneği (EK-1),
c) İl öğrenci disiplin kuruluna gönderilecek dosyalar için yukarıdakilere ek olarak İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu Kararının Onaylı Örneği (EK-2),
ç) Öğrenci üst disiplin kuruluna gönderilecek dosyalar için ayrıca İl Öğrenci Disiplin Kurulu Kararının Örneği (EK-3),
d) İtiraz edilmişse buna ilişkin yazı veya dilekçe,
e) Kararların bildirildiğine ilişkin tebellüğ belgesi konulur.

Bilgi toplama

MADDE 26 – (1) Ödül ve disiplin olaylarına ait bilgi/veriler; öğretim yılı sonunda, Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından elektronik ortamda oluşturulan web sayfasına, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin bilgisi ve elektronik ortamdaki onayı ile okul/kurum müdürlüklerince işlenir.
(2) Strateji Geliştirme Başkanlığınca elektronik ortamda alınan veriler değerlendirilerek sonuçları, bilgi için okulların bağlı bulunduğu birimlere gönderilir. (Değ: 07/09/2007-26636 RG)

BEŞİNCİ KISIM

Kurullar

BİRİNCİ BÖLÜM

Onur Genel Kurulu ve Onur Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

Onur genel kurulunun oluşturulması

MADDE 27 – (1) Onur genel kurulu, öğrencilerin okul yönetimine katılmalarını ve okulun işleyişine yardımcı olmalarını sağlamak amacıyla her sınıfın bütün şubelerinden birer öğrenci, ders yılı başında sınıf rehber öğretmenlerinin gözetiminde öğrenciler tarafından seçilerek oluşturulur. Çeşitli nedenlerle boşalan üyeliklere, izleyen dönem başında aynı usulle yeni temsilciler seçilir.
(2) Onur genel kurulu üyeliğine seçilen öğrenciler, okulda oluşturulan diğer öğrenci kurullarında görev alabilecekleri gibi diğer öğrenci kurullarında görev alan öğrenciler de gerekli şartları taşımak kaydıyla onur genel kurulu üyeliğine seçilebilirler.

Onur genel kurulunun görevleri

MADDE 28 – (1) Onur genel kurulu;
a) Her dönemde en az iki kez toplanır.
b) Onur kurulunu seçer.
c) Okulda öğrenciliğe yakışmayan davranışları inceler ve bunların düzeltilmesi için alınması gereken önlemleri belirler ve önerilerini okul yönetimine bildirir.

Onur kurulu

MADDE 29 – (1) Onur genel kurulu; her sınıf seviyesinde bir öğrenciyi onur kurulu üyeliğine, onur kurulu üyeliğine seçilen son sınıf öğrencisini, onur kurulu ikinci başkanlığına, bir öğrenciyi de onur kurulu ikinci başkanlığı yedek üyeliğine seçer.
(2) Sınıfları birer şube olan okullarda seçilen öğrenciler, onur kurulunu oluşturur. Son sınıftan seçilen öğrenci, aynı zamanda onur kurulu ikinci başkanı olur.
(3) Son sınıfı bulunmayan okullarda en üst sınıftan seçilen öğrenci, bu sınıfta şube sayısı birden fazla ise genel kurulca seçilen öğrenci ikinci başkan olur.

Üyelerde aranan nitelikler

MADDE 30 – (1) Bir öğrencinin onur genel kurulu üyeliğine seçilebilmesi için;
a) Okul disiplinine aykırı davranışlarının bulunmaması,
b) Davranışlarıyla arkadaşlarına örnek olması,
c) Çalışkan, dürüst, doğru sözlü ve güvenilir olması niteliklerini taşıması gerekir. Bu niteliklere sahip olmadığı sonradan anlaşılanlar ile disiplin cezası alan öğrencilerin üyeliği düşer.

Onur kurulu başkanı

MADDE 31 – (1) Onur kurulu başkanı, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyelerinin dışında, öğretmenler kurulunca seçilen bir öğretmendir. Öğretmenler kurulu, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyelerini seçerken onur kurulu başkanı ve yedek üyeyi de seçer.

Onur kurulunun görevleri

MADDE 32 – (1) Onur kurulu;
a) Ayda en az bir kez toplanır. Okulun disiplin ve düzeni ile ilgili olarak okul müdürünce veya genel kurul

üyelerince getirilen konuları görüşür, aldığı kararları öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirmek üzere okul müdürüne sunar.

b) Onur Belgesi verilmesi istenen öğrencilerle ilgili olarak okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna öneride bulunur.

c) Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek ve disiplini bozucu davranışları önlemek amacıyla programlar hazırlayarak öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirmek üzere okul müdürüne sunar.

ç) Öğrenci nöbet işleri ile sınıf başkanı ve yardımcılığı seçimine ilişkin esasların belirlenmesinde okul yönetimi, sınıf öğretmeni, rehberlik servisi ile iş birliği yaparak yürütülmesine katkı sağlar.

d) Öğrencilerin sorumluluk yüklenmelerine, dürüst, güvenilir, saygılı ve başarılı olmalarına katkıda bulunmak; sağlığa zararlı alışkanlıklar edinmelerini ve uygun olmayan yerlere gitmelerini önlemek için anne-baba, öğretmen, yönetici ve öğrenci kulübü başkanlarıyla iş birliği yapar.

Onur kurulu kararlarının yazılması

MADDE 33 – (1) Onur kurulunun aldığı kararlar, onur kurulu karar defterine yazılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 34 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu;

a) Müdür başyardımcısı veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısı,

b) Her ders yılının ilk ayı içinde öğretmenler kurulunca gizli oyla seçilecek iki öğretmen,

c) Onur kurulu ikinci başkanı,

ç) Okul aile-birliğinin kendi üyeleri arasından seçeceği bir öğrenci velisinden oluşturulur.

(2) Yeterli sayıda öğretmen bulunmaması hâlinde aday öğretmenler ile sözleşmeli ve ücretli öğretmenler de okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna üye seçilebilir.

(3) Yapılan seçimde oyların eşit çıkması hâlinde seçim yenilenir. Bu durumda da eşitlik bozulmazsa, kıdemi fazla olan öğretmen üye seçilmiş sayılır. Kıdemlerin de yıl olarak eşitliği hâlinde kur'a ya başvurulur.

(4) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun görevi, yeni kurul oluşuncaya kadar devam eder. Üyeler, kabul edilebilir bir özürlü bulunmadıkça görevden ayrılamaz.

(5) Öğrenci mevcudunun fazlalığından dolayı ikili öğretim yapan okullarda sabahçı ve öğlenciler için ayrı ayrı okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kurulabilir.

(6) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kişisel olmayan genel disiplin işlerinin görüşüldüğü toplantılarına; okulun rehberlik ve psikolojik danışma servisi rehber öğretmeni, onur kurulu başkanı ile varsa okul doktoru da katılır. Ancak, oy kullanamazlar.

Yedek üyelik

MADDE 35 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna, aldıkları oy sırasına göre asıl üyelerden sonra üç yedek üye seçilir. Ayrıca onur kurulu üyeleri ile okul-aile birliği üyeleri arasından da birer yedek üye seçilir. Asıl üyeliğin boşalması veya üyenin özürü ya da izinli bulunması hâlinde bu üyelik, sıraya göre yedek üyelerle doldurulur.

Açık üyelik için seçim

MADDE 36 – (1) Asıl ve yedek üyeliklerin boşalması nedeniyle okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamaması hâlinde açık bulunan üyelikler için yeniden gizli oyla seçim yapılır.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı

MADDE 37 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun başkanı, müdür başyardımcısı veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısıdır. Başkan bulunmadığında müdürün görevlendireceği öğretmen üyelerden biri kurula başkanlık eder. Üyenin başkanlık yaptığı durumlarda yedek üye toplantıya katılır.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun görevleri

MADDE 38 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu;

a) Okulda düzen ve disiplinin sağlanmasıyla ilgili görüşmeler yapar ve kararlar alır.

b) Öğrencilere kendini ifade edebilmesi, kendini geliştirebilmesi, onlara başarılı olma duygusunu tattırması, onları teşvik edici faaliyetlere okulda daha çok yer verilmesi için gerekli önerilerde bulunur.

c) Disipline aykırı davranışların nedenlerini inceler ve bunları ortadan kaldırma yollarını arar.

ç) Okul içinde ve dışında millî ve insani bakımdan erdem olarak kabul edilen iyi davranışlarda bulunan ve derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrencilerin ödüllendirilmesine karar verir.

d) Disiplin kurallarına uymayan öğrencilerin psiko-sosyal durumu ile yetiştigi çevre ve ailesi hakkında bilgi toplar; eğilimlerini, alışkanlıklarını inceler; bu amaçla okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinden, sınıf rehber öğretmeni ile öğrenciyi tanıyan diğer kişilerden yararlanılır.

e) Okulda disiplinsizliği hoş görmeyen bir öğrenci kamuoyu oluşturularak disipline aykırı davranışta bulunan ve bulunabilecek olan öğrencileri kendi vicdanlarının ve öğrenci kamuoyunun kontrolünde tutma yollarını ve imkânlarını araştırır.

f) Dönem başlarında toplanarak disiplin yönünden okulun genel durumunu gözden geçirir ve alınması gereken tedbirler hakkında kişisel olmayan kararlar alarak okul yönetimine tekliflerde bulunur.

g) Disiplin konusunda incelemeler yapar; gerektiğinde okul yönetimine görüş bildirir ve tekliflerde bulunur.

ğ) Ders yılı veya dönem içinde meydana gelen disiplin olaylarının nedenleriyle alınan tedbirleri ve sonuçlarını tespit ederek ders yılı ve dönem sonunda bir rapor hâlinde okul yönetimine bildirir.

h) Okul müdürünün havale ettiği disiplin olaylarını inceler ve karara bağlar.

Toplantıya çağrı

MADDE 39 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, kurul başkanının yazılı çağrısı ile toplanır. Kurul başkanı, gerektiğinde görüşüne başvurulmak üzere sınıf rehber öğretmenini ile okul rehberlik ve psikolojik danışmanını da toplantıya çağırabilir.

Toplantı ve karar alma

MADDE 40 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır ve oy çoğunluğu ile karar alır. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, kurula iletilen disiplin olaylarını görüşmek ve karara bağlamak zorundadır. Üyeler, çekimser oy kullanamaz, üyelerin dışında toplantıya çağrılanlar da oy kullanamazlar.

(2) Okul müdürünce kabul edilebilir bir özrü bulunmadıkça, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyeleri kurula katılmaktan kaçınmazlar. Disiplin konusu davranıştan şikâyetçi olan veya zarar gören üye kurula katılamaz. Kurula katılmayan üyenin yerine yedek üye toplantıya çağrılır.

Kurula sevk

MADDE 41 – (1) Bir disiplin olayının meydana geldiğinin gerek doğrudan, gerekse ihbar veya şikâyet üzerine anlaşılması hâlinde, rehberlik ve psikolojik danışma servisi olan okullarda disiplin konusu öncelikle bu servise intikal ettirilir. Rehberlik ve psikolojik danışma servisi, davranışın yapıldığında öğrencinin psikolojik durumuna ilişkin raporu okul müdürüne verir.

(2) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi bulunmayan okullarda ise konu okul müdürünce doğrudan onur kurulu veya okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna da sevk edilebilir. Gerekli durumlarda bölgedeki rehberlik ve araştırma merkezinden yardım alınır.

(3) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, konuyu kurula gelişinden itibaren en geç yedi iş günü içinde karara bağlar. Sürenin yetmemesi durumunda, alınacak ara karar ve okul müdürünün onayı ile bu süre ancak bir kez uzatılabilir.

İfadelerin alınması ve delillerin toplanması

MADDE 42 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin ve olayla ilgili tanıkların, önce okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı tarafından yazılı ifadeleri alınır. Olay, sınıfta veya topluluğun bulunduğu yerlerde cereyan etmişse bu topluluğun çoğunluğunun ifadesine başvurulur. Olayla ilgili bilgi ve belgeler toplanıp bir dosya düzenlenerek okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sunulur.

Kurula çağırılma ve savunma alınması

MADDE 43 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna verilen öğrencilerin kurul tarafından yazılı ve gerektiğinde sözlü olarak savunmaları alınır ve sözlü savunmalar tutanağa geçirilir. Çağrı duyurusu yazılı olarak ve imza karşılığında yapılır.

(2) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, gerektiğinde disipline verilen veya tanık olarak belirlenen öğrencileri dinlemek üzere tekrar çağırır.

(3) Bu öğrenciler, çağrıya uyararak kurulca belirlenen gün ve saatte kurulda bulunmak zorundadır. Çağrıya özürsüz gelinmemesi durumunda dosyada bulunan bilgi ve belgelere göre karar verilir.

İfade ve savunma vermek istemeyenler

MADDE 44 – (1) İfade vermeyen, savunmada bulunmayan veya çağrıldığı hâlde gelmeyen öğrencilerin durumu bir tutanakla tespit edilir. Bunlardan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna verilenler hakkında 43 üncü maddenin üçüncü fıkrası uygulanır. Tanık olduğu tespit edilip çağırıldığı hâlde özürsüz olarak gelmeyenler hakkında da ayrıca disiplin soruşturması yapılır.

Kararların yazılması

MADDE 45 – (1) Kararlar gerekçeli olarak okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu karar defterine yazılır veya ayrıca yazılarak bu deftere yapıştırılır. Kararlar (EK-1)' e uygun şekilde yazılır. Cezanın takdirinde esas alınan hususlar özetlenir, dayananı yönetmelik maddeleri belirtilir ve karar bütün üyelerce imzalanır.

(2) Karara katılmayan üye veya üyeler gerekçelerini yazarak imza ederler.

(3) Kararların yazdırılmasından, imzalatılıp okul müdürüne sunulmasından sonra, karar defterinin saklanması ve diğer yazışma işleminden kurul başkanı sorumludur.

Müdürün karara itirazı ve ilçe öğrenci disiplin kuruluna göndermesi

MADDE 46 – (1) Müdür, kararı uygun bulmazsa bir defa daha görüşülmek üzere dosyayı gerekçeleri ile birlikte kurula iade eder. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararında ısrar ederse müdür görüş ve tekliflerini de ekleyerek dosyayı görüşülmek ve karara bağlanmak üzere en geç yedi iş günü içinde ilçe öğrenci disiplin kuruluna gönderir.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamaması veya karar verememesi

MADDE 47 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamadığı veya kurulduğu hâlde herhangi bir nedenle bir disiplin olayına bakmaktan çekinip karar veremediği durumlarda müdür, görevlendireceği müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı veya bir öğretmen tarafından hazırlanan ilk soruşturma dosyasına, görüşünü de ekleyerek karar verilmek üzere ilçe öğrenci disiplin kuruluna gönderir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlçe Öğrenci Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

İlçe öğrenci disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 48 – (1) İlçe öğrenci disiplin kurulu, ilçe millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir şube müdürünün başkanlığında, Bakanlık ortaöğretim birimlerini temsil edecek şekilde ilçedeki resmî ve özel ortaöğretim kurumu okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanlarının kendi aralarından seçecekleri birer

üyeden oluşturulur. Bu kurulun sekreteryası işleri ilçe millî eğitim müdürlüğünce yapılır.

(2) Büyük şehir statüsünde olmayan illerin merkez ilçesinde ise ilçe öğrenci disiplin kurulu, millî eğitim müdürünün görevlendireceği bir millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında yukarıda belirtilen esaslar doğrultusunda oluşturulur.

(3) Bir ortaöğretim kurumu bulunan ilçelerde ilçe öğrenci disiplin kurulu, millî eğitim müdürü veya görevlendireceği biri başkan olmak üzere iki şube müdürü ile okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanından; iki şube müdürünün bulunmaması durumunda ise ilçe millî eğitim müdürünün başkanlığında şube müdürü ile okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanından oluşturulur.

(4) İlçe öğrenci disiplin kurulu üyesi olan veya olmayan okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı, kendi okul öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

İlçe öğrenci disiplin kurulunun görevleri

MADDE 49 – (1) İlçe öğrenci disiplin kurulu;

a) Okuldan tasdiknameyle uzaklaştırma cezasına yönelik okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarını inceleyerek onaylar veya gerekçelerini belirtmek şartıyla değiştirerek karara bağlar.

b) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulmadığı veya görev yapmadığı durumlarda bu kurulun görevlerini yapar ve dosyaları, geliş tarihini izleyen haftanın ilk gününden itibaren yedi iş gününde karara bağlar.

c) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına karşı okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrenci tarafından yapılan itirazları inceleyerek verilen kararı öğrenci lehine değiştirir veya itirazı reddeder.

ç) Uygun bulunduğu örgün eğitim dışına çıkarma cezalarını onaylamak üzere il öğrenci disiplin kuruluna gönderir.

d) İtiraz üzerine incelenmek üzere gelen dosyaları geliş tarihini izleyen haftanın ilk gününden itibaren yedi iş günü içinde karara bağlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İl Öğrenci Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

İl öğrenci disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 50 – (1) İl öğrenci disiplin kurulu; büyük şehir statüsündeki illerde il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı/şube müdürünün; diğer illerde ise millî eğitim müdürünün başkanlığında, Bakanlık ortaöğretim birimlerini temsil edecek şekilde, il merkezindeki okul müdürlerinin kendi aralarından seçecekleri birer müdürden oluşturulur.

(2) İl öğrenci disiplin kurulu üyesi olan okul müdürü, kendi okul öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

İl öğrenci disiplin kurulunun görevleri

MADDE 51 – (1) İl öğrenci disiplin kurulu;

a) İlçe öğrenci disiplin kurulundan onaylanmak üzere gönderilen örgün eğitim dışına çıkarma cezasını inceleyerek onaylar veya gerekçelerini belirtmek şartıyla değiştirerek karara bağlar.

b) İlçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına karşı öğrenci velileri veya 18 yaşını tamamlamış öğrenciler tarafından yapılan itirazları inceleyerek verilen kararı öğrenci lehine değiştirir veya itirazı reddeder.

c) Okul müdürünün, ilçe millî eğitim müdürünün ilçe öğrenci disiplin kurulu kararına yaptığı itirazları inceler, kararı değiştirir veya itirazı reddeder.

ç) Her dönem sonunda okullardaki disiplin durumunun genel bir değerlendirmesini yapar, gelecek ders yıllarında disiplin olaylarının önlenmesi yönünde alacağı kararları okullara ulaştırmak üzere ilçe millî eğitim müdürlüklerine bildirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Öğrenci Üst Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

Öğrenci üst disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 52 – (1) Öğrenci üst disiplin kurulu, valinin veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında;

a) İl millî eğitim müdürü,

b) İl hukuk işleri müdürü,

c) İlköğretim müfettişleri kurulu başkanı,

ç) Resmî/özel genel ortaöğretim kurumları ile resmî/özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından, valilikçe görevlendirilen birer müdürden (Değ: 07/09/2007-26636 RG) oluşturulur. Bu kurulun sekreteryası işleri, il millî eğitim müdürlüğünce yapılır.

(2) Öğrenci üst disiplin kurulu üyesi olan veya olmayan okul müdürü, kendi okulu öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, kurulu bilgilendirir ancak oy kullanamaz.

Öğrenci üst disiplin kurulunun görevleri

MADDE 53 – (1) Öğrenci üst disiplin kurulu;

a) Olağanüstü durumlarda suç işleyen öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülmesi için, il millî eğitim müdürlüğüne sevkine ilişkin karar verir.

b) Öğrenci velileri veya 18 yaşını tamamlamış öğrenciler tarafından yapılacak örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile ilgili itirazları inceleyerek verilmiş kararları kaldırır, değiştirir veya itirazı reddeder.

c) İl millî eğitim müdürü, ilçe millî eğitim müdürü veya okul müdürlerinin örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile ilgili olarak il öğrenci disiplin kurulu kararlarına karşı yaptıkları itirazları inceleyerek daha önce verilmiş bulunan

kararı kaldırır, değiştirir veya onaylar.

ç) Gerekli gördüğü durumlarda okul öğrenci ödül ve disiplin kurulları, ilçe öğrenci disiplin kurulları veya il öğrenci disiplin kurulunca verilen kararları inceler; bu kurullarca verilmiş bulunan örgün eğitim dışına çıkarma cezalarını değiştirir veya kaldırır.

d) Öğretim özgürlüğü, can güvenliği veya kamu düzeni yönünden zorunlu görülen durumlarda vali tarafından getirilen teklifleri inceler ve karara bağlar.

e) Her ders yılı sonunda toplanarak ildeki okulların bir yıllık disiplin durumunu inceler ve önerileri de içeren bir rapor hazırlayarak valilik makamına sunar.

ALTINCI BÖLÜM

İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu, İl Öğrenci Disiplin Kurulu ve Öğrenci Üst Disiplin Kurulunun Çalışma Usulleri

Toplantıya çağrı

MADDE 54 – (1) Kurullar, çalışmalarında aşağıdaki hususlara uyarlar;

a) Kurul, başkanın çağrısı üzerine toplanır.

b) Toplantı gündeminin belirlenmesi, ilgililere duyurulması ve kurul çalışmalarının düzenli bir şekilde yürütülmesi başkan tarafından sağlanır.

c) Kurul, üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlar oy çoğunluğu ile alınır. Oylama açık şekilde yapılır ve çekimser oy kullanılmaz. Oyların eşitliği hâlinde başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Karar süresi ve usul işlemleri

MADDE 55 – (1) Kurullar;

a) Disiplin dosyasının kurula intikalinden itibaren konuyu görüşmek üzere toplanır ve en geç on beş gün içinde karar verir.

b) Dosyada eksiklikleri ilgililere tamamlattırır.

c) Gerekğinde ilgililerden bilgi ister.

ç) Aldıkları kararları tutanak hâline getirir.

(2) Kararlar, verildiği tarihten itibaren en geç yedi iş günü içinde kuruldaki üyelerce gerekçeli olarak oy birliği veya oy çoğunluğu ile alındığı belirtilerek (EK-2), (EK-3) veya (EK-4) 'e uygun olarak yazılır; başkan ve üyelerce imzalanır. Karşı görüşte olanlar, nedenlerini de yazarak kararı imzalar.

ALTINCI KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan Yönetmelikler

MADDE 56 – (1) 31/1/1995 tarihli ve 22188 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği ile 28/1/1995 tarihli ve 22185 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Öğrenci Disiplin Kurulu Yönetmeliğiyürürlükten kaldırılmıştır. (Değ:07/09/2007-26636 RG)

Devam etmekte olan disiplin soruşturmaları

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımından önce disiplin kurullarına intikal etmiş ve devam etmekte olan disiplin olaylarına ilişkin işlemler 56 ncı madde ile yürürlükten kaldırılan yönetmelik hükümlerine göre bu kurullar tarafından sonuçlandırılır.

Yürürlük

MADDE 57 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 58 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

EK-1**OKUL ÖĞRENCİ ÖDÜL VE DİSİPLİN KURULU KARAR ÖRNEĞİ**

Karar No:
Karar Tarihi:
Öğrencinin Adı Soyadı:
Doğum Tarihi:
Sınıfı, alanı/dalı ve okul numarası:
Paralı veya parasız yatılı ya da gündüzlü olduğu:
Başarı durumu:
Sağlık durumu:
Ailesinin ekonomik durumu:
Ailesi ile birlikte oturup oturmadığı:
Anne-babasının sağ olup olmadığı:
Anne-babasının öz olup olmadığı:
Ailesinin yanında okuyup okumadığı:
Büyüyüp yetiştiği çevre:
Ailesinin oturduğu yer ve çevresi:
Şimdiye kadar aldığı cezalar ve genel durumu:
Cezayı gerektiren davranışının yapıldığı yer ve tarih:
Cezayı gerektiren davranışının çeşidi:
Cezayı gerektiren davranışının nedeni:
Olayla ilgili olarak;:
a) Cezalandırılan öğrencinin ifadesinin özeti:
b) Tanıkların ifadesinin özeti:
c) Varsa cezayı gerektiren davranışının tespitine yarayan diğer deliller:
Cezayı hafifleten veya şiddetlendiren nedenler:
Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kanaati:
Verilen cezanın çeşidi ve dayandığı yönetmelik maddesi

OKUL ÖĞRENCİ ÖDÜL VE DİSİPLİN KURULU KARARI

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu Başkanı Üye Üye Üye Üye

UYGUNDUR

Mühür ve imza
Okul Müdürü

EK-2**İLÇE ÖĞRENCİ DİSİPLİN KURULU KARAR ÖRNEĞİ**

Karar no:
Karar tarihi:
Öğrencinin Adı soyadı:
Doğum tarihi:
Okulu:
Sınıfı, alan/dalı ve okul numarası :

İLÇE ÖĞRENCİ DİSİPLİN KURULU KARARI

İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu Başkanı Üye Üye Üye

Açıklama: Kurulun, şube müdürünün başkanlığında oluşturulması hâlinde kararı ilçe millî eğitim müdürü onar.

EK-3**İL ÖĞRENCİ DİSİPLİN KURULU KARAR ÖRNEĞİ**

Karar no:
Karar tarihi:
Öğrencinin Adı soyadı :
Doğum tarihi :
Okulu:
İlçesi :
Sınıfı, alan/dalı ve okul numarası:

İL ÖĞRENCİ DİSİPLİN KURULU KARARI

İl Öğrenci Disiplin Kurulu Başkanı Üye Üye Üye

Açıklama: Kurulun, millî eğitim müdür yardımcısı ya da şube müdürünün başkanlığında oluşturulması hâlinde kararı millî eğitim müdürü onar.

EK-4**ÖĞRENCİ ÜST DİSİPLİN KURULU KARAR ÖRNEĞİ**

Karar no:
Karar tarihi:
Öğrencinin Adı soyadı :
Doğum tarihi :
Okulu :
İlçesi :
Sınıfı, alan/dalı ve okul numarası:

ÖĞRENCİ ÜST DİSİPLİN KURULUNUN KARARI

Öğrenci Üst Disiplin Kurulu Başkanı Üye Üye Üye

Açıklama: Kurulun, vali yardımcısı başkanlığında oluşturulması hâlinde kararı vali onar.